

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI

TURİST REHBERİ ADAYLARININ TURİST REHBERLİĞİ
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİMGE ERDOĞAN

BALIKESİR, 2020

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI

TURİST REHBERİ ADAYLARININ TURİST REHBERLİĞİ
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİMGE ERDOĞAN

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. SEDA ŞAHİN

BALIKESİR, 2020

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı'nda 201712559004 numaralı Simge Erdoğan'ın hazırladığı "Turist Rehberi Adaylarının Turist Rehberliği Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi" konulu ~~DOKTORA~~/YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 29.06.2020 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/ÖYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Seda ŞAHİN (Danışman)

İmza:

Üye: Doç. Dr. Rahman TEMİZKAN

İmza:

Üye: Doç. Dr. Nuray TETİK DİNÇ

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylıyorum.

30.06.2020

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ
Müdür

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

30.06/2020

İmza

Adı Soyadı

Simge ERDOĞAN

ÖNSÖZ

Turist rehberliği, ÷lke turizminin gelişmesi, ekonominin artması ve turizm s÷rd÷rebilirliğinin devamını sağlayan önemli mesleklerdendir. Bu kutsal mesleği yerine getiren turist rehberleri, hem duygusal hem de fiziksel açıdan emek harcamaktadır. Bu denli yoğun emek harcayan, turist rehberlerinin donanımlı ve sekt÷r açısından bilgili olması gerekmektedir. Mesleğin gerektirdiği bilgi ve donanım mesleğe atılmadan önce eğitim s÷recinde edinilmelidir. Bu sebeple, sekt÷rde yer alacak rehber adaylarının rehberlik mesleğine y÷nelik tutumlarının önceden belirlenmesi, turist rehberi adaylarının gelecekte bu mesleği yapıp yapmayacaklarına karar vermeleri açısından önemlidir. Buradan hareketle bu araştırma, Balıkesir’de lisans eğitimi alan ÷đrencilerin rehberlik mesleği ile ilgili tutumlarıyla mezuniyet sonrası çalışma isteği arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Üniversite eğitimime başladığım günden itibaren desteği, sevgisi ve yardımı ile yanımda olan, eğitimim boyunca bana yol g÷steren, her s÷reçte bilgisini, sabrını ve tecr÷besini esirgemeyen, ÷đrencisi olmaktan onur ve gurur duyduğum sevgili danışmanım Sayın Doç. Dr. Seda şAHİN’e sonsuz teşekk÷rlerimi sunuyorum.

Lisans eğitim boyunca, değerli tecr÷belerini ve yardımlarını paylaşan, Sayın Prof. Dr. Necdet HACIOğLU, Sayın Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT, Sayın Doç. Dr. Bayram şAHİN, Sayın Doç. Dr. Nuray TETİK DİNÇ ve Sayın Öğr. Gör. Berna şAD’a ve isimlerini sayamadığım tüm değerli hocalarıma teşekk÷rlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca bu zorlu s÷reçte maddi ve manevi yanımda olan, sabır g÷steren ve destek olan annem Semiha ERDOğAN ve babam Ayhan ERDOğAN’a, yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen değerli dostlarım, Bedriye Çilem SOYLU ve Gülşah ÖZGÖLLER’e sonsuz sevgi ve teşekk÷rlerimi sunarım.

BALIKESİR, 2020

SİMGE ERDOğAN

ÖZET

TURİST REHBERİ ADAYLARININ TURİST REHBERLİĞİ MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

ERDOĞAN, Simge

Yüksek Lisans, Turizm Rehberliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Seda Şahin

2020, 119 sayfa

Turist rehberleri, turistlere daha önce gelmedikleri ülke ve bölge hakkında bilgi veren, ülkesini temsil eden bireylerdir. Turist rehberleri, bölge veya yerel halkın kültürünü en doğru şekilde yansıtan önemli kişilerdir. Kültür elçisi pozisyonundaki bu bireylerin meslekteki tutum ve davranışları çok önemlidir. Bu kutsal mesleğin yerine getirilmesi için rehberlerin donanımlı ve sektör açısından bilgili olması gerekmektedir. Mesleğin gerektirdiği bilgi ve donanım mesleğe atılmadan önce eğitim sürecinde edinilmelidir. Bundan dolayı sektörde yer alacak rehber adaylarının rehberlik mesleğine yönelik tutumlarının önceden belirlenmesi, turist rehberi adaylarının gelecekte bu mesleği yapıp yapmayacaklarına karar vermeleri açısından önemlidir. Bu bağlamda sektörde bu mesleği icra etmeye hazırlanan turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğine yönelik tutumlarının önceden belirlenmesi, adayların rehberlik sektöründe yer alıp almayacaklarına karar vererek kariyer planlamalarını daha gerçekçi yapmalarını sağlamak açısından önemlidir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, rehberlik mesleği ile ilgili tutumlarıyla mezuniyet sonrası çalışma isteği arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Bu amaçla Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde turist rehberliği bölümünde lisans düzeyinde eğitim almakta olan 300 turist rehberi adayının görüşleri oluşturulan anket formu aracılığı ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda adayların mesleki tutumlarının cinsiyet ve mezun oldukları okula göre değişiklik göstermediği belirlenmiştir. Adayların bölümü isteyerek seçme durumları arttıkça mesleki tutumlarının da geliştiği belirlenmiştir. Adayların mezun olduktan sonra rehberlik mesleğini yapıp yapmama konusunda kararsız oldukları tespit edilmiştir. Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları incelenmiştir. İkinci bölümde

Çalışmanın kavramsal erevesi yazılmış, üüncü bölümde çalışmanın araştırma yöntemine ve sürecine yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Beşinci bölümde, araştırmanın sonuçları incelenerek, ortaya çıkan problem hakkında öneriler oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik mesleği, Turist rehberi, Turist rehberliği adayları, Balıkesir Üniversitesi

ABSTRACT

EXAMINING ATTITUDES OF TOURIST GUIDE CANDIDATES TOWARDS THE TOURIST GUIDING PROFESSION

ERDOĞAN, Simge

Master Thesis, Department of Tourism Guidance

Advisor: Doç. Dr. Seda Şahin

2020, 119 pages

Tourist guides are individuals who represent the country and give information about the country and region they have not been to before. Tourist guides are important people who most accurately reflect the culture of the region or local people. The attitudes and behaviors of these individuals in the position of cultural ambassadors are very important. In order to fulfill this sacred profession, the guides must be equipped and knowledgeable for the industry. The knowledge and equipment required by the profession must be acquired in the training process before they are placed in the profession. Therefore, it is important to determine the attitudes of the guide candidates who will take place in the sector towards the guidance profession in advance, in order to decide whether the tourist guide candidates will do this profession in the future. In this context, it is important to determine the attitudes of the tourist guide candidates who are prepared to perform this profession in the sector, in order to make their career plans more realistic by deciding whether the candidates will take place in the guidance sector. Accordingly, the aim of the research is to determine the relationship between the attitudes about the guidance profession and the desire to work after graduation. For this purpose, the opinions of 300 tourist guide candidates who are studying at the undergraduate level in the tourist guidance department at Balıkesir University Faculty of Tourism were collected through a questionnaire created.. As a result of the research, it was determined that the professional attitudes of the candidates did not according to the gender and the school they graduated from. It was determined that as the candidates voluntarily choosing the department increased, their professional attitudes also improved. It has been determined that candidates are unsure whether or not to perform the guidance

profession after graduation. The research consists of five chapters. In the first part, the problem, purpose, importance, assumptions and limitations of the research are examined. In the second part, the conceptual framework of the study is written, in the third section, the research method and process of the study is included. In the fourth section, findings and comments are included. In the fifth section, the results of the research are examined and suggestions are made about the problem that arises.

Keywords: Guidance profession, Touristguide, Tourguide candidates, Balikesir University

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Varsayımlar	3
1.5. Sınırlılıklar	3
2. İLGİLİ ALANYAZIN	4
2.1. Kavramsal Çerçeve	4
2.1.1. Eğitim Kavramı	4
2.1.1.1. Mesleki Eğitim	5
2.1.1.2. Turizm Eğitimi	6
2.1.1.2.1. Türkiye’ de Turizm Eğitimi	7
2.1.2. Turist Rehberliği Kavramı	11
2.1.2.1. Turist Rehberlerinin Sahip Olması Gereken Beceri ve Yetkinlikler	14
2.1.2.1.1. Turist Rehberinin Sahip olması Gereken Yetkinlikler	15
2.1.2.1.2. Beceriler	18
2.1.2.2. Turist Rehberliği Mesleğinin Özellikleri	21
2.1.2.3. Turist Rehberlerinin Çalışma Koşulları ve Sorunları.....	22
2.1.2.4. Turist Rehberlerinin Turizm Sektöründeki Yeri ve Önemi	25
2.1.2.5. Turist Rehberliği Eğitimi	27
2.1.2.5.1. Avrupa’ da Turist Rehberliği Eğitimi	28
2.1.2.5.2. Türkiye’de Turist Rehberliği Eğitimi.....	34
2.1.2.5.2.1. Turist Rehberliğinde Yaygın Eğitim.....	35
2.1.2.5.2.1.1. Turist Rehberliğinde Uzmanlaşma.....	36
2.1.2.5.2.2. Turist Rehberliğinde Örgün Eğitim	39

2.1.2.5.2.2.1. Önlisans Programı	39
2.1.2.5.2.2.2. Lisans Programı	40
2.1.2.5.2.2.3. Yüksek Lisans Programı	40
2.1.3. Tutum Kavramı	41
2.1.3.1. Tutumu Oluşturan Öğeler	41
2.1.3.1.1. Bilişsel Tutum	42
2.1.3.1.2. Duygusal Tutum.....	42
2.1.3.1.3 Davranışsal Tutum	43
2.1.3.2. Mesleki Tutum	43
2.1.3.2.1. Mesleki Tutum Geliştirme Modelleri.....	44
2.1.3.2.1.1. Rehberli Bireysel Gelişim Modeli	44
2.1.3.2.1.2. Gözlem-Değerlendirme Modeli	45
2.1.3.2.1.3. Geliştirme- İlerletme Sürecine Katılım Modeli	47
2.1.3.2.1.4. Kurs-Seminer Modeli.....	47
2.1.3.2.1.5. Araştırma-İnceleme Modeli	47
2.1.3.2.1.6. Çalışma Grupları Modeli.....	48
2.1.3.2.1.7. Danışmanlık Modeli.....	49
2.1.3.3. Tutumun Özellikleri	50
2.1.3.3.1.Güç Derecesi	50
2.1.3.3.2.Karmaşıklık	50
2.1.3.3.3.Diğer Tutumlarla İlişki ve Merkezilik.....	51
2.1.3.3.4.Bilesenlerarası Tutarlılık.....	51
2.1.3.3.5.Tutumlar arası Tutarlılık	51
2.1.3.4.Tutumun Çeşitleri	52
2.1.3.4.1.Otoriter Tutum	52
2.1.3.4.2.İlgisiz Tutum	52
2.1.3.4.3.Demokratik Tutum	53
2.2.Tutumların Ölçüm Yöntemleri.....	53
2.2.1.Tutum Ölçekleri	54
2.2.2.Tutum Ölçek Türleri	55
2.2.2.1. Bogardus Ölçeği.....	55
2.2.2.2. Thurstone Ölçeği.....	55
2.2.2.3. Likert Ölçeği	56

2.2.2.4. Gutman Ölçeği	57
2.2.2.5. Edward ve Kilpatrick Ölçeği.....	57
2.3.Tutum ve Davranış İlişkisi	57
2.4.İlgili Araştırmalar	58
2.4.1.Turizm Öğrencilerinin Tutumlarını Belirlemeye İlişkin Araştırmalar.....	58
2.4.2.Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Tutumlarını Belirlemeye İlişkin Araştırmalar	61
3. YÖNTEM	63
3.1. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri	63
3.2. Evren ve Örneklem	64
3.3. Veri Toplama Aracı ve Teknikleri	65
3.4. Verilerin Analizi.....	66
4. BULGULAR VE YORUMLAR	68
4.1. Turist Rehberi Adaylarının Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımları.....	68
4.2. Turist Rehberi Adaylarının Bölümü İsteyerek Seçme Durumlarına İlişkin Dağılımları	69
4.3. Turist Rehberi Adaylarının Mezuniyet Sonrası Rehberlik Mesleğini İcra Etme İsteklerine İlişkin Dağılımları	70
4.4. Turist Rehberi Adaylarının Rehberlik Meslek Tutumu Sorularına Verdiği Cevaplara Göre Yüzde Frekans Dağılımı, Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama Değerleri.....	70
4.5. Rehberlik Mesleği Tutum Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Analizi Sonuçları	82
4.6.Faktör Analizi.....	83
4.6.1. KMO VE Barlett's Küresellik Testi.....	83
4.6.2. Faktör Analizi Bulguları	85
4.7. Rehberlik Mesleği Tutum Ölçeğinin Faktör Boyutuna İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Faktör Yüğü ve Güvenilirlik Analizi	87
4.8. T Testi Analizi ve Sonuçlar.....	88
4.9. Tek Yönlü Varyans Analizi ve Sonuçları (Anova).....	88
4.10. Korelasyon Analizi ve Sonuçları	92
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	96
KAYNAKÇA	100
Ek-1	115

Ek-2.....	116
Ek-3.....	117
Ek-4.....	118

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1. Turist Rehberi Adaylarının Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları.....	68
Çizelge 2. Turist Rehberi Adaylarının Bölümü İsteyerek Seçme Durumları	69
Çizelge 3. Turist Rehberi Adaylarının Mezun Olduktan Sonra Mesleği İcra Etme Dağılımları	70
Çizelge 4. Rehberlik Mesleği Tutumların Yüzde Frekans Dağılımı, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	71
Çizelge 5. Rehberlik Meslek Tutumu Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi Sonuçları	82
Çizelge 6. Rehberlik Meslek Tutumu Ölçeği KMO ve Bartlett's Testi Sonuçları	84
Çizelge 7. Rehberlik Meslek Tutum Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları	85
Çizelge 8. Boyuta İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Faktör Yüğü ve Güvenilirlik Katsayısı.....	87
Çizelge 9. Rehberlik Mesleği Tutum Ölçeği İçin Bağımsız Örneklem Testi	88
Çizelge 10. Turist Rehberi Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumları ile Mezuniyet Sonrası Rehberlik Mesleğini Yapma İsteği Hakkında Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi	89
Çizelge 11. Turist Rehberi Adaylarının Bölümü İsteyerek Seçmeleri ile Meslek Tutumlarına Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi.....	90
Çizelge 12. Turist Rehberi Adayların Yaşları ile Mesleki Tutumlarına Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi	90
Çizelge 13. Turist Rehberi Adaylarının Sınıf Düzeyleri ile Meslek Tutumlarına Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi	91
Çizelge 14. Turist Rehberi Adaylarının Mezun Olduğu Okul ile Meslek Tutumlarına Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi	91
Çizelge 15. Turist Rehberi Adaylarının Rehberlik Meslek Tutumları İle Bölümü İsteyerek Seçme Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	93
Çizelge 16. Turist Rehberi Adaylarının Rehberlik Meslek Tutumları İle Mezuniyet Sonrası Mesleği İcra Etme İsteği Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	93
Çizelge 17. Hipotez Sonuçları	94

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye’ de Örgün Turizm Eğitimi Veren Kurumlar	9
Tablo 2. Rehber Odalarına Göre Turist Rehberi Sayıları	27
Tablo 3. Uzmanlaşma Programları	37

KISALTMALAR LİSTESİ

ALES	: Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı
ENALC	: Ticaret İşçileri Yetiştirme Milli Teşkilatı ile Devlet Otelcilik Personeli Mesleki Enstitüsü
ESTAM	: Eyüp Belediyesi Eyüp Sultan Tarihi Merkez
FEG	: Avrupa Turist Rehberliği Birlikleri Federasyonu
IATA	: Uluslararası Havayolu Taşımacılığı Birliği
İRO	: İstanbul Rehberler Odası
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
TUREB	: Turist Rehberleri Birliği
TUROB	: Türkiye Oteller Birliği
TÜRSAB	: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
WFTGA	: Dünya Turist Rehberleri Birlikleri Federasyonu
YDS	: Yabancı Dil Sınavı
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

1. GİRİŞ

Turist rehberi, ülke turizminin gelişim göstermesi ve turizm sürdürülebilirliğinin devamı için önemli bir kişiliktir. Turist rehberi sadece ülke turizminin gelişimi açısından değil, turizm işletmeleri ve yerel halkın turistlerle olan etkileşiminde de önemli bir role sahiptir. Bilgi ve kültür anlamında kendisini geliştirmiş bilgisini açık ve anlaşılır bir şekilde sunarak turistlerle etkin bir şekilde iletişim kurabilme yeteneğine sahip turist rehberleri turizm sektörü için büyük önem taşımaktadır. Sektör için bu denli önemli olan turist rehberlerinin turistlere yol göstermek, doğru ve teknik bilgileri aktarmak, ülkeyi tanıtmak ve temsil etmek, danışmanlık ve çevirmenlik yapmak gibi görevleri bulunmaktadır (Ahipaşaoğlu, 2001). Bunların yanında güçlü bir liderlik oluşturmak, turu başarılı bir biçimde yönetmek ve ortaya çıkan sorunları çözmek ve keyifli bir tur ortamı yaratmak da rehberin görevleri arasındadır (http-1). Aynı zamanda turist rehberi ülkeye gelen yabancı turistlere ziyaret ettikleri turistik yerlerin yanında ülkenin dilini, kültürünü tanıtarak ülke gelişimine katkı sağlamaktadır (Öter ve Sarıbaş, 2018, s. 115).

Bu meslekte çalışmak turist rehberine; yeni insanlar tanıma, bilgi ve kültür birikimini artırma, farklı bölgeler görebek kültürel etkileşimde bulunma gibi birçok fırsatlar sağlamaktadır. Bununla birlikte bu alanda donanımlı olmak için sürekli okuma, kendini geliştirme zorunluluğu, fiziki güç yeterliliği gibi zorlukları da bulunan bir meslektir (Ahipaşaoğlu, 2006). Turist rehberliği mesleği hem fiziksel hem de duygusal emeğin bir arada harcandığı mesleklerdedir. Bu kutsal mesleğin yerine getirilmesi için rehberlerin donanımlı ve sektör açısından bilgili olması gerekmektedir. Mesleğin gerektirdiği bilgi ve donanım mesleğe atılmadan önce eğitim sürecinde edinilmelidir. Bundan dolayı sektörde yer alacak rehber adaylarının rehberlik mesleğine yönelik tutumlarının önceden belirlenmesi, turist rehberi adaylarının gelecekte bu mesleği yapıp yapmayacaklarına karar vermeleri açısından önemlidir (Şahin ve Acun, 2016, s. 564).

1.1. Araştırmanın Problemi

Rehberlik mesleği birçok avantajı barındıran bir meslek olmakla birlikte her meslekte olduğu gibi zor yanları da bulunan bir meslektir. Düzensiz ve uzun çalışma saatleri sebebi ile aile hayatı ve sosyal yaşamın kısıtlanması gibi birtakım zorluklar yaşanabilmektedir. Bu zorluklardan dolayı mesleğin icrasına yönelik kaygılar yaşanmaktadır. Bu anlamda turist rehberliği mesleğinin icrasında söz konusu durumun varlığı ile ilgili tedbirlerin alınabilmesi, meslek kalitesinin artması ve mesleğin sıkıntılı yönlerinin giderilmesi, bu sorunların tespit edilmesiyle mümkün olacaktır. Bunun mümkün olabilmesi için henüz eğitim aşamasında olan rehber adaylarının mesleki tutumlarının önceden belirlenmesi önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın problemini Balıkesir Üniversitesi Turizm Rehberliği bölümünde eğitim gören turist rehberi adaylarının mesleki tutumları ve buna bağlı olarak rehberlik mesleğini icra edip etmeyeceklerini belirlemek oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Sektörde rehberlik mesleğini icra etmeye hazırlanan turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğine yönelik tutumlarının önceden belirlenmesi, adayların rehberlik sektöründe yer alıp almayacaklarına karar vermeleri ve kariyer planlamalarını daha gerçekçi yapmalarını sağlamak açısından önemlidir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı; turizm rehberliği bölümünde eğitim görmekte olan turist rehberi adaylarının rehberlik meslek tutumlarını ve mezuniyet sonrasında mesleği icra edip etmemek konusunda görüş farklılığının olup olmadığını belirlemektir. Ayrıca araştırmaya katılan turist rehberi adaylarının meslek tutumlarının hangi sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği araştırmanın alt amacını oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

İyi donanmış ve aldığı eğitim ile gerekli alt yapıyı kazanmış bilgili bir turist rehberi bulunduğu ülkenin en iyi şekilde temsil edilmesinde büyük bir rol üstlenmektedir. Ülkeye gelen turistlere kanıtlanmış bilgileri doğru şekilde aktarmak, turu başarılı bir şekilde yönetmek ve gerekli donanıma sahip olmak için turist rehberleri iyi bir eğitim sürecinden geçmeli, mesleğe ilişkin olumlu

düşünceler biriktirebilmelidir. Sektörde bu niteliklere sahip turist rehberlerinin yetiştirilmesi için de henüz eğitim gören, gerekli temel bilgi, donanım ve uygulama deneyimi kazandırma aşamasında olan rehber adaylarının rehberlik mesleğine yönelik tutumlarının önceden belirlenmesi önemlidir. Bu noktadan hareketle, henüz eğitim sürecinde olan turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları ve bu doğrultuda mesleği yapıp yapmayacak olmalarının belirlenmesi önemlidir. Bu konu ile ilgili kurum ve kuruluşların uygulamalarda değişikliğe gitmesi ya da çeşitli önlemler alması için öneriler geliştirilebilir. Bu önerilerin hayata geçirilmesi ile rehberlik mesleğinin çalışma koşulları iyileştirilebilir, hizmet kalitesi artırılabilir, verimlilik sağlanabilir ve turist rehberliği mesleği talep gören bir meslek statüsüne kavuşturulabilir.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmanın varsayımları aşağıda yer almaktadır.

- Araştırma kapsamında hazırlanan anket formu, araştırmaya katılan turist rehberi adayları tarafından aynı şekilde anlaşılmıştır.
- Araştırma kapsamında hazırlanan anket formu turist rehberi adayları tarafından doğru ve içtenlikle yanıtlanmıştır.
- Turist rehberi adayları tarafından verilen cevaplar onların gerçek düşüncelerini ve tutumlarını yansıtmaktadır.
- Araştırmada ulaşılan örneklem evrenin bütününe temsil etmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Her araştırmada olduğu gibi bu araştırmanın da bazı sınırlılıkları bulunmaktadır.

- Araştırma, Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi, Turist rehberliği bölümü lisans düzeyinde eğitim alan turist rehberi adayları ile sınırlandırılmıştır. Yapılan sınırlandırmanın nedeni, Türkiye’de turist rehberliği bölümünün fazla sayıda bulunmasıdır.
- Maddi olanaklar ve zaman kısıtı araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır.
- Araştırma ayrıca ulaşılabilen alan yazın ile sınırlıdır.

İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde; eğitim kavramı tanımlanarak, turizm eğitimi ve Türkiye’de turizm eğitimine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra turist rehberliği kavramı incelenmiş, turist rehberinin sahip olması gereken yetkinlik ve beceriler, turist rehberliği mesleğinin özellikleri, turist rehberlerinin çalışma şartları ve sorunları, turist rehberliği eğitimi, Avrupa’da ve Türkiye’ de turist rehberliği eğitimi ile turist rehberinin turizmdeki yeri ve öneminden bahsedilmiştir. Son olarak tutum kavramı tanımlanmış, tutum öğeleri, özellikleri, çeşitleri, ölçüm yöntemleri, tutum ölçekleri ve türleri, tutum, davranış ve motivasyon ilişkisi mesleki tutum ve mesleki tutumu geliştirme modellerine yer verilmiştir.

2.1.1. Eğitim Kavramı

Eğitim; kişinin yaşamını devam ettirdiği toplumda, tutumunu, değer yargılarını ve davranış biçimlerini geliştirdiği süreçtir (Tezcan, 1996, s. 3). Eğitim, insanların tutum ve davranışlarında bilinçli olarak amaçlarına uygun, değişiklik yaratma süreci olarak da ifade edilmektedir (Doğan, 2003, s. 27). Eğitim, kalkınmanın önemli bir ögesi olan, toplumun gelişme düzeyini gösteren, toplumdaki aydınlık ve refah miktarını arttıran, en önemlisi birlik ve beraberliği sağlayan vazgeçilmez unsurdur (Ataklı, 1992, s. 64).

Eğitimin genel amacı ülkelerde yetenekli insan gücü yetiştirmek ve kaliteli iş gücünü artırmaktır. Bunun en önemli nedeni eğitilmiş insanların her alanda verimli olmasıdır (Demirci, 2011, s. 17). Bu süreçte bireyler, özelliklerini “ana fonksiyonu insan gücü yetiştirmek” olan eğitim yoluyla elde etmektedir. Buna ek olarak kişilerin bilgi, beceri ve tutumlarının artırılması topluma faydalı bir vatandaş kazandırılması amacını da barındırmaktadır (Aksu ve Bucak, 2012, s. 9).

Eğitim, bir ülkenin çağdaş uygarlık derecesine ulaşabilmesi, bilim ve teknikte ilerlemesi için çok önemli bir etkidir. Aynı zamanda eğitim, toplumsal refah düzeyinin artması ve ekonominin iyileşmesini sağlamakta buna bağlı olarak da yoksulluk oranını azaltılmasına katkı sağlamaktadır (Kenar, 2011, s. 13).

Bir lke ağdaş medeniyetler düzeyine ulaşabilmek için bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmeli ve kullanmalıdır. Burada, bir toplum için eğitimin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.1.1.1. Mesleki Eğitim

Mesleki eğitim; kişilerin sanatkrlık, pratik deneyim ve pratik problem çözme yeteneğini geliştirmektedir (Yazıcı, Türkmen ve Aydemir, 2015, s. 1630). Mesleki eğitim ve ğretim bireyi hayata hazırladığı ve demokratik bir toplumda gerekli olan becerileri sağladığı için önem taşımaktadır. Aynı zamanda becerileri, aile yaşam becerileri ve bireysel becerileri öğreterek kaliteli bir yaşam kaynağı sunabilmektedir. Bu becerileri edinen bireyler geleceği daha fazla uyum ve dayanıklılıkla karşılayabilmektedirler. Elde edilen becerileri eğitimle geliştirerek daha etkili bir hale getirmek, etkili ğretim ve eğitimi sağlayabilmek için eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Mesleki eğitim bireyi ekonomik ve sosyal hayatın çeşitli sektörlerinde istihdam etmek için geliştirmeyi amaçlayan, teknolojiler ve ilgili bilimlerin çalışma ve pratik becerilerinin kazanılmasını içeren eğitim süreçlerini ifade eder.

Mesleki eğitim okul, dış evre ve iş piyasasının karşılıklı etkileşimi ile yürütülmektedir. Mesleki eğitimin esas amaçlarından biri, endüstri için ihtiyaç duyulan nitelikte bireylerin yetiştirilmesidir. Kişinin yeteneklerinin geliştirilmesinde ve nitelikli iş gücü vasıfları kazanmasında önemli rol oynamaktadır. Mesleki eğitim, bireylerin bugünün iş dünyasında ihtiyaç duyulan işgücü türleri için hazır olmasına imkn tanımaktadır (Aşçı ve Türkmen, 2015, s. 1632). Yeni oluşturulan birçok iş alanı, st düzey uzmanlık ve mesleki eğitim gerektirmektedir.

Mesleki eğitimin önemli bir parçası uygulamadır. Sektöre uyum sağlayacak, nitelikli eleman yetiştirmek için teorik bilginin yanında uygulama imknının verilmesi önemlidir. Günümüzde, teknoloji ve bilimin ve buna bağlı olarak sanayileşmenin sürekli bir şekilde ilerleme kaydettiği ülkelerde, bu ilerleyişe paralel olarak, gelişmekte olan teknolojiyi ve sistemleri kullanabilecek nitelikli insan gücüne gereksinim duyulmaktadır. Bu aşamada, nitelikli insan gücünün mesleki ve teknik donanıma sahip olarak yetiştirilebilmesi için verimli olabilecek

mesleki ve teknik eğitim sistemlerinin oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Mesleki eğitimin bireylere çeşitli temel becerileri kazandırması bireylerin gelecekteki kariyerlerinde deneyim ve kolaylık sağlamaktadır (İşseveroğlu ve Gencoğlu, 2011, s. 25).

2.1.1.2. Turizm Eğitimi

Yoğun bir rekabet içinde olan turizm işletmeleri, standarda uygun, kaliteli turistik mal ve hizmet üretebilmek için nitelikli çalışan yetiştirmek durumundalardır (Timur, 1993, s. 47). Eğitim almış kaliteli personel, turizm faaliyetlerinde hem ülkeye hem de topluma olumlu imaj kazandırmada önemli bir unsurdur. Eğitilmiş turizm çalışanın yeterliliği, turistlerin beklediği düzeyde hizmet almasına olumlu yönde katkı sağlamaktadır.

Turizmin kalkınması için, turizmde az gelişmiş ülkelerin gelişim göstermesi gerekmektedir. Bunun için de turistik kalkınmayı gerçekleştirecek potansiyel turizm çalışanlarının profesyonel düzeyde eğitim alması sağlanmalıdır. Kalkınmanın sağlanmasının en önemli araçlarından biri eğitimidir (Üzümcü, Alyakut ve Gülsel, 2015, s. 125). Eğitim ile yetiştirilecek nitelikli personeller sektörde verilecek hizmetin niteliğinin artmasına olanak sağlayacaktır. Niteliğin artması kaliteyi de beraberinde getirecek ve turizmde istenen hedeflere ulaşmak mümkün olacaktır. Bu sebeple, turizm alanındaki kalkınmanın en önemli şartı turizm eğitimidir (Ünlüönen ve Boylu, 2005). Turizm eğitimi: “Turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu, araştırma ve planlama çalışmalarını geliştirecek, işletmelerin verimliliğinin artmasını sağlayacak, sektörel gelişme ve yenilikleri takip edebilecek bilimsel yöntemlerin belirlenmesi amacıyla yapılan mesleki eğitimidir” (Hacıoğlu, 1988, s. 6).

Turizm eğitimi, topluma turizm bilincini aşılama, turizm, tarih ve kültür varlıklarının korunmasını sağlamak ve sürdürülebilirlik anlayışını benimsetmek amacıyla verilmektedir. Turizm eğitimi tüketicilere yönelik etik hizmet anlayışı oluşturmak, sevgi ve hoşgörü içerisinde konukseverlik özelliğini geliştirmektedir (Çetin ve Kızıllırmak, 2012, s. 1).

Turizm eğitimini alan turist rehberi adaylarına uygulama yapmalarına imkan verilerek turizmi her yönünden tanımalarına ve deneyim edinmelerine olanak

sağlanmalıdır (Tekeoğlu, 2015, s. 272). Turizm eğitiminin her bölümünde öğrencilerin temel bilgi ve becerilerle donatılması gerekmektedir. Sektörün dinamik yapısına göre verilen eğitimin de dinamik olması gerekmektedir (Hacıoğlu, Kaşlı, Şahin ve Tetik, 2008, s. 15).

Turizm eğitimi ortaya çıkan problemleri çözmek için eğitilen adaylara pratiklik ve deneyim kazandırmaktadır. Turizm eğitiminin amaçları aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (Aksu ve Bucak, 2012, s. 9):

- Öğrencilerin teorik bilgi ve pratik beceri arasında bağ kurmalarını sağlamak,
- Turizm sektörünün her açıdan gelişim göstermesine olanak vermek,
- Turizm sektörüne kaliteli ve nitelikli personel yetiştirmek,
- Turizmin ekonomik yönden sağladığı yararları anlatmak,
- Vatandaşlara olumlu yönde turizm bilinci aşılacak,
- Çalışanlarda mesleki bir tutum oluşturmak,
- Çalışanların uygulama pratikliğini artırmak,
- İnsanların turizm açısından ilgisini çekmek,
- Nitelikli ve kaliteli turizm eğitmenleri yetiştirmek.

Turizm eğitiminin temel amaçlarından biri turizm sektöründe dinamik, güçlü, etkili bir pazarlama anlayışını benimseyerek, uluslararası iletişimlerde ülkenin lehine bir lobi, kamuoyu oluşturmaktır (Hazar, 2002, s. 66).

2.1.1.2.1. Türkiye’ de Turizm Eğitimi

Türkiye’de turizm eğitimi örgün ve yaygın turizm eğitimi olmak üzere iki şekilde uygulanmaktadır (Avcıkurt ve Karaman, 2002). Turizm Bakanlığı bünyesinde eğitim kurumları ve özel eğitim kursları tarafından yaygın turizm eğitimi, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde örgün turizm eğitimi verilmektedir (Atay ve Yıldırım 2008, s. 398).

Ortaöğretim düzeyinde gerçekleştirilen turizm eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki liselerde verilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik

Eğitim Genel M¼d¼rl¼đ¼ b¼nyesinde ‘‘Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri’’ ve ‘‘Çok Programlı Anadolu Liseleri’’ konaklama, seyahat hizmetleri ile yiyecek-içecek hizmetleri alanlarında örg¼n düzeyde eğitim verilen ortaöğretim kurumları bulunmaktadır. Ortaöğretim seviyesinde verilen turizm eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri’nde bir yılı İngilizce hazırlık olmak üzere dört yıllık kuramsal ve uygulamalı örg¼n bir eğitimi ifade eder. Eğitim programında dil, genel k¼lt¼r, kuramsal ve uygulamalı meslek dersleri ile yaz dönemi stajları yer almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı 79 adet Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi ile 1 adet Aşçılık Anadolu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde turizm eğitimi verilmektedir (http-2). Bunun yanı sıra örg¼n turizm eğitimi bazı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında seçmeli ders verilmektedir (Tuna, 2002, s. 43).

Yükseköğretim düzeyinde örg¼n turizm eğitimi; ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora programlarından oluşmaktadır (Kasapçopur ve diğerleri, 2010, s. 7). Meslek yüksekokullarında verilen önlisans eğitimi; temel bilgi ve uygulamaya yönelik gerçekleştirilen, turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu nitelikli personelleri yetiştirmek amacıyla gerçekleşen bir eğitim programıdır (Atay ve Yıldırım, 2008, s. 395).

Lisans eğitiminin amacı, turizm sektöründe; başlangıç, orta ve üst düzey yöneticileri yetiştirmektir (Pauze, 1993, s. 61). Yüksek lisans düzeyinde verilen turizm eğitiminin amacı, turizmde üst düzey yönetici veya akademik alanda istihdam edilmek üzere araştırmacılar yetiştirmektir (Ulama, Batman ve Ulama, 2015, s. 343). Doktora düzeyinde turizm eğitimin amacı ise; turizm disiplinine akademik açıdan katkı sağlamaktır. Bunun için araştırmak, problem çözmek ve öğretim olanaklarının geliştirilerek akademik açıdan en yüksek düzeye ulaşmak ve sektöre bilimsel olarak yarar sağlamaktır (Demirkol ve Pelit, 2002, s. 6). Tablo 1 de Türkiye’de örg¼n turizm eğitimi veren kurumlar yer almaktadır.

Tablo 1. Türkiye’ de Örgün Turizm Eğitimi Veren Kurumlar

MEB bünyesinde Örgün Eğitim Veren Kurumlar	Yükseköğretim Düzeyinde Örgün Turizm Eğitimi Veren Kurumlar
<ul style="list-style-type: none"> • Anadolu Ticaret Meslek Liseleri • Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri • Anadolu Meslek Liseleri • Özel Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri • Aşçılık Meslek Liseleri	<ul style="list-style-type: none"> • Meslek Yüksekokulları • Lisans Düzeyinde Yüksekokullar • Lisansüstü Düzeyde Eğitim veren üniversiteler

Kaynak: Hacıoğlu N., Kaşlı M., Şahin ve Tetik N. (2008). *Türkiye’de Turizm Eğitimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yaygın turizm eğitimi; resmi kurum ve kuruluşlar tarafından verilen kısa süreli mesleki kurslar niteliğinde eğitimi kapsamaktadır (Pelit ve Güçer, 2006, s. 143). Kurs niteliğinde verilen yaygın turizm eğitiminin amacı; toplumda yaşayan bireylere turizm bilincini aşlamak, turizmin kaynaklarının devamlılığını sağlamak, sevgi, anlayış ve hoşgörüyü geliştirmek, turistlere karşı adil, dürüst ve eşit hizmet etmek, gerçek sevgiye ve konukseverliğe dayalı iş ahlakını ortaya çıkarmaktır (Çetin ve Kızılırmak, 2012, s. 2).

Yaygın turizm eğitiminin bir diğer amacı ise; turizm sektörünün farklı dallarında bilgili, yetenekli, becerikli, bilinçli ve verimli elemanlar yetiştirmektir (Aksu ve Bucak, 2012). Bu amaçla, turizm alanında; otel işletmeciliği ve seyahat acenteciliği eğitimi, turizm eğitimi, turist rehberliği eğitimi, ticketing (biletleme), amadeus (rezervasyon ve otomatik fiyatlandırma), galileou (havayolu biletleme), sabre (rezervasyon ve biletleme), elektra, opera ve fidelio (otomasyon ve otel yönetim sistemi) gibi yaygın eğitim kursları düzenlenmektedir. Otel işletmeciliği ve seyahat acenteciliği eğitim kursu; turizm işletmelerinde çalışan personellerin, sahip olduğu alan bilgileri ve deneyimlerini geliştirmek, hizmet kalitesini arttırmak amacıyla üniversite öğretim görevlileri, TUROB ve TÜRSAB tarafından düzenlenmektedir. Eğitim kapsamında önbüro eğitimi, yiyecek ve içecek servisi eğitimi, kat hizmetleri eğitimi, yiyecek üretimi ve kişisel gelişim kursları, turizm tanıtım ve mevzuatı, turizm eğitimi turizm yatırımlarını yönlendirme dersleri verilmektedir. Kurs süresi 4-7 gün arasında değişebilmektedir (http-3). Turizm rehberliği eğitimi kursu; ülkesel (700 saat) ve bölgesel (150 saat) turist rehberliği olmak üzere iki farklı programda verilmektedir. Kurs bitiminde adaylar uygulama gezisine çıkmak zorundadır. Kurs sınavlarını başarıyla geçen ve uygulama gezisini

tamamlayan adaylara rehberlik sertifikası verilmektedir. Amadeus eğitimi, rezervasyon ve bilet satışı üzerine tasarlanmış uçak rezervasyonu, bilet değişikliği, iptal, iade gibi değişiklikler için geliştirilmiş bir sistemdir. Seyahat acenteleri ve havayolu şirketleri tarafından kullanılmaktadır. Amadeus sistem eğitimi; biletleme işlemlerinde bilgi sağlama, personel verimliliği, performansın artırılması, işgücü sürekliliği ve işe yeni başlayan personellerin yönlendirme işlemlerinin daha hızlı tamamlanmasını amaçlayan eğitim kursudur. Eğitim kapsamında; satış platformu, imza girişleri, servis merkezi, kod bulma, bilgi ve yardım, yer stok durumu, tarife görüntüleme, yolcu isim kayıtları, yolcu sıraları sıra ve fiyat dersleri bulunmaktadır. 4 ile 10 gün arasında değişen eğitim programı TÜRSAB ve IATA tarafından verilmektedir (http-4). Galileo eğitimi; IATA tarafından belirlenmiş havayolu biletleme işlemlerinin bilgisayarlı ortamda yapılmasını sağlayan dünyanın en gelişmiş sistemlerinden birisidir (http-5). Programın temel amacı; IATA havayolu biletleme esaslarına göre, sistem üzerinden biletleme işlemlerinin bilgisayarlı ortamda uygulamalı olarak öğretilmesi ve sektörün ihtiyaç duyduğu kalifiye elemanların yetiştirilmesidir. Bu kurs sonucunda tüm öğrencilere sertifika verilmektedir. Bu sertifika öğrencilere; havayolu şirketlerinde, seyahat acentalarında veya tur operatörlerinde iş bulabilme olanağını sunmaktadır. Galileo programı eğitimi; IATA, TÜRSAB, vakıf ve devlet üniversiteleri vermektedir (http-5). Sabre eğitimi; seyahat ve turizm sektöründe teknoloji sağlayıcısı olarak, yazılım, veri, mobil ve dağıtım çözümleri, yolcu rezervasyonları, gelir yönetimi ile ağ, uçuş ve ekip yönetimi gibi işlemleri gerçekleştirmede kullanılan rezervasyon ve biletleme sistemidir. IATI ve seyahat acentalarında kullanılan Sabre sistem eğitimi üniversiteler, THY ve TÜRSAB düzenlemektedir (Kaya, Şimşek ve Okul, 2020, s. 265). Worldspan sistem eğitimi; seyahat acenteleri, turizm şirketleri, turizmde seyahat hizmeti sağlayıcıları için seyahat bilgileri, internet ürünleri ve elektronik ticaret imkanı sunmaktadır. Program, seyahat acenteleri ve seyahatle ilgili web siteleri tarafından uçak biletleri, tur paketleri, otel kiralama ve araba kiralama rezervasyonları yapmak amacıyla kullanılmaktadır. 2 haftalık süreci kapsayan eğitim kursları, özel akademi ve kurslar tarafından verilmektedir. Elektra eğitimi; otel otomasyon, turizm ve konaklama sektörü için geliştirilmiş bir yazılım eğitimidir. Turizm sektöründe hizmet veren tesislerin tüm operasyonlarının takibini yapmak, broşür hazırlamak, sunum ve demo gösterileri

sunmak, önbüro, arka büro, kat, resepsiyon denetimleri ve rezervasyon işlemleri yapılmaktadır. Eğitim sonunda sertifika verilmektedir. Opera sistemi eğitimi: otel zincirlerinde kullanılmak için tasarlanmış; hızlı check-in-check-out özelliği ile önbüro işlemlerinin kolayca yapılması, rezervasyon, organizasyon düzenlemeleri, oteldeki misafir bilgilerini depolamak ve raporları kontrol etmek amaçlı oluşturulmuş bir sistemdir. Opera eğitimi çeşitli üniversitelerde verilmektedir. 4 ile 7 günlük süreci kapsayan eğitime genellikle turizm konaklama işletmesi bölümü öğrencileri katılım göstermektedir. Başarılı adaylara sertifika verilmektedir (Kaya, Şimşek ve Okul, 2020, s. 265). Fidelio sistem eğitimi; misafirlerle ilgili geçmiş verileri, sadakat verilerini, istatistik, rapor ve sayıları takip etmek için kullanılan müşteri memnuniyetine odaklı müşteri takip sistemidir. Fidelio eğitimi çeşitli üniversitelerde verilmektedir. Eğitimde; profil oluşturma, fiyatlandırma, raporlama ve istatistik dersleri verilmektedir. Eğitim sonunda başarılı öğrencilere sertifika verilmektedir. Holidex, 1965 yıllarında kullanılmaya başlayan ilk uçak bileti ve otel rezervasyon sistemidir (Coyne, 1995, s. 23). Holidex eğitimi, kurucularının kurduğu Holiday Inn otel zincirlerinde kullanılmaktadır. Holidex eğitimlerinde; uçak bileti, rezervasyon, oda tipleri, oda kodları, fiyatlandırma dersleri verilmektedir (Kaya, 2008, s. 65). Eğitim sonunda adaylara holidex başarı sertifikası verilmektedir. Troya; Türk Hava Yolları'nın "Troya" adı verilen biletleme ve check-in sistemidir. Bu sistem acentaların rezervasyon, satış, check-in ve bilet işlemleri için kullanılmaktadır. Rezervasyon sistemi, satış, bilet kesme, check-in derslerinin verildiği Troya eğitimi THY tarafından düzenlenmektedir.

Otel, havayolu, acentalarda kullanılmak için geliştirilmiş bu sistemler, turizm sektöründe ön planda olmak, yeni teknolojik olanakları kullanarak bu alanda rakiplerinin önüne geçmek ve gerekli işlemleri rahatlıkla yapmak için üretilmiş üst düzey sistemlerdir. Bahsedilen sistem eğitim sertifikalarına sahip bireyler turizm sektöründe aranılan bireyler olmaktadır.

2.1.2. Turist Rehberliği Kavramı

6326 sayılı Rehberlik Meslek Kanunu'nda turist rehberliği: "ülkeye gelen yerli ya da yabancı turistlerin tercih ettikleri dilde, ülkenin tarihi, kültürü, turizmi, doğası vb. değerlerinin tanıtılması ve seyahat acenteleri tarafından programlanan turun turist rehberi tarafından yürütülmesi" olarak tanımlanmıştır ([http-6](http://6)).

WFTGA'ya (Dünya Turist Rehberleri Birliği Federasyonu) göre turist rehberi: “turistlerin seçtikleri dilde onlara rehberlik yapan, ziyaret edilen yörenin kültürel ve doğal mirasını onlara tanıtan ve bulunduğu bölgede seyahat acenteleri tarafından kabul edilen donanımlı bireyler” şeklinde tanımlamıştır (http-7). FEG (Avrupa Turist Rehberliği Birlikleri Federasyonu)' in tanımına göre ise turist rehberi, genellikle yetkili makamlar tarafından tanınan veya belgelendirilen belirli bir alana yönelik yetkinliğe sahip olan, ziyaretçilere seçtikleri bir dilde yol göstericilik yapan ve ziyaret edilen yerin “kültürel ve doğal mirasını anlatan bireyler” olarak tanımlanmaktadır (http-8).

Turist rehberi sadece turist gruplarına ülke ve bölgeyi tanıtan bir birey değil, bütünleştirici ve yol gösterici bir ülke elçisidir (Güzel, Türker ve Şahin, 2014, s. 115). Turist rehberi, farklı bölgelerden gelen turistlere yol gösteren, ülke veya bölge hakkında bilgi veren, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan olumlu bakış açıları oluşmasında etkili bireylerdir (Ahipaşaoğlu, 2001). Turist rehberi “turistlere seçtikleri dilde liderlik yapan, bulunduğu bölgenin kültürel ve doğal miraslarını onlara aktaran, bulunduğu bölgenin uygun bir yönetimi tarafından kabul edilmiş donanıma sahip kişiler” olarak tanımlanmaktadır (Leclerc ve Martin, 2004, s. 182). Turist rehberi turistin ülkeye girişinden, ülkeden çıkışına kadar turistlere bilgi vermekle birlikte, karakteri ve kişiliği ile ön plana çıkan turizm çalışmanıdır (Güzel, Türker ve Şahin, 2014). Belirlenen bir tur programı ile ziyaret edilecek ülke veya bölgenin tarihi, bölge yapısı, kültürü hakkında doğru bilgiler aktaran turun başlangıcından bitişine kadar turistlerin sorunlarıyla ilgilenen yol göstericidir. Turist rehberleri aynı zamanda anlatılan bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel izlenimlerini doğru şekilde aktaran kişidir. Turist rehberi ülkeyi ziyarete gelenlerin gezilerinde, gezilen mekanı, yapıları, anıtları yorumlayan ve antik çağlardan günümüze taşınan eserleri en doğru şekilde tanıtan turizm çalışmanıdır (Yarcan, 2007, s. 35). Turist rehberi, bir bölgenin antik kentlerini, anıtlarını, müzelerini, doğal ve kültürel güzelliklerini ziyaret etmek amacıyla gelen turistlere tercih ettikleri dilde anlatan kişilerdir (Zhang ve Chow, 2004, s. 82). Turist rehberi, turistlerin bilgi birikimini artırmaya imkan yaratan bireylerdir (Karamustafa ve Çeşmeci, 2006, s. 71).

Turistlerin yorumları ile turist rehberleri; “animatör”, “tur lideri”, “yol

bulucu” ve “akıl hocası/danışman” olarak ifade edilmektedir. Seyahat acenteleri tarafından bakıldığında ise, turist rehberleri işletmeyi ve işletme imajını temsil eden “sözcüler”dir. Yerel halk ise turist rehberini bölgenin geçmişi ve kültürü arasında denge kuran bir “tercüman”, yerel halk ile turistler arasında “ara bulucu” kişi ve bölgenin müşteri ilişkileri hedeflerine ulaşmada görev yapan kişiler olarak görmektedir (Mak, Wong ve Chang, 2011, s. 1442).

Turist rehberi; tura katılan turistlere yardımcı bir eğitmen, destinasyona yönelik iyi anlatım yapan, sorumluluk alabilen bir lider, turistleri evlerinde gibi hissettiren bir evsahibi konumundadır (Taştan ve Genç, 2017). Turistlerin karşılaşılabilecekleri her türlü sorunu çözmeye çalışmak, hem ülke hem de tur operatörünün imajını korumakla yükümlüdür. Turist rehberi, turistlerle ilk karşılaşmasından itibaren onlara güven vererek, onları kendi ülkelerindeymiş gibi rahat ettirerek ülkeden memnun ayrılmasında ve tekrar ülkeye gelme isteklerinin yaratılmasında etkili olmaktadır.

Turist rehberliği mesleği, kazancı yüksek bir iş alanı olmakla birlikte, mesleki gelişime olanak sağlayan zevkli bir meslek olarak kabul edilmektedir. Rehberlik mesleği; turistleri mutlu ederek gezilen yerlerle ilgili olumlu izlenim bırakmayı, turistlerin beklentilerini karşılayacak yararlı hizmetler sunmayı ve gelecekteki turlara katılma isteği uyandırmayı amaçlamaktadır (Karacaoğlu ve Sert, 2018).

Rehberlik mesleğini icra eden turist rehberlerinin neredeyse tüm konularda bilimsel bir temele dayanan bilgi birikimi olmalıdır. Turist rehberleri, belirli düzeyde bir bilgi ve donanıma sahip olmalıdır (Dahles, 2002, s. 783). Turist rehberinin tura çıkacağı yörenin kültürü, coğrafyası, tarihi, beşeri ve iklimsel özelliklerini kapsayan bilgi birikimi açısından yeterli düzeyde olması gerekmektedir. Bu nedenle turist rehberinin yetiştirilmesi hususunda kaliteli ve yeterli eğitimin verilmesi de önem arz etmektedir (Güven ve Ceylan, 2014, s. 187).

Turistlerin ülkeye yaptıkları ilk ziyaretlerde oluşacak ilk izlenimleri ve ülke imajı oldukça önemlidir. Turist rehberi ise turistlerin deneyimlerini şekillendiren bir unsurdur (Şahin ve Avcıkurt, 2013, s. 306). Turist rehberinin; bilgi, beceri, donanım ve davranışları turistlerin tur süresince edindikleri deneyimler üzerinde ve memnun ayrılmasında oldukça etkilidir (Çetin ve Kızıllırmak, 2012). Bu

nedenle turist rehberi ülkenin olumlu imajının güçlenmesinde ve olumsuz düşüncelerin azaltılmasında önemli görev üstlenmektedir (Şahin, 2012, s. 21). Turist rehberi, hem turiste hem de bağlı olduğu seyahat acentesine karşı sorumludur. Buna ek olarak turist rehberinin genellikle ilişki içerisinde olduğu iş ortakları; oteller, restoranlar, dinlenme tesisleri, müze ve öğrenme yerleri, hediyelik eşya satan dükkanlara karşı sorumluluğu bulunmaktadır (Öter ve Sarıbaş, 2018, s. 108). Turist rehberi ülkesine, milletine, doğal ve kültürel mirasın korunmasında da sorumluluk sahibidir. Turist rehberi ülke turizminin gelişmesinden, olumsuz imajın olumluya dönüştürülmesine kadar birçok konuda stratejik değere sahiptir (Yenipınar, Bak ve Çapar, 2014, s. 87).

Turist rehberinin, turistlerin tatil deneyimlerinin artmasında önemli rol ve işlevleri bulunmaktadır. Bu roller, arabuluculuk rolü, aracı rolü, liderlik rolü, danışmanlık rolü, kültür temsilcisi rolü ve tanıtma rolüdür. Turist rehberinin sergilediği bu roller grubun motivasyonunu yükseltmede önemli pay sahibidir (Kaya ve Özhan, 2012, s. 110).

Turist rehberine yönelik farklı kurumlar ve araştırmacılar tarafından yapılan araştırmalar incelendiğinde, turist rehberi ile ilgili vurgulanan en önemli noktanın turist rehberinin, ziyaretçilerin son derece iyi vakit geçirmeleri için gerekli tüm bilgilere yeterli düzeyde sahip olması gerektiğidir (Randall ve Rollins, 2009). Turist rehberinin iş tanımı çevreyi çekici ve eğlenceli şekilde yorumlamak ve yeterli dil bilgisine sahip olmayı kapsamaktadır (Çınar, 2018, s. 40). Bununla birlikte turist rehberinin, turistler tarafından tercih edilen dil ile onlarla iletişim kurmak, bağlı bulunduğu bölgenin temsilcisi olmak, ülke tanıtımına katkıda bulunmak, bağlı olduğu kurumu temsil etmek, turistlerle ilişki kurdukları diğer işletmeler ile kişiler arasındaki ilişkilerde ara bulucu olmak gibi işlevleri de bulunmaktadır.

2.1.2.1. Turist Rehberlerinin Sahip Olması Gereken Beceri ve Yetkinlikler

Turist rehberinin sahip olduğu beceri ve yetkinlikler, performansını etkilemektedir. Turist rehberinin performansı da turistin memnuniyet düzeyini etkilemektedir. Bundan dolayı turist rehberinin çeşitli beceri ve yetkinliklere sahip olması gerekmektedir. Bunların başında ülkenin tarihi, coğrafyası, arkeolojisi,

sanat tarihi, mitolojisi, ekonomisi gibi mesleğin getirdiği temel konular yer almaktadır (Şahin, 2018, s. 53). Bunun yanında siyaset, din, sanat, müzik vb. konularda da bilgili olmalıdır. Turist rehberi aynı zamanda rehberlik yaptığı dil veya dilleri çok iyi bilmeli, güncel konulardan haberdar olmalı, kendini sürekli yenilemeli ve bilgilerini tazelemelidir. Turist rehberinin sahip olması gereken beceri ve yetkinlikler aşağıda alt başlıklarla açıklanmıştır.

2.1.2.1.1. Turist Rehberinin Sahip Olması Gereken Yetkinlikler

“Yetkinlik; kişilerin bir iş alanında etkili ve üstün performans sergileme özelliği ve kabiliyetidir” (Spencer ve Spencer, 1993). Turist rehberlerinin yetkinlikleri; yönetim yetkinlikleri, bilgi yetkinlikleri, genel kültür yetkinlikleri, iletişim yetkinlikleri ve problem çözme yetkinliği olarak sınıflandırılmıştır. Bu bölümde söz konusu yetkinliklere ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

-Yönetim yetkinlikleri: Yönetim becerisi; bir amacın, etkin ve verimli olarak gerçekleştirilmesi için; planlama, organizasyon, yürütme, kontrol etme fonksiyonlarını koordinasyon içinde uygulayabilme becerisidir. Turist rehberi, grup yönetimi, zaman yönetimi, hizmet sağlayıcıları ile olan ilişkiler ve yönetim, yorumlama, eğlendirme, dinlendirme, arabuluculuk gibi fonksiyonları kullanmak durumundadır. Turist rehberi turistlere verdiği hizmet süresince grubunun performansını arttıracak motivasyon, ikna kabiliyetleri, duygu yönetimini, hızlı karar verme ve çeviklik tekniklerini kullanarak sonuç odaklı olmalıdır (Büyükkuru ve Aslan, 2015, s. 10). Turist rehberi bir keşif yaparak tüm bilgileri özümser, turist tipolojilerine göre notlar alır grup iletişimi ile birlikte yönetim becerisi kazanır. Turistik ürünü oluşturarak turistlerin ilgi alanlarına, yaşlarına ve motivasyonlarına uyarlayarak turistlere aktarır. Rehberler, grubundaki turistler ile ziyaret edilen ülke arasında bağ oluşumunu sağlamakta, kültürlerarası ilişkilerde turistler ile yerel halk arasında köprü görevini üstlenmektedir. Turist rehberi grubundaki turistlerin davranışlarını yönlendirebilme yeteneğine de sahip olmalıdır. Turist rehberi gerektiğinde, turistler ile hizmet veren bağlantılı işletmeler arasında koordinasyonu sağlamalı, turun işleyişinde herhangi bir aksaklık olup olmadığına dair denetim ve gözetim yapmalıdır (Şahin, 2018, s. 59).

Turist rehberi görevini yerine getirirken grubun yönetimi sağlamak için tur

acentasının belirlediği programa uygun hareket planı yapmalı, tur organizasyonunun eksiksiz yerine getirilmesine çaba göstermeli ve gruba liderlik yapmalıdır. Tur yönetimini sorunsuz bir şekilde gerçekleştirebilmek için tur programına sadık kalmalı, zorunda kalmadıkça tur programında herhangi bir değişiklik yapmamalıdır (Tanrısever, Bektaş ve Koç, 2019, s. 45). Turist rehberi gerekli olmadıkça rota değişimine izin vermemelidir. Aynı zamanda turun başlama ve bitiş saatine uymalıdır. Turun işleyişi dışında grubunu iyi yönetmeli turistlerle şahsen tartışmaya girmemelidir. Turist rehberi hem tur hem de grup sorumlusu olduğundan dolayı görevini başarılı şekilde tamamlaması için sabırlı olmalı ve görevini önemsemesi gerekmektedir.

-Bilgi yetkinlikleri: Turist rehberliği, geniş bir bilgi ve beceriyi gerektiren, sürekli öğrenme ve tecrübe etmenin devam ettiği bir meslektir. Dolayısıyla turist rehberi sürekli olarak kendilerini yenilemeli, güncel tutmalıdır (Gürsoy ve Karaman, 2019, s. 90). Turist rehberi yeterli bir bilgi düzeyine sahip olmalı, kendisini eksik gördükleri noktalarda kişisel ve mesleki gelişimlerini arttırıcı eğitim veya kurslar gibi birtakım faaliyetlerle kendisini geliştirmelidir. Turist rehberi bir bölgenin tanıtımını başarılı bir şekilde gerçekleştirebilmesi için tarih, coğrafya, mitoloji arkeoloji, kültür, sanat, mimari, gastronomi ve genel kültür gibi birçok alanda bilgi sahibi olması gerekir. Tur organizasyonuna çeşitli ülkelerden katılan turistler sebebiyle iyi düzeyde yabancı dil bilgisine sahip olmak durumundadır. Buna ek olarak turist rehberi, tur esnasında karşılaşılabilecek, doğal afet, deprem, kaza veya herhangi bir rahatsızlık durumu bulunduğu müdahale edebilecek ilk yardım bilgisine de sahip olmalıdır (Şahin, 2018, s. 53). Bu bağlamda meslektaşlarının yardımlarına başvurabilir ya da bu konu ile ilgili düzenlenen çeşitli seminerlere katılabilirler (Lin, Lin ve Chen, 2018, s. 30). Tur organizasyonuna çeşitli ülkelerden katılan turistler sebebiyle iyi düzeyde yabancı dil bilgisine sahip olmak durumundadır. Buna ek olarak turist rehberi, tur esnasında karşılaşılabilecek, doğal afet, deprem, kaza veya herhangi bir rahatsızlık durumu bulunduğu müdahale edebilecek ilk yardım bilgisine de sahip olmalıdır (Şahin, 2018, s. 53).

-Genel Kültür Yetkinlikleri: Turist rehberinin sadece tanıttığı bölge hakkında bilgili olması yeterli değildir. Bunun yanında ülkenin sosyal yapısı (nüfus, eğitim seviyesi, din-dil yapısı), ekonomisi, örf ve adetleri, siyasi yapısı, görgü kuralları ile

turistlerin sosyal ve kültürel yapıları hakkında da bilgi sahibi olması gerekmektedir (Şahin, 2018, s. 57). Turist rehberi toplum dinamiklerini iyi izlemeli, gelenek ve göreneklerdeki değişimler, yeni akımlar, yakın gelecekte meydana gelebilecek olaylar hakkında fikir yürütebilmelidir. Var olan toplumsal kuralların kökenlerini, konulma nedenlerini, geçmişten günümüze uğradıkları değişimleri bilmelidir. Aynı zamanda turist rehberi anadiline hakim olmalı ziyaret edilen ülkenin dilini iyi derecede konuşabilmeli, yöre hakkında ayrıntılı bilgiye hakim, genel kültürü yüksek olmalıdır (http-9).

-Tanıtma ve Bilgilendirme: Rehberlerin en önemli işlevlerinden biri, turizm bölgesini tanıtmak ve ziyaret edilen destinasyon ile ilgili ziyaretçilere bilgi vermektir. Turist rehberinin bunu yapabilmesi için, tanıttığı turizm bölgesini tüm yönleriyle tanınması ve anlaması gerekmektedir (Şahin, 2018, s. 54). Ziyaret edilecek bölge ve yöreye yönelik tarihsel, kültürel, arkeolojik, sosyal içerikli tam ve eksiksiz bilgi vermelidir (Tokat, 2015, s. 16). Turist rehberi tanıttığı turizm bölgesinin tarihi, coğrafyası, kültürü gibi farklı alanlarda geniş bir bilgi sahibi olmak durumundadır (Yıldız, Kuşluvan ve Şenyurt, 1997, s. 12).

-İletişim Yetkinlikleri: İletişim becerisi; turistlerle iletişim kurabilmek için sözlü, sözsüz ve yazılı iletişim yetkinliğidir. Konuşma ile yapılan iletişim sözlü iletişimdir. Sözlü iletişim insanın doğuştan getirdiği ve zaman içinde öğrendiği dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini ifade eder. Sözsüz iletişim ise, kişisel konumlandırma, jest ve mimikler, giyim kuşam vb. özellikleri kapsamaktadır (Kabakulak, 2019, s. 20). Turist rehberi, beden dili, jest ve mimik, ses tonu, dil ve diksiyona hâkim olmalı, turistlerle en doğru şekilde iletişim kurabilmelidir. Rehber anlatım yaptığı dili güçlü kullanabilmelidir Anlatım yaparken, ses tonu seviyesini ayarlayabilmeli, kelime dağarcığı iyi olmalı, gramer kurallarına uymalıdır. Konuşma hızını iyi ayarlayabilmeli, ses ahengine, konuşmasının açık ve anlaşılır olmasına özen göstermelidir. Bu yetkinliklere ek olarak rehberin kültürlerarası iletişim yetkinliğine de sahip olması gerekir. Kültürlerarası iletişim yetkinliği turist rehberine farklı kültürlerden gelen kişilerle rahat bir şekilde iletişim kurmasına ve daha etkin anlatım yapmasına yardımcı olmaktadır (Şahin, 2018, s. 54).

-Problem Çözme Yetkinliği: Rehberlik, turistlerle birebir ilişkilerin ön planda

olduğu bir meslektir. Zaman zaman rehberler ile turistler veya turistlerin aralarında iletişim eksikliğinden kaynaklanan problemler ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca farklı kültürlerden oluşan gruplarda kültürel farklılıklardan dolayı karşılıklı yanlış anlaşılmalara veya ön yargılar oluşabilmektedir (Yıldız, 2016, s. 4086). Rehber, bu durumlar karşısında bilgisini, özgüven ve yaratıcılığını kullanarak ortaya çıkan problemleri soğukkanlılıkla çözüm arayışı içinde olmalıdır. Turistlerle anlayış ve iş birliği içerisinde olarak çözüm odaklı davranmalıdır. Beklenmedik durumlara karşı hazırlıklı olmalı, dış faktörlerden kaynaklanan (kaza, hastalık, ölüm, doğal afet vb.) olaylarda hızlı karar verme ve pratik çözüm üretebilme yetkinliklerinin olması gerekmektedir (Şahin, 2018, s. 55).

2.1.2.1.2. Beceriler

“Beceri; kişinin bir işi yatkınlık, öğrenim ve deneyimlerine bağlı olarak, gerektiği gibi sonuçlandırma yeteneğidir” (Spencer ve Spencer, 1993). Turist rehberi, mesleği gereği deneyimleri ile edindiği anlatım ve yorumlama becerisini uygulamak durumundadır. Turist rehberleri anlatımını; görsel, işitsel ve duyuşsal yollarla desteklemelidirler. Anlatımında; resim, harita, yerel terminoloji, mimari detaylar ve anıt gibi nesnelere faydalanmalıdır. Bir heykelin boyutları ya da bir kalenin üzerindeki tarih bir hikâye ile ilişkilendirilmezse kuru bilgi olarak kalacaktır. Fakat aktarılan bilgiler hikâyeci bir anlatımla renklendirildiğinde bilgi daha kalıcı olabilir (Tangüler, 2002, s. 21). Rehberlerin sahip olması gereken beceriler: karar verme becerisi, yorumlama gücü ve espri yapabilme becerisi, sorularla başa çıkabilme becerisi, liderlik yapabilme becerisi, dışa dönük olma ve misafirperver olma becerisi olarak sınıflandırılmıştır. Aşağıda turist rehberinin sahip olması gereken bu becerilere ayrıntılı yer verilmiştir.

-Karar Verebilme Becerisi: Turist rehberi tura çıkmadan önce tur için gerekli olan tüm hazırlıkları yapar ve gerekli donanımları edinir. Turist rehberi, aynı zamanda oluşabilecek tüm sorunlardan, verimlilikten, güvenlikten ve tur zamanının etkili bir şekilde kullanımından sorumludur. Turist rehberi grubundaki turistleri olabilecek tehlikelere ya da olumsuzluklara karşı uyarmalı ve gruptan uzaklaşanları çabuk toparlayabilmelidir (Güzel, 2007, s. 24). Bazen turda beklenmedik bir durumla karşılaştığında, şirketin parasını kullanmak ya da programda değişiklik yapmak gerektiğinde turist rehberi bu durumu idare etmeyi

bilmelidir. Turist rehberleri böyle durumlarda grup adına karar vermek durumunda kalabilmektedir. Bu nedenle turist rehberi, hızlı karar verebilecek kadar kendinden emin olmalı, doğru kararı, doğru zamanda alabilmelidir (Özkalp, 2004, s. 47). Bu kararları verirken meslek etiğine aykırı davranmaktan kaçınılmalı, kendi ahlaki ve etik değerlerini, grubuna kabul ettirmeye zorlamamalıdır (Büyükkuru, 2015, s. 18).

-Yorumlama Gücü ve Espri Yapabilme Becerisi: Yorumlama gücü; kişinin anlatmak istediği duygu ve düşüncenin rahat anlaşılması için görsel resim, grafik, şekil, sembol, görsel, beden dili ve hikayeden yararlanarak insanların ilgisini çekebilme yeteneğidir. Turist rehberinin yorumlama becerisini kullanması, turistlere bilgi aktarımı esnasında onların daha ilgili olmalarına, sıkılmalarını engellemeye ve turu daha eğlenceli bir hale getirmesine olanak sağlamaktadır. Başarılı bir yorumlamada turist rehberinden ziyaret edilen bölgeye karşı tutku duyması ve sempati beslemesi, hikaye yaratma ve anlatma kabiliyeti ve mizah duygusuna sahip olması beklenmektedir. (Bozkurt ve Ulucan, 2014, s. 30). Chang (2006), turist rehberinin yorumlama gücünün müşteri memnuniyet derecesini artıracağını ortaya koymuştur. Turist rehberi yorumlama gücünü kullanarak; turistlerin ilgilerini çeker ve merak uyandırarak bilgileri eğlenceli bir biçimde öğrenmelerini sağlar. Mizah ise; kişileri güldürmeye ve düşündürmeye yarayan resim, karikatür, konuşma ve yazı sanatıdır. Turist rehberi mizahı; turistlere bilgi aktarırken güldürmek, düşündürmek, ilgi çekmek amacıyla kullanabilir. Ayrıca rehber kendisi ile turistler arasında ya da turistlerin birbirleri arasında çıkabilecek anlaşmazlıkları mizah yardımıyla yumuşatarak ciddi bir boyuta taşımadan engelleyebilir (Tetik, 2006, s. 52- 67).

-Sorularla Başa Çıkabilme Becerisi: Turist rehberi turistler tarafından sorulan sorulara yeterli düzeyde cevap verebilmek için meslekte deneyim kazanmalıdır. Bu meslekte yeni olan rehber sorulardan çekinebilmektedirler. Bir sorunun zorluk derecesi rehberden rehberine değişebilmektedir. Kendisine sorulan sorulara cevap verememeleri özgüveni yitirmesine ve yeterli olmadıklarını düşünmesine yol açabilmektedir. Ancak, rehberin ilk defa karşılaştığı sorular veya anında cevap veremedikleri sorular bulunabilmektedir. Rehber kendi bilgi birikimine güvenmeye başladığı zaman, bu tarz sorulardan etkilenmemeye başlamaktadır. Rehberler, cevaplayamadıkları soruların araştırılması ve bu soruların yanıtlarını

kendileri için yeni bilgi kazanma aracı olarak görmelidirler (Tetik, 2006, s. 52-67). Rehberlere yöneltilen bazı sorular politik, dini, yöresel skandallar ve henüz askıda olan mahkeme davalarını içerebilir. Turistler, rehberleri konuya daha yakın gördükleri ve onların görüşlerine saygı gösterdikleri için, kendisine bu tür soruları yöneltebilmektedirler. Rehber kendisini veya gruptan birini rencide edebilecek herhangi bir soruya mümkün olduğu kadar çabuk bir şekilde, konuyu sorunun olumlu yönlerine doğru çekerek bir köprü kurup konuşmalarını sadece bu yönde yoğunlaştırabilmelidir. Rehberler, grup içerisinde sorulan bütün soruların, kim tarafından sorulurlarsa sorulsun, saygılı bir şekilde cevaplandırılacağı izlenimini oluşturmalıdır (Temizkan, 2010, s. 65).

-Liderlik Yapabilme Becerisi: Liderlik bir turist rehberinde olması gereken en önemli vasıflardan biridir. Turist rehberi turu planlayarak ve organizasyonu gerçekleştirerek lider rolünü üstlenmektedir. Lider rolünü üstlenen turist rehberi, problemlere çözümler üretir, grup içi çatışmaları önler, grup arasında arabuluculuk yapar, grup içi çatışmaları önler, turistleri motive eder ve onlara yol gösterir (Karamustafa ve Çeşmeci, 2006, s. 70-71). Aynı grup içerisinde farklı istek ve ihtiyaçlara sahip insanlar arasında orta yolu bulmak, uzlaşmacı rolünü üstlenmek de rehber açısından önemlidir. Rehber liderlik yaparken gerektiği yerde otoriter, gerektiği yerde ılıman şekilde davranmalıdır. Turist rehberi bir lider olarak turu iyi yönetmeli, zamanı iyi ayarlamalıdır. Rehber grubundaki bireylerin öznel davranışlarını koordine etmeli, grup içerisindeki iletişimi sağlamalı ve grup arasındaki ilişkiyi kolaylaştırmalıdır (Büyükkuru, 2015, s. 22). Grubunun dikkatinin dağılmaması için ilgiyi üzerine çekerek bir amaç doğrultusunda harekete geçmek için grubu güdüleyebilmelidir (Tetik, 2006, s. 65).

-Dışa Dönük Olma Becerisi: Turist rehberinin bu rolü üstlenebilmesi için esprili, dışa dönük, sosyal ve insan ilişkilerinde iyi olması gerekmektedir. Turist rehberlerinin, insanlarla hızlı kaynaşabilen kısa sürede insanlara kendisini sevdirebilen, anlaşılır şekilde konuşabilen ve espri yapma yeteneğine sahip birer yol gösterici olmaları beklenmektedir (Çorman, 2018, s. 7). Turist rehberi dışa dönük olma becerisini göstererek turistlere pozitif duygular uyandırmalı ve tur süresince sıcak bir atmosfer yaratarak onları eğlendirerek motive etmelidir. Rehber, seyahat esnasında sergilediği performans ve turistleri dâhil ederek

gerçekleştirdiği animasyon faaliyetleri ile turistlerin turdan keyif almalarını sağlayabilmelidir (Asmadili, Asmadili ve Yüksek, 2018, s. 5).

-Misafirperver Olma Becerisi: Rehberlerin birçok sosyal yönü bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi rehberlerin misafirperverlik özelliğidir (Çilek, 2006, s. 30). Turist rehberi, insanlarla iyi iletişim kurabilen, onları seven, ilişkilerinde rahat olan ve evlerine gelen kişilere rahat etmeleri için uygun ortam sağlayan, herhangi bir ihtiyaçları olduğu durumda onlara yardımcı olma niteliklerine sahip olmalıdır (Tetik, 2006, s. 66). Aynı zamanda rehberler, misafirlerinin diğer insanlara karşı olumlu davranmaları ve kaynaşmalarını sağlamalıdır (Tokay, 2015). Aksi takdirde turistlerin ziyaret ettikleri bölgede iyi ağırlanmamaları, kendilerini tur boyunca rahatsız ve güvensiz hissetmeleri turistlerin tekrar aynı bölgeyi hatta ülkeyi tercih etmemelerine neden olabilir.

2.1.2.2. Turist Rehberliği Mesleğinin Özellikleri

Turist rehberliği, sosyal etkileşimi yüksek, sosyoloji, psikoloji, yabancı dil bilgisi ve entelektüel birikim olması gereken bir meslektir (Acar, 2014, s. 8). Mesleğin mevsimlik olması, fiziki güç gerektirmesi, iş güvencesinin olmaması, disiplinler arası bir alan olması ve emekliliğe geç ulaşılması bu mesleği diğer mesleklerden ayırıcı kılmaktadır (Çolakoğlu, Epik ve Efendi, 2010, s. 139). Bununla birlikte mesleğin birçok avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Farklı kültürden insanlarla tanışıp sohbet etme imkanı sağlaması, kaliteli otellerde konaklama imkanı, kaliteli restoranlarda yemek yeme, çeşitli eğlencelere katılma şansı vermesi ve doyurucu gelir sağlaması rehberlik mesleğinin avantajları arasındadır (Eser, Şahin ve Çakıcı, 2018, s. 37). Turist rehberliği mesleğinin dezavantajları ise; iş güvencesi ve garantisinin olmaması, yoğun çalışma saatleri içerisinde saatlerce ayakta kalmak, zorlu hava koşullarına rağmen turu tamamlamaya çalışmak, uzun ve düzensiz çalışma saatlerine bağlı olarak aile yaşamında huzursuzluk yaşanması, sürekli kendini yenileme zorunluluğu, kültür düzeyi düşük turistlerle karşılaşmak, kendine özel bir zaman ayıramama gibi nedenler olabilmektedir (Çolakoğlu, Epik ve Efendi, 2014, s. 32).

Turist rehberliği mesleğinin kendine has özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Turist rehberliği mesleği zor Őartlarda turlara dayanabilmeyi gerektiren bir meslektir (Ahipaşaoğlu, 1997, s. 145).
- Turist rehberliği, durağanliğın m¼mk¼n olmadığı bir meslektir. Turist rehberi, g¼ndemi daima takip etmeli ve kendisini yenilemelidir (Yarcan, 2007, s. 58).
- Turist rehberliği mesleğini icra edecek turist rehberinin kiŐiliđinin de bu mesleğe uyması gerekmektedir. Turist rehberleri g¼zel konuşma yeteneği olan, turistlerle iletişim kurabilen ve onların ¼zerinde iyi etki bırakabilen bir yapıya sahip olmalıdır (Batman, Yıldırgan ve Demirtaş, 2001, s. 25).
- Turist rehberliği mesleği dıŐsal olaylardan etkilenebilen bir meslektir. Kaza, kriz, doğal afet gibi sebepler nedeniyle tur yarıda kesilebilmektedir (Toker, 2011).
- Turist rehberliği mesleği mevsim yoğunluğuna bağlı bir meslek olduğundan iŐ s¼rekliliđi ve g¼vencesi olmayan bir meslektir (Eser, Şahin ve akıcı, 2018, s. 38).
- Turist rehberliği mesleği; liderlik yapmayı, program yapma-y¼r¼tmeyi, ¼lkeyi ve grubunu temsil etmeyi, grup arasında ilişkileri y¼netmeyi, bilgi kaynağı olmayı, kararlılık, anlayış ve mesleki etiği gibi vasıfları içermektedir (http-9).
- Turist rehberliği mesleği farklı k¼lt¼rdeki insanlarla tanışma imkanı verdiği için sosyallik ve tecr¼be kazandırma ¼zelliđi sağlamaktadır (G¼zel, 2007, s. 45).

Sonuç olarak turist rehberliği mesleği her meslek gibi avantaj ve dezavantajları bulunan bir meslektir. Turist rehberliği mesleğinin başarı ile yerine getirilmesi için turist rehberlerinin mesleği sevmeleri, kendilerini bu mesleğe adanmaları ve zor koşullara dayanıklı olmaları gerekmektedir.

2.1.2.3. Turist Rehberlerinin alıŐma Koşulları ve Sorunları

Rehberlik mesleği; farklı k¼lt¼rde insanlar tanımayı ve yeni yerler g¼rmeye imk¼n veren kolay ve eğlenceli bir meslek olarak d¼Ő¼n¼lmektedir (Tsaur ve Lin, 2014). Turist rehberliği mesleğinin farklı insanlarla etkileşim içinde olma, g¼zel

vakit geçirme, turdaki otel, konaklama, yeme içme, eğlence imkânlarından yararlanma gibi olumlu özelliklerinin yanında mesleği zorlaştıran koşul ve sorunlar da bulunmaktadır (Yarcan, 2007, s. 38). Turist rehberliğinin sorunlarına yönelik yapılan araştırmada belirlenen sorunların başında turist rehberinin işvereni konumunda olan seyahat acenteleri tarafından taban ücretin uygulamaması yer almaktadır (Eser, 2018, s. 38). Buna ek olarak turist rehberleri bahşişlerin düşük olması, taban ücretin altında çalışmayı kabul eden rehberlerin olmasından yakınmaktadır. Aynı zamanda mesleğin uzun, yorucu ve düzensiz saatlerinin olması, sarf edilen fiziksel performansa bağlı olarak sağlık sorunlarının yaşanması, sık seyahat etme zorunluluğu bulunması, yılbaşı, bayram tatili gibi özel günlerde dahi çalışma mecburiyetinin olması buna bağlı olarak sosyal ve özel hayatın kısıtlanması, meslekte kadın erkek ayrımı yapılması mesleğin zorlukları arasındadır (Güzel, 2007, s. 34-35). Batman, (2003) turist rehberliği mesleğinin zorluklarını; uzun süre seyahat etme durumu, buna bağlı olarak iş garantisinin olmaması, aile içinde huzurun bozulması ve kaza riskinin yüksek olması gibi faktörler olarak açıklanmıştır. Bunun yanı sıra mesleğin devamlılığının olmaması, rehberlik mesleğinin ciddi bir meslek olarak görülmemesi, turlara deneyimsiz şoförlerin verilmesi gibi olumsuz yönleri bulunmaktadır.

Turist rehberi olmanın farklı koşulları bulunmaktadır. Turist rehberliği mesleği, yalnızca eylemli turist rehberleri tarafından icra edilebilmektedir. Eylemli turist rehberi olabilmenin şartı bir yıl süreyle geçerli olan çalışma kartının alınmasıdır. Oda üyeliğini kaybetmiş ya da odaya karşı yükümlülüklerini yerine getirmemiş kişilere çalışma kartı verilmemektedir. Çalışma kartı almayan veya eylemsiz turist rehberi olarak kalmak üzere yazılı beyanda bulunan turist rehberleri eylemsiz turist rehberi olarak sicile işlenmektedir. Eylemsiz turist rehberleri, meslek kuruluşları organlarının seçimlerinde oy kullanamaz ve bu organlarda görev alamazlar. Aralıksız sekiz yıl süre ile eylemsiz devam eden turist rehberlerinin eylemli turist rehberi olabilmeleri için Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yaptığı sınava katılarak başarılı olmaları gerekmektedir ([http-10](http://10)).

Turist rehberleri bölgesel, ülkesel, günübirlik turlar, gece turları ve transfer yapabilmektedir. Bölgesel veya ülkesel turist rehberi olmak için belirlenen dillerde Bakanlığın gözetimi ve denetimi altında Birlik tarafından ülkesel veya bölgesel

turist rehberliği sertifika programlarına katılmaları gerekmektedir. Bunun dışında seyahat acentesine bağımlı ya da seyahat acentasından bağımsız çalışabilmektedir. Günübirlik turlar: Konaklama yapılmadan gün içerisinde gerçekleşen kültür turları, boğaz turları ve yürüyüş gibi günübirlik turları kapsayan turlardır. Gece turları: gece birkaç saatliğine düzenlenen disko turu, mehtap turu gibi turlardır. Transfer: Paket tur satın almış turistlerin, geldikleri hava alanı, liman, gar veya otobüs terminalinden önceden ayarlanmış araç ve elemanla alınarak konaklayacakları otele; konaklama sürelerinin bitiminde de konakladıkları otellerinden alınarak gidecekleri hava alanına, liman gar veya otobüs terminaline götürölme işlemidir. Bu transferleri gerçekleştiren kişilere transferman adı verilmektedir (Batman, Yıldırđan ve Demirtaş, 2000, s. 20). Paket turlar ise, en az 1 gecelemeden oluşan uzun süreli turlara denmektedir. Rehberlerin ücretleri tur, paket tur, gece turu ve transfer olarak günlük ve aylık taban ücreti üzerinden belirlenmektedir. 1 Ocak 2020 tarihi itibari ile günlük tur ücreti: 587 TL, Transfer: 295 TL, gece turu: 295 TL, paket tur: 708 TL, aylık ücret: 5.870 TL' dir ([http-11](http://11)).

Seyahat acenteleri tarafından çalıştırılan turist rehberlerinin ödemelerinin götürü usulde veya gelir vergisi kanunlarına göre vergilendirilmesi gerekmektedir. Seyahat acentalarına bağlı olarak sigortalı çalışan rehberlerin kazançları gelir vergisinin 61. maddesinde belirlenmiştir. Turist rehberi ile seyahat acentası arasındaki iş görme akdi belirli süreli veya belirsiz süreli olabilir. Bu durumda turist rehberine, turun başladığı andan itibaren bitimine kadar gerçekleşen süreye bağlı olarak ücret ödenmesi gerekmektedir. Ödenecek ücret hem vergi hem de sosyal sigorta kesintisine uğramaktadır. Seyahat acentasına bağlı olmadan çalışan turist rehberlerine, rehberlik hizmetleri verdikleri seyahat acenteleri tarafından kazançlarından gelir vergisi kesintisi gerçekleştikten sonra, Bakanlık tarafından yılda iki kez ilan edilen rehberlik net taban ücretlerini turist rehberlerine ödenmek zorundadır. Bir tur grubunda kişi sayısına bakılmaksızın, tur boyunca bilgi veren ve tanıtma hizmeti gören rehberlerin ücretleri günlük ya da saatlik olarak da hesaplanabilmektedir.

Rehberlik taban ücretleri her sene, yılda 2 sefer olmak üzere TÜRSAB ve TUROB görüşleri alınarak, Turizm Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Rehberlik taban ücretleri, yarım günlük, tam gün şehir turu, Batı Anadolu turu ve

Anadolu turu gibi farklı tarifelerde günlük ücret olarak belirlenmektedir. Tebliğin, 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre: Hizmet akdine tabi çalışanlar açısından; sigortalı sayılabilmek için sigortalının, işveren veya işveren vekili ya da alt işveren tarafından işe alınıp, hizmet akdine tabi çalıştırılması veya işe başlatılması gerekir (http-12).

4857 sayılı Kanun kapsamında işveren ile işçi arasındaki çalışma şeklini gösteren sözleşmeyle; işçinin çalıştırılma şekli tam zamanlı, kısmi süreli, çağrı usulüne göre bağitlanır. Bu durumda işçi, hizmet akdine bağlı SGK kapsamında 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre sigortalı sayılır. Bu kapsamda çalıştırılan rehberler açısından uyulması gerekli mevzuat hükümleri 5510 ve 4857 sayılı yasanın ilgili maddeleri ile ilişkilendirilmek zorundadır. 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi birinci fıkrasının (b) bendine göre; “Kendi adına ve Hesabına Bağımsız Çalışanlar” kapsamında “Hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan; a) Ticari kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlar, (b) bendinde “Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkar siciline kayıtlı olanlar” sigortalı sayılırlar, hükmü getirilmiştir (http-12).

Bir seyahat acentesinde maaş karşılığı çalışan turist rehberleri olduğu gibi seyahat acentesine bağlı olmadan bağımsız çalışan turist rehberleri de bulunmaktadır (Solmaz, 2011, s. 26). Bağımsız turlar: Kişilerin kendi başlarına aileleri ile ya da arkadaşları ile küçük bir grup halinde yaptıkları, kişilere kendi programlarını düzenleme olanağı veren turlardır (Yetgin ve Yolal, 2018, s. 152).

2.1.2.4. Turist Rehberlerinin Turizm Sektöründeki Yeri ve Önemi

Ülkeye ilk defa gelen turistlerin ziyaretleri süresince, ülke kültürü ile ilgili edindikleri ilk izlenimde turist rehberlerinin etkisi büyük olmaktadır. Paket turları hazırlayan seyahat acenteleri iken, turu yöneten ve devamlılığını sağlayan turist rehberidir. Ülkeye gelen turistler ilk olarak turist rehberi ile karşılaşmaktadır. Seyahatleri süresince beraber geçirilen zamanda, ülkede yaşamını sürdürmekte olan toplumun imajı rehberin kişiliği ile birleşmektedir (Değirmencioğlu, 2001, s. 190). Turist rehberleri, seyahat eden turistlerle, ülke tarihi ve kültür mirası arasında bağ kurmakta, turistlerin geçmişi ve bugünü anlamalarına yardımcı olmaktadır (Köroğlu, 2011, s. 233). Turistler ülkeye veya yöreye daha önce

araştırıp gelseler de, o bölgenin insanı, kültürü, gelenek-görenekleri ve alışkanlıklarını merak ettikleri için rehberli tur programlarına katılmak durumdadır (Ar ve Uğuz, 2015, s. 1408).

Turist rehberi turistik deneyimin kazanılmasında anahtar roledir (Eser, Şahin ve Çakıcı, 2018, s. 36). Rehber tur esnasında turistlerle kurduğu iletişim ve turda gösterdiği performans ile ülke adına etkili imaj yaratabilmektedir. Türkiye gibi cezbedici turistik değerleri olan ülkeler için olumlu yönde imaj oluşturma veya olumsuz imajın düzeltilmesinde turist rehberleri önemli bir faktördür (Şahin, 2012, s. 21). Turist rehberinin bilgi ve becerileri, turistlere olan davranış ve tutumları ülkelerine mutlu dönmelerinde etkili olan faktörlerdendir (Çetin ve Kızılırmak, 2012, s. 308). Turist rehberi turistlerin bu isteklerini karşıladıkları ve turistlerle iletişimde onlara güven verdikleri takdirde turistler ülkeden mutlu ayrılacaklardır (Büyükkuru ve Aslan, 2016, s. 350). Bu nedenle turist rehberleri verdikleri hizmet ile turistlerin aynı bölgeye tekrar gelmeleri yönünde önemli bir unsur olmaktadır (Şahin, Tezcan ve Bekçi, 2018, s. 252).

Turist rehberleri, turistlerin tatil tecrübelerinin artmasını sağlamaktadır. Turistlerin tecrübe niteliğinin artması turistlerin memnuniyetine doğrudan etki etmektedir (Arslantürk, 2016, s. 187). Turist rehberlerinin tutum ve davranışları grup moralini ve sosyal ilişkileri güçlendirebilmektedir. Tur esnasında ortaya çıkabilecek kültür farkından dolayı turistlerin hem kendileri hem de ziyaret edilen bölgenin yerel halk ile aralarında oluşan kültürel boşluğu doldurmakta ve turistler ile yerel halk arasında arabuluculuk yapmaktadır (Demirbulat, 2012, s. 59). Bu nedenle turist rehberleri ülkenin, bölgenin, ülkede yaşayan insanların doğru şekilde tanınmasını sağlayan ve ülke tarihi, kültürü turistlere aktarmada önemli görev üstlenen kişilerdir (Korkmaz, Temizkan ve Temizkan, 2010, s. 19).

Turist rehberi acentelerin tanıtım, satış ve bilgi kaynağı konumundadır. Turist rehberleri sadece seyahat acenteleri ile değil tur programlarında yer alan işletmeler ile de ilişki içerisindedir. Turistlerin konakladıkları otel, yemek yedikleri restoranlar, hediyelik eşya satın aldığı dükkanlar ve akşamları eğlendikleri eğlence mekanlarına da hem imaj hem de ekonomik anlamda olumlu katkıda bulunmaktadır. Çünkü turist rehberi bu işletmeler ile turistler arasındaki ilişkilerin düzenlenmesine de katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda turist rehberleri,

turizm sektörünün gelişimine ve ülke ekonomisine sağladığı yararlar doğrultusunda ülkenin vazgeçilmez bireyleri haline gelmiştir (Avcıkurt ve Demirbulat, 2016, s. 124). Tablo 2’de 2020 yılında, odalara kayıtlı turist rehberi sayıları verilmiştir.

Tablo 2: Rehber Odalarına Göre Turist Rehberi Sayıları

ODA	ÜLKESEL	ÜLKESEL EYLEMLİ	ÜLKESEL EYLEMSİZ	BÖLGESEL	BÖLGESEL EYLEMLİ	BÖLGESEL EYLEMSİZ	EYLEMLİ	EYLEMSİZ	TOPLAM KADIN REHBER	TOPLAM ERKEK REHBER	TOPLAM REHBER SAYILARI
ADRO	154	107	47	17	14	3	121	50	61	110	171
ANRO	722	386	336	94	84	10	470	346	301	515	816
ARO	1625	1201	424	80	67	13	1268	437	404	1301	1705
ATRO	559	448	111	102	90	12	538	123	231	430	661
BURO	100	73	27	30	25	5	98	32	47	83	130
ÇARO	143	114	29	54	45	9	159	38	67	130	197
GARO	114	84	30	51	38	13	122	43	44	121	165
İRO	4265	3058	1207	450	390	60	3448	1267	1664	3051	4715
İZRO	992	722	270	108	86	22	808	292	458	642	1100
MUTRO	388	275	113	36	29	7	304	120	142	282	424
NERO	561	469	92	179	168	11	637	103	182	558	740
ŞURO	113	74	39	30	26	4	100	43	33	110	143
TRO	103	76	27	24	21	3	97	30	45	82	127

Kaynak: (http-13)

Türkiye’de geniş bir yelpazeye sahip turizm sektörü 1 milyondan fazla kişiye istihdam sağlamaktadır. Hava yolu işletmeciliği, konaklama, eğlence ve dinlenme, seyahat acenteleri, yiyecek içecek gibi turizm hizmeti sağlayan kurumlar ülkenin ekonomisi için önem arz etmektedir (http-14). Türkiye’de 1.175,864 sigortalı turizm alanında istihdam edilmektedir. Bu sayı içerisinde turistlerle birebir iletişim durumunda olan, ülke tanıtımını, kültürünü, yaşayışını tarafsız bir şekilde yapan, ülkenin ekonomisinin artmasına, turistlerin önemli ölçüde döviz bırakmasına ve

ülkeyi tekrar ziyaret etmesinde etkili olan turist rehberleri önemli bir paya sahiptir. 2020 yılında toplam turist rehberi sayısı 11.094 dür. Ülke için bu denli önem arz eden turist rehberlerinin sayıları donanımlı ve yeterli eğitimlerle her yıl artırılmalıdır.

2.1.2.5. Turist Rehberliği Eğitimi

Gelişim göstermekte olan turizm endüstri yoğun emek barındıran bir sektördür. Bu nedenle, turizm faaliyetlerini gerçekleştiren personellerin nitelikli olması son derece önemlidir (İşçeli ve Kılıç, 2018, s. 42). Sektörde çalışan personellerin nitelikli olması için iyi bir eğitim almış olması gerekmektedir. Turizm sektörünün önemli aktörlerinden biri turist rehberidir. Turist rehberinin başarısı turizm sektörünün başarısını etkilemektedir. Bu nedenle turist rehberi yenilikleri izlemeli, genel kültürünü arttırmalı ve sık sık hizmet içi eğitimden geçirilmelidir (Tetik, 2006, s. 36). Turist rehberi, bilge, örnek, ülke temsilcisi ya da bir büyükelçidir. Ülke ve destinasyonların tanıtımını yapan ve turistler açısından ülke imajının oluşmasında etkili olan turist rehberlerinin rolü çok büyüktür. Bu sebeple, turist rehberlerine verilen eğitim-öğretim önem arz etmektedir (İşçeli ve Kılıç, 2018, s. 44). Bu bölümde turist rehberliği eğitiminin Avrupa'da ve Türkiye'de uygulanışı hakkında bilgi verilmiştir.

2.1.2.5.1. Avrupa'da Turist Rehberliği Eğitimi

Avrupa'da her ülkede turist rehberlerin sahip olması gereken niteliklerin ve eğitimin yeterlilik düzeyleri yüksek olmalıdır (Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013). Avrupalı turist rehberleri, birden fazla yabancı dil bilen, sık seyahat eden, üst düzey sertifikalara sahip kişilerden oluşmaktadır Tüm ülkelerde turizm ile ilgili değerlendirme süreçleri, bakanlık, turizm müdürlüğü gibi resmi kurumlar tarafından yürütülmekte, bunun sonucunda adaylara yeterlilik belgesi verilmektedir. Birçok ülkede turist rehberliği eğitimi sonunda ölçme ve değerlendirmek için yazılı bir sınav yapılmaktadır. Bazı ülkelerde yazılı sınav yapıldıktan sonra sözlü değerlendirme de yapılmaktadır (Akdu, Akdu ve Kamber Taş, 2018, s. 60). Bu bölümde Avrupa'da verilen turist rehberliği eğitimine yönelik daha ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

İspanya'da Turist Rehberliği Eğitimi: İspanya'da lisans vermekte yetkili kurum İspanya Resmi Turizm Rehberleri Konfederasyonu (Confederación de Guías

Oficiales de Turismo de España) rehber adaylarına, 1500 saat teorik eğitim, 500 saat da uygulamalı eğitim vermektedir. İspanya'nın her bölgesinde tur rehberliği lisansı için ayrı sınavlar uygulanmaktadır. Örnek olarak; Katalonya bölgesinde sınavlar yıllık düzenlenmektedir ve bu sınavlarda başarılı adaylara “Resmi Sarı Rozet” verilmektedir (http-15). Sarı rozet sahibi rehberler yalnızca turistik mekanlarda ve müzelerde rehberlik yapabilmektedir. Sınava başvurabilmenin ön şartı; Avrupa Birliğine üye olan bir ülkenin vatandaşı olmak, 18 yaşını doldurmuş olmak ve uluslararası geçerliliği olan diplomaya sahip olmaktır. Adayların iyi düzeyde İspanyolcanın yanında en az bir yabancı dil daha bilmeleri gerekmektedir. Bunun yanında, üniversite diplomaları veya eş değer bir belgeye sahip olmak zorundalardır (Gorenak ve Gorenak, 2012, s. 289).

Almanya’da Turist Rehberliği Eğitimi: Almanya’da turist rehberliği eğitime yönelik yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Turist rehberleri reiseleiter (seyahat rehberi), touristenführer (turist rehberi), fremdenführer (yabancı rehberi), olarak adlandırılmaktadır. Turist rehberliği eğitimi, tur operatörleri, seyahat acenteleri ve belediyeler tarafından 6-9 ayı kapsayan süre ile bir ücret karşılığında kurslar verilmektedir. Rehberlik eğitimi şehirlere göre farklılık göstermektedir. Şehir belediyeleri ile acentalar tarafından yürütülen eğitim sonrasında rehberlere doğrudan iş olanağı sunulmaktadır. Yaş sınırı, dil gibi şartlar acenta ve belediyeler tarafından belirlenmektedir.

Avusturya’da Turist Rehberliği Eğitimi: Turist rehberi olmak isteyen bireyler Avusturya’da Ticaret Odası’na başvuru yapmak zorundadırlar (Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013). Diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi turist rehberi adaylarının yazılı ve sözlü sınavlara girerek başarılı olmaları gerekmektedir. Adayların en az 2 yabancı dil bilmelerinin yanında rehberlik yapacakları bölge veya şehirle ilgili temel bilgi sahibi olmaları gerekli şartlar arasındadır (Tanrıseven, Bektaş ve Koç, 2019, s. 48). Turist rehberi adaylarına tarih, coğrafya, siyaset, sanat, müzik, drama ve konuşma teknikleri konularında dersler verilmektedir. 3 yıl süren kursun dersleri Avusturya Federal Cumhuriyeti Turizm Bakanlığı tarafından programlanmaktadır (Tanrıseven, vd. 2019, s. 48). Turist rehberliği ruhsatnamesi almak için adayların 960 saat süren teorik ve uygulamalı eğitime katılmaları zorunludur. Bunun yanında turist rehberleri yabancı dil bilgisi sınavını da başarıyla

tamamlamak zorundadırlar (Akdu, Akdu ve Kamber Taş, 2018).

Turist rehberi adaylarının Avusturya’da en az iki dili (Almanca ve 2. Yabancı dil) iyi düzeyde konuşmaları gerekmektedir. Buna ek olarak kent hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Daha sonra yapılan değerlendirmelerden sonra adayın kursa kayıt olma durumuna bakılmaktadır. Bu kurs 3 yıl ve yaklaşık olarak 900 saat süren bir programı içermektedir. Kursta alınacak dersler “Avusturya Turizm Bakanlığı” tarafından belirlenmektedir. Kursta uzman kişiler tarafından Avrupa, Viyana, dünya tarihi, kent mimarisi, müzik, tiyatro tarihi, edebiyat, politika, sanat ve konuşma teknikleri konuları işlenmektedir (Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013, s. 132).

İngiltere’de Turist Rehberliği Eğitimi: Turist Rehberliği Enstitüsü, turist rehberliği birliklerini tek bir çatı altında toplayan kurumdur. İngiltere’de turist rehberlerine 3 farklı düzeyde kokart verilmektedir. Bunlar: “White Badge” (Beyaz Rozet), “GreenBadge” (Yeşil Rozet) ve “Blue Badge” (Mavi Rozet) olarak isimlendirilen rehberlik türleridir. “White Badge” (Beyaz Rozet) olarak isimlendirilen belgeye sahip olan adaylar belirli bir noktada bulunan görkemli evler, müze, park, katedral, herhangi bir iş veya endüstriyel bir bölgede turistlere rehberlik yapmaktadır. “GreenBadge” (Yeşil Rozet) belgesine sahip olan rehberler yarı zamanlı ya da tam zamanlı turist rehberliği yapabilme olanağına sahiptir. Şehir merkezi, parklar ya da kırsal alanlarda turistlere rehberlik yapabilmektedir. “Blue Badge” (Mavi Rozet) belgesine sahip olan rehberler ise ülke genelinde ulusal çalışma kartlı rehber olarak çalışma ve Green Badge belgeli rehberler gibi tam veya yarı zamanlı tur gerçekleştirme hakkına sahiptirler. Bunun yanında “Blue Badge” (Mavi Rozet) sahibi olan rehberler temalı turlardan tur operatörlerinin düzenlediği turlara, yolcu gemilerinden eğitim gezilerine kadar geniş bir alanda turist rehberliği hizmeti verebilmektedirler (http-16). Blue Badge (Mavi Rozet) sahibi rehberler İngiltere, Kuzey İrlanda ve Jersey adasında mesleklerini icra edebilirler.

İngiltere’de lisanslı rehber olmak isteyen adaylar yükseköğrenim kurumlarının açtığı kurslarda yazılı ve sözlü sınavlara tabi tutulmaktadır. (Mason ve Christie, 2003). Sınavları başarı ile geçen adaylar lisanslı rehber olmaya hak kazanmaktadır. Rehber adaylarının bu eğitimi alabilmeleri için en az 30 yaşında

olmaları gerekmektedir. Adaylar İngilizce dışında başka bir dil bilmek ve herhangi bir yükseköğretim kurumundan mezun olmak zorundadır (Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013). Adayların talepleri rehberlik beklisini almak istedikleri seviyelere göre Turist Rehberliği Enstitüsü tarafından değerlendirilmektedir. Adaylar daha sonra üniversitelerde 1 ile 2 yıl arasında değişen ücretli eğitim kurslarına yönlendirilmektedir. “Blue Badge” eğitimi 320 saatlik veya 28 haftayı kapsayan bir süreçten oluşmaktadır. White Badge ile Green Badge eğitimine katılmak isteyen adaylar iyi yıl ya da iki dönemlik süreci kapsayan turist rehberliği kurslarını tamamlamak durumundalardır. Adaylar eğitim programında; tur planlama, iletişim ve sunum becerileri, problem çözme, çatışma yönetimi, ziyaretçi sağlığı ve ziyaretçi güvenliği gibi rehberlik ile ilgili teknik dersleri görmektedir.

Fransa’da Turist Rehberliği Eğitimi: Fransa’da devlete ait müzelere rehberli ziyaretlerde rehberlik yapacak bireylerin diploma sahibi olması gerekmektedir. Ayrıca bu bireyler Turizm Yüksek Teknisyen Sertifikasına (Brevet de Technicien Supérieur-BTS) sahip olmalıdır. Turizm ve iş dünyasının düzenlediği BTS sertifika programı, 31 ile 34 saat arasında bir eğitim sürecinden oluşmaktadır. Sertifika eğitim programı kapsamında 2 haftalık staj süresi bulunmaktadır (Tanrısever, Bektaş ve Koç, 2019, s. 47).

Eğitim süresince; turistik ürünlerin pazarlanması, eko turizm, iş turizmi, kültürel proje yönetimi, yabancı diller, uluslararası ticaret, program yönetimi, ticari takip, havayolları, yolcu hatları ile ilişkiler, yolcu taşımacılığı, hidroterapi, otel işletmeciliği, yönetim, muhasebe, yeni teknolojiler, kültürel turizm ve sosyal turizm gibi teknik ve teorik kavramlar ile ilgili dersler verilmektedir. Ders kapsamında adaylar iki farklı dil öğrenmek zorundadır. Turist rehberliği yapmak için bölgenin tarihi ve coğrafyası ile ilgili önemli düzeyde bilgi birikimine sahip olmak, yabancı dilde ustalaşmak gerekmektedir. Ayrıca BTS programı tamamlanarak elde edilen diploma ile bölgesel turist rehberi ve yerel turizm yöneticisi olabilmek mümkündür (Tanrısever, Bektaş ve Koç, 2019, s. 48).

İtalya’da Turist Rehberliği Eğitimi: İtalya’da turist rehberi olabilmenin önemli koşulu lisans sınavında başarılı olmaktır. Rehber adaylarının çalışma kartı alabilmek için yerel yönetime kayıt yaptırılmaları ve rehberlik yapacakları alanda test sınavına girmeleri gerekmektedir. Adaylar eğitim programında; tarih, din,

botanik, estetik, sanat tarihi, antik tarih, kültür bilimi ve rönenans tarihi konularında eğitim görmektedir (http-17).

Hırvatistan'da Turist Rehberliği Eğitimi: Hırvatistan'da turist rehberi olabilmek için AB üyesi bir ülke vatandaşı ya da Hırvatistan vatandaşı olmak zorunludur. Rehber adayı en az lise mezunu olmalıdır. Ayrıca Hırvat dilinin haricinde en az bir yabancı dile daha konuşabilmek zorundadır. Turist rehberliği Hırvatistan'da bölgesel olarak yapılmaktadır. Her bir bölgede, o bölgenin turist rehberleri hizmet verilebilmektedir. Bölgesel rehberlik, Çevre ve Doğayı Koruma Bakanlığı, Turizm Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı ortaklığı ile hazırlanan kanun ile belirlenmiştir. Turist rehberliği eğitimi kurslarını yükseköğrenim kurumları düzenlemektedir. Kurs programında; Hırvatistan'ın ekonomisi, siyasi sistemi, tarihi, kültürü coğrafyası, turizmi, turizm mevzuatı, konuşma ve yazma becerisi, yabancı dil, turist rehberi teknik yönetim ve operasyonel becerileri dersleri verilmektedir (Tanrısever, Bektaş ve Koç, 2019, s. 48).

Yunanistan'da Turist Rehberliği Eğitimi: Ülkede turist rehberliği eğitimi devlet vermektedir. Yunanistan'da okullar Kalkınma Bakanlığına bağlı olup, Atina ve Selanik'te yer almaktadır. Verilen eğitim 30 ay süreyi kapsamakta, adayların AB üyesi ülke vatandaşı ve modern Yunan diline iyi düzeyde hakim olduğunu kanıtlayan bir sertifikaya sahip olmak zorundadır. AB üyesi dışındaki ülkelerden bu okula başvuru yapmak isteyen adayların az lise mezunu olmaları ve Yunan dilini iyi düzeyde konuşmaları gerekmektedir (Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013). Gerekli şartlara sahip adaylara yazılı ve sözlü sınav yapılmakta, sınavı geçebilmek için 20 üzerinden 16 puan almaları gerekmektedir. Daha sonra yabancı dil sınavını başarı ile geçen adaylar, Yunan coğrafyası ve tarihi, alanında yazılı ve sözlü sınavlara girmektedir. Bu aşamada 20 üzerinden 14 puan alan adaylar başarılı kabul edilmektedir. Buna ek olarak 260 saatlik uygulamayı da yaparak eğitim tamamlanmaktadır. Okulda verilen eğitim programı kapsamında; Yunan tarihi, Bizans tarihi, modern Yunan tarihi, Antik Yunan tarihi, dinler tarihi, arkeoloji, mimarlık-tiyatro, edebiyat, coğrafya, ekoloji, mevzuat, acentecilik, ilkyardım ve diksiyon dersleri verilmektedir. Turist rehberliği eğitim programı süresi, teorik (970 saat) ve uygulama (370 saat) olarak toplam 1340 saatten oluşmaktadır. Adaylar rehberlik uygulaması, müze (110 saat) ve ören yeri (260 saat) ziyaretleri

sonunda yazılı ve sözlü sınava girmektedir (http-18).

İskoçya’da Turist Rehberliği Eğitimi: İskoçya’da adaylar İskoçya Turist Rehberliği Birliğine başvurmak durumundalardır. Daha sonra adaylara, görüşme ve dil yeterliliği sınavı yapılmakta, başarılı olan adaylara 4 günlük bir kursu verilmektedir. Bu kurstan sonra adaylar Edinburg Üniversitesi’nde temel bilgiler, pratik beceriler ve uygulamalı olarak eğitim verilen bir başka kursa başlamaktadırlar. Üniversite bünyesinde verilen eğitim 2 yıl sürmekte, 120 saat temel bilgi dersleri, 280 saat de beceri ve uygulama dersleri yapılmaktadır (http-19).

İzlanda’da Turist Rehberliği Eğitimi: Turizm Bakanlığı, İzlanda Turist Kurulu ve İzlanda Turist Rehberliği Derneği turist rehberliği eğitimlerinin geliştirilmesi için iş birliği içerisinde. İzlanda’daki turist rehberleri sertifikalı rehberlerdir. Adaylar rehberlik eğitimi veren üç programdan (İzlanda Turist Rehberliği Okulu, İzlanda Seyahat ve Turizm Okulu veya (İzlanda Üniversitesi Turist Rehberleri Programı) birini bitirmek zorundadırlar. İzlanda Turist Rehberliği Okulu'na giriş için üç şart gerekmektedir. Adayların ülkede rehber olabilmeleri için, en az 21 yaşında ve yükseköğretim mezunu olmaları gerekmektedir. Aynı zamanda, İzlandaca dilinde yeterliliğe sahip olmak durumundalardır (Tanrıseven, Bektaş ve Koç, 2019, s. 46). Kurs süresi 1 yıldır, sınav ve uygulama gezileri dahil 444 saati içermektedir. Okul programında; tarih, sanat, turizm, kültür, ilk yardım botanik coğrafya, tarım, endüstri sunum becerisi, psikoloji ve turist rehberliği teknikleri gibi konuları ders işlenmektedir (http-7). Kurs programında; tarih, coğrafya, sanat sunum becerileri, rehberlik teknikleri, psikoloji, jeoloji, ilk yardım ve yabancı dil eğitimleri verilmektedir. Eğitim programı 26 haftalık bir süreyi kapsamaktadır. Eğitim her ders bitiminde yazılı sınav yapılmaktadır. Yazılı sınavlardan en az 70 puan alan adaylar başarılı sayılmaktadır. Dünyada turist rehberliği eğitiminin teorik kısmında başarı elde eden adaylar uygulama ve uygulama gezisini (6 gün) de tamamladıktan sonra turist rehberi olmaya hak kazanmaktadır (Gorenak ve Gorenak, 2012).

Rusya’da Turist Rehberliği Eğitimi: Rusya’da turist rehberliği eğitimi üniversitelerde, meslek liselerinde ve kurslarda verilmektedir. Üniversitelerde eğitim 1 yıl hazırlık olmak üzere toplamda 4 yıllık bir süreyi kapsamaktadır

(Tanrısever, Bektaş ve Koç, 2019, s. 46). Turist rehberliği programında; sanat tarihi, filoloji, gezi ve müzecilik eğitimleri verilmektedir. Turist rehberliği kurslarında da; yasal mevzuat, retorik, sanat, mimari, rota çizme yöntemleri ve psikoloji gibi konularda dersler verilmektedir. Seyahat acenteleri, rehber adaylarının yabancı destinasyonlarda çalışabilmeleri için kurslar düzenlemektedir. Adayların en az bir yabancı dil bilme zorunluluğu bulunmaktadır (http-20).

Ukrayna’da Turist Rehberliği Eğitimi: Ukrayna’da eğitim dört yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Aynı zamanda uzaktan eğitim sistemleri de mevcuttur. Bununla birlikte eğitim süresi 1 yıldan fazla sürmektedir. Adaylar ikinci sınıfa geçtiklerinde, ülke içi ya da ülkeler arası staj yapma zorunluluğu bulunmaktadır. Türkiye ve Bulgaristan gibi seçili ülkelere stajını tamamlamak üzere öğrenci gönderilmektedir. Rehberlik eğitimlerinde ağırlıklı olarak sunum yapılmakta ve ilgili makaleler incelenmektedir. Verilen yabancı dil derslerinde İtalyanca ve Çince ön plandadır. Dil dersleri bölgelere göre farklılık göstermektedir. Eğitim programında, bölgede bulunan turizm kaynakları, genel turizm kaynakları, kültürü, rekreasyon ve turist rehberliği ile ilgili dersler yer almaktadır. Derslerin bir bölümü uygulamalı olarak gerçekleştirilmektedir (Tanrısever, Bektaş ve Koç, 2019, s. 48).

2.1.2.5.2. Türkiye’de Turist Rehberliği Eğitimi

Turistik faaliyetler içinde turist rehberi turist ile gezisi boyunca birebir ilişki içerisinde olduğu için turizm sektöründe önemli bir konumda yer almaktadır. Turist rehberi tutumu, bilgisi, becerisi ile gezilecek ülke ve bölge kültürünü temsil etmektedir. Ülkenin tarihini, coğrafyasını, kültürünü, ekonomisini ve sosyal özelliklerini doğru tanıtmalı, ülkeye gelen ziyaretçilerin memnun kalmalarını sağlayacak niteliklere sahip olmalıdır. Turist rehberinin tarih, coğrafya, sanat tarihi, arkeoloji, dinler tarihi, psikoloji, mitoloji, ekonomi, pazarlama gibi birçok alanda geniş bir bilgi birikimine sahip olması gerekmektedir (Kürkçü, 2016). Bu gereklilik bir rehberin disiplinli bir eğitimle kendini yetiştirmesini de zorunlu kılmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye’de kapsamlı bir turist rehberliği eğitimi verildiği söylenebilir. Türkiye’de turist rehberliği eğitimi yaygın ve örgün olmak üzere iki şekilde verilmektedir (İşçeli ve Kılıç, 2018, s. 50).

2.1.2.5.2.1. Turist Rehberliğinde Yaygın Eğitim

TUREB ve TÜRSAB'ın ortak önerileri ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın onayı ile düzenlenen turist rehberliği sertifika programları yaygın eğitim kapsamına girmektedir (Hacıoğlu, Kaşlı, Şahin ve Tetik, 2008, s. 25). Resmi gazetede yayımlanan 6326 sayılı Turizm Rehberliği Meslek Kanunu'nun 4. ve 5. maddesinde; turizm sektörünün ihtiyaçları doğrultusunda, "Bakanlığın onayı ile belirlenen dillerde, belirlenen bölgelerde, Bakanlığın gözetimi ve denetimi altında Birlikler tarafından ülkesel veya bölgesel" turist rehberliği sertifika programları oluşturulabilmektedir. Düzenlenecek sertifika programları, yapılacak sınav tarihi hakkında en az 1 ay öncesinden birliğin resmi internet sitesinde ilan edilmektedir. Sertifika programlarına kabul edilme koşulları aşağıdaki şekilde belirtilmektedir (http-6):

- T.C. vatandaşı olmak,
- Başvuru yaptığı andan itibaren 18 yaşını doldurmak,
- Üniversite düzeyinde turist rehberliği programı hariç diğer bölümlerden en az lisans düzeyinde mezun olmak,
- Yeterli düzeyde yabancı dile sahip olmak,
- Kanunda yer alan suçların herhangi birinden mahkum olmamak,
- Rehberlik mesleğinden atılmamış olmak (http-6).

Bu şartlara uygun adaylar, turist rehberliği sertifika programı sınavına girmeye hak kazanırlar.

- Sınav; edebiyat, coğrafya, tarih, genel turizm ve güncel konular ağırlıklı olarak çoktan seçmeli test biçiminde yapılmaktadır. Genel kültür sınavından 100 puan üzerinden, en az 75 alan aday başarılı olarak değerlendirmektedir. Sınavda başarılı olamayan adaylar elenerek yabancı dil sınavına ve mülakata girme hakkını kaybeder.
- Yabancı dil sınavı; ilk olarak sözlü, daha sonra yazılı şekilde yapılmaktadır. Sözlü sınavda 100 puan üzerinden en az 75 puan alan adaylar başarılı olmaktadır. İlk sınavda başarı sağlayan adaylar ardından yazılı sınava alınmaktadır. Yazılı sınavdan 100 üzerinden en az 75 puan elde eden adaylar başarılı sayılmaktadır. Bu sınavda elenenler mülakata girememektedir. Geçerli

yabancı dil puanına sahip adaylar bu sınavdan muaf tutulur.

- Sınav soruları ilgili komisyonca hazırlanır. Mülakat sınavında mülakat komisyonu tarafından, adayların yeterliliğine karar verilmektedir. Oy çokluğu ile adayların başarılı olup olmadığı değerlendirilir.

Bu aşamalarda başarılı olan adaylar, sertifika programına başlamaktadır. Ülkesel düzenlenen sertifika programlarında süre 700 ders saati, bölgesel sertifika programlarında süre 150 ders saatidir. Dersler haftada en az 5 gün ve günde 45 dakikalık en az 4 ders saati şeklinde uygulanmaktadır.

Programı tamamlayan öğrenciler, Bakanlığın denetiminde belirlenen kültürel, tarihi, turistik bölgeleri tanımak, bölgeler hakkında bilgi edinmek için uygulama gezisi programına katılmak zorundadır (http-6). Yapılan uygulama gezileri ülkesel veya bölgesel sertifika programları olmak üzere ayrı şekilde düzenlenmektedir. Ülkesel yurt içi uygulama gezisinin süresi en az 36 gün sürmektedir. Bölgesel yurt içi uygulama gezisi ise her bölge için en az 6 gün sürmektedir. Ülkesel uygulama gezisi bölümlere ayrılarak yapılabilmektedir. Uygulama gezi programlarını başarı ile tamamlayan adaylar ülkesel turist rehberi olmaya hak kazanmaktadır. Bölgesel düzeyde uygulama gezisini tamamlayıp geri kalan koşulları sağladıktan sonra bölgesel turist rehberi olmaktadır. Gerekli belgelerin hepsini tamamlayıp 8 yıl bölgesel rehberlik yapan turist rehberleri de ülkesel turist rehberi olabilmektedir (http-6).

2.1.2.5.2.1.1. Turist Rehberliğinde Uzmanlaşma

Turizmde gelişen eğilimler ve ortaya çıkan çeşitlilikler turist rehberliğinde uzmanlaşma programlarının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Turist rehberliğinde uzmanlaşma: yeni bir bölge ve turistik ürünle ilgili, rehberlerin yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığı alanlarda kendini geliştirip farkındalık ve farklılık kazandığı, sürekli ve düzenli çalışma olanağı sunan, aranan bir turist rehberi olmak olarak tanımlanmaktadır (Yenipınar ve Yılmaz, 2020, s. 4). Uzmanlaşma programları ile birlikte tek bir alana yönelmek, turist rehberinin alan ile ilgili derinlemesine bilgi sahibi olmasına ve turistlerin sorularına rahat şekilde karşılık vermesine olanak sağlamaktadır (Chilembwe ve Mweia, 2014). Turist rehberliğinde uzmanlaşma programının genel amacı; turizmin farklı yönlerini dikkate alarak, turist

rehberlerinin çeşitli konularda eğitilmesini ve bölgelere göre uzman turist rehberi yetiştirilmesini sağlamaktır. Rehberlikte uzmanlaşma programları, kanun ve yönetmelikler doğrultusunda TUREB tarafından gerçekleştirilmektedir (http-1). Eğitim programı en az 5 günlük bir süreyi kapsamaktadır. Eğitim uygulamalı ve teorik olmak üzere verilmektedir, ardından uzmanlaşma eğitim programına başvuran adaylara eğitim programı bittiğinde Bakanlığın gözetiminde sınav yapılmaktadır. Yapılan sınavda 100 puan üzerinden 75 ve üzeri alan adaylar başarılı sayılmakta ve uzman rehber sertifikası verilmektedir (http-1).

Turist rehberleri; kültür, inanç, tarih, sanat, mimarlık botanik, eko, flora-fauna, savaş alanları, dağcılık ve trekking, macera turları, dalış, doğa, destinasyon, gastronomi veya özel ilgi turlarında uzmanlaşabilmektedir. Tablo 3’de Türkiye’de yıllara göre uygulanmış uzmanlık eğitim programlarına yer verilmiştir.

Tablo 3. Uzmanlaşma Programları

Uzmanlaşma Programının Adı	Yapıldığı tarih
Çanakkale Savaşları (ANZAK) Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı	2003
Çatalhöyük Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı	2003
Taksonomi (Bitki Sistematiği) Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı	2004
“Türkiye’ de Musevi Mirası” Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı	2004
Çocuk ve Müze Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı	2004
Çanakkale Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı	2005
Su altı Arkeolojisi ve Dalış Turizmi Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitimi	2005
Çanakkale Gelibolu Tarihi Milli Parkı Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitimi	2006
Flora/Fauna (Endemik Bitkiler) Yaban Hayatı Kuş Gözlemciliği ve Ekoturizm Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı	2006
Dağ-Doğa ve Kültür Yürüyüşü Turizmi Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim	2006
GAP bölgesi Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı	2007
İstanbul Kültür Sanat Rehberliği Uzmanlaşma Eğitim Programı	2007
Çocuk ve Müze Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı	2008
Kuş Gözlemciliğine Giriş Mesleki Eğitim Programı	2008
Dalgıcılık (İlk Seviye) Meslek Eğitim Programı	2008
Antik ve Geç Antik Çağlarda İstanbul (Bizans Dönemi Sonuna Kadar) Üzerine Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı	2008
Türk Halıcılığı Üzerine Mesleki Eğitim Programı	2008
Gastronomi ve Şarap Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı	2008
İstanbul Kültür ve Sanat Rehberliği Uzmanlaşma Eğitim Programı	2008
İstanbul Kültür ve Sanat Rehberliği Uzmanlaşma Eğitim Programı	2009
İstanbul Kültür ve Sanat Rehberliği Uzmanlaşma Eğitim Programı	2009
İstanbul Kültür ve Sanat Rehberliği Uzmanlaşma Eğitim Programı	2010
Likya Yolu Uzmanlaşma Eğitimi	2011
Likya Yolu Uzmanlaşma Eğitimi	2012
Likya Yolu Uzmanlaşma Eğitimi	2012
İstanbul Kültür Ve Sanat Rehberliği Uzmanlaşma Eğitim Programı	2012
Bizans İstanbul’u Uzmanlaşma Eğitim Programı	2013
Osmanlı İstanbul’u Uzmanlaşma Eğitim Programı	2013
İstanbul’ da Mimari Uzmanlaşma Eğitim Programı	2013
İstanbul’ da Ticari Yapılar Uzmanlaşma Eğitim Programı	2013

İstanbul’ da Musevi Mirası Uzmanlaşma Eğitim Programı	2013
İstanbul’ da Su Yapıları Uzmanlaşma Eğitim Programı	2013
İstanbul’ da İslam Uzmanlaşma Eğitim Programı	2013
İstanbul’ da Hristiyanlık Uzmanlaşma Eğitim Programı	2013
İstanbul’ da Yalılar Uzmanlaşma Eğitim Programı	2013
İstanbul’ da Kuş Gözlemciliği Uzmanlaşma Eğitim Programı	2013
Likya Yolu Uzmanlaşma Eğitimi Programı	2013
Likya Yolu Uzmanlaşma Eğitimi Programı	2014
Topkapı Sarayı Uzmanlaşma Eğitimi	2015
Akseki İbradı Botanik Turizmi Uzmanlaşma Eğitim	2015
Yeni Bir Turizm Rotası Olarak Mimar Sinan Uzmanlaşma Eğitim Programı	2015
Trakya Bölgesindeki Mimar Sinan Eserleri Uzmanlaşma Eğitimi	2016
Yedi Kiliseler Uzmanlık Programı	2016
Doğu Roma Mirası Rehberlikte Uzmanlaşma	2017
Gurme ve Gastronomi Uzmanlaşma Semineri	2017
Doğa Yürüyüş Grupları Uzmanlaşma Eğitimi	2017
Eyüp Belediye Başkanlığı ESTAM (Eyüp Belediyesi Eyüp Sultan Tarihi Merkez) Rehberliği Uzmanlaşma Eğitimi	2017
Turist Rehberleri Uzmanlık Eğitimleri kapsamında Sanat Tarihi ve Kültürel Miras Uzmanlığı	2018
Troya ve Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Uzmanlık Eğitimi Programı	2019
Göbeklitepe ve Mezopotamya Uzmanlık Gezisi	2019
Yedi Kiliseler	2019

Kaynak: Altıntaş, V. ve Şahin, İ. (2017). *Turist Rehberliği Araştırmaları Öngörüler ve Uygulamalar*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Kültür turlarında uzmanlaşma programlarına: Çatalhöyük Uzmanlık Eğitimi, Eskişehir ve Çevresi Uzmanlık Eğitimi, Sanat Tarihi ve Kültürel Miras Uzmanlığı örnek verilebilir.

İnanç turlarında uzmanlaşma programlarına: İstanbul’da Hristiyanlık Uzmanlaşma Eğitim Programı (2013), Türkiye’de Musevi Mirası Eğitim Programı (2004), İstanbul’da İslam uzmanlaşma eğitim programı (2013) örnek gösterilebilir.

Tarih alanında: Çanakkale Gelibolu tarihi milli parkı rehberlikte uzmanlaşma eğitimi (2006), Antik ve Geç Antik Çağlarda İstanbul Üzerine Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı, Osmanlı İstanbul’u Uzmanlaşma Eğitim Programı, Bizans İstanbul u Uzmanlaşma Eğitim Programı (2013) uygulanmıştır.

Savaş alanlarında: Çanakkale Savaşları (Anzak) Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı (2003), Troya ve Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı Uzmanlık Eğitimi Programı (2019) yapılmıştır.

Eko turlarında uzmanlaşma programlarına: Taksonomi (2004), Flora ve Fauna Yaban Hayatı Kuş Gözlemciliği ve Ekoturizm Rehberlikte Uzmanlaşma Eğitim Programı (2006), İstanbul’da Kuş Gözlemciliği Uzmanlaşma Eğitim

Programı İstanbul'da Su Yapıları Uzmanlaşma Eğitim Programı (2013) örnek gösterilebilir.

Gastronomi turizmi uzmanlaşma programlarına: Gastronomi ve Şarap Üzerine Mesleki Eğitim Programı (2008), Gurme ve Gastronomi Uzmanlığı Semineri (2017); özel ilgi turizmi uzmanlaşma programlarına da: Likya yolu (2012), İstanbul'da Kuş Gözlemciliği Eğitim Programı (2012) olarak örnek verilebilir ([http-21](http://21)).

Turist rehberliği mesleğinde uzmanlaşma programlarına katılım her yıl artarak devam etmektedir. Uzmanlaşmanın mesleğe katkıları güncel gelişmeler, yenilik ve taleplere bağlı olarak artmaktadır. Uzmanlaşmanın mesleğe en önemli katkısı, turist rehberliği mesleğinin gelişimini ve sürdürülebilirliğini hedeflenmesidir. Bu bağlamda turist rehberliği mesleğini icra eden rehberlerin kendilerini yetiştirmeleri, turizmde yeni uzmanlık alanlarını keşfederek bu programlara katılmaları gerekmektedir (Yenipınar ve Yılmaz, 2020, s. 20).

2.1.2.5.2.2. Turist Rehberliğinde Örgün Eğitim

Türkiye'de turist rehberliğinde örgün eğitim; ön lisans, lisans ve yüksek lisans olarak üç farklı düzeyde gerçekleştirilmektedir. Turist Rehberliği bölümünden mezun olan öğrenciler gerekli koşulları sağladıktan sonra YDS (Yabancı Dil Sınavı) sınavından en az 75 puan almalıdır. Yeterli puanı alan adaylar, 45 günlük (ülkesel) ya da 8 günlük (bölgesel) yurtiçi uygulama gezisini tamamlayan adaylar Kültür ve Turizm Bakanlığı'na müracaat ederek rehberlik kimlik kartı alabilmektedir. Rehberlik kartını alan adaylar Türkçe veya kimliğinde yazılı dilde/dillerde turizm rehberliği yapabilmektedirler (İşçeli ve Kılıç, 2018, s. 45).

Çalışma kartı başvurusu için Kültür ve Turizm Bakanlığı'na müracaat ederek Türkçe veya diğer dillerde turist rehberliği yapabilmektedirler. Bu bölümde Türkiye'de ön lisans programı, lisans programı ve yüksek lisans programı hakkında detaylı bilgilere yer verilmektedir.

2.1.2.5.2.2.1. Önlisans Programı

Türkiye'de ön lisans eğitimi, meslek yüksekokullarında verilmektedir (Aksu ve Bucak, 2012). Meslek yüksekokullarının amacı turist rehberliği mesleğinde

yeterli bilgi, deneyim ve donanıma sahip turist rehberi yetiştirmektir. Meslek yüksekokullarında verilen eğitim Turizm Bakanlığı sertifika programlarında olduğu gibi tek düze bir eğitim programı olmamakla birlikte, bunların çoğu Bakanlığın kurs programının iki yıla dağıtılmış ve yanına yabancı dil dersleri eklenmiş halinden öte bir görünüm taşımamaktadır. Bu programdan mezun olanlar bölgesel rehber olmaya hak kazanmaktadır (Zengin ve Eker, 2016, s. 29). Türkiye’de 2019 yılında Türkiye’de turist rehberliği önlisans programı bulunan 11 üniversite vardır (http-22). Söz konusu üniversitelerin listesi Ek-1’de yer almaktadır.

2.1.2.5.2.2.2. Lisans Programı

Lisans programında turist rehberliği eğitimi en az 8 yarıyıllık bir süreyi kapsamaktadır. Lisans programlarında eğitim fakülte ve yüksekokullarda verilmektedir. Bu düzeyde verilen turist rehberliği bölümünün amacı: Turist rehberliği alanında yeterli düzeyde bilgi ve beceriyi geliştirerek bir turu idare etme düzeyine sahip, deneyimli, sorgulayan, üreten bireyler yetiştirmektir. 2019 yılında Türkiye’ de turist rehberliği lisans eğitimi verilen 41 fakülte bulunmaktadır (http-23.). Söz konusu üniversitelerin listesi Ek-2’de bulunmaktadır.

2.1.2.5.2.2.3. Yüksek Lisans Programı

Lisansüstü düzeyde verilen turist rehberliği eğitimi, modern turizmin sosyal, iktisadi ve teknik özellikteki karmaşık problemlerini çözebilecek, farklı faktörlerin etkinliğini değerlendirerek soyutlama, sentez ve karar verme gücüne sahip yönetici ve araştırmacıları yetiştirmek amacıyla verilmektedir (Gül, 2012, s. 55). Türkiye’de turist rehberliği lisansüstü eğitim programları YÖK’ün belirlediği koşullara sahip üniversitelerde açılmaktadır. Üniversitelerin Tezli/Tezsiz Turist Rehberliği Yüksek Lisans programına katılmak isteyen adaylar, lisans diploma puanı, ALES ve yabancı dil sınavı puanlarına sahip olduktan sonra bu programlara katılma hakkına sahip olmaktadır. Bu sınavlardan üniversitelerin kendi bünyelerinde belirledikleri düzeyde başarılı olan adaylar, turist rehberliği yüksek lisans eğitimini almaya hak kazanmaktadır. Türkiye’de turizm rehberliği tezli yüksek lisans programı bulunan 8 üniversite, tezsiz yüksek lisans programı bulunan 7 üniversite vardır (http-24). Söz konusu üniversitelerin listesi Ek-3’de

bulunmaktadır.

2.1.3. Tutum Kavramı

Tutum, “kişiyi atfedilen ve onun bir obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan ögedir”. Latince’de “harekete hazır” anlamı taşıyan tutum; kişinin duygularının, düşüncelerinin ve davranışlarının birbirleriyle uyumunu etkilemektedir (Baykara Pehlivan, 2008, s. 152). Günümüzde tutum kavramı gözlenebilir bir nesne değil davranışın öncesinde ortaya çıkan ve hareketlere yol gösterici yapı olduğu görülmektedir. Gömleksiz (2003) tutumu, birey için psikolojik bir değer niteliği olan konuların veya nesnelere karşısında davranışlarının şekillenme biçimi olarak açıklamıştır.

Tutum, etkileşim sonucunda ortaya çıkan duygusal yaşantıların kişide organize olmuş düşünsel yapıları oluşturması ve bu nedenle tepkide bir yapılanmanın ortaya çıkmasıdır (Pehlivan, 1997). Genel olarak tutum, kişinin belirli bir nesneye ya da bir bireye karşı düşünsel/zihinsel olarak hazır olma durumu ya da belirli bir biçimdeki davranıştır. Bir diğer tanım ile tutum, kişilerin belirli olaylara yönelik, yaşadığı deneyimler sonucu tavır takınmaları ve davranış biçimi sergilemeleridir (Usal ve Kuşluyan, 2002, s. 32-33). Tutumun genel olarak; “belirli herhangi bir nesne, fikir ya da bireye karşı tutum, bilişsel ve duygusal öğeleri bulunan ve davranışsal bir eğitim içeren oldukça kalıcı bir sistemdir”. Balcı (2005), tutumu: “kişinin belli konu ya da objelere ilgili inanç ve fikirleri olan bilişsel öğe, kişinin duygularını içeren duygusal öğe ve bireyin tepkilerini içeren davranışsal öğeden oluşur” şeklinde tanımlamıştır.

Birçok sosyal psikolog tarafından kabul edilen ve yukarıda aktarılan tanımları da içine alan tanım şu şekildedir: "Tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir" (Çöllü ve Öztürk, 2006, s. 377).

2.1.3.1. Tutumu Oluşturan Öğeler

Bir birey için, sevdiği kişi, nesne, aile planlaması, iş arkadaşları, sol ve sağ fikir ayrılıkları, milliyetçilik, hızlı nüfus artışı gibi her şey psikolojik obje olabilmektedir. Bireyler etrafındaki pek çok şeye karşı belirli tutumlar sergilemektedir (Çöllü ve Öztürk, 2006, s. 377).

Bireylerin tutumu belirlenirken duygu, düşünce ve davranışların duygu davranışların sürekliliği söz konusudur. Herhangi bir tutum, kişinin düşünce-duygu davranış eğilimi bütünleşmesidir (Hotaman, 1995, s. 13-16). Bu eğilimlere bağlı olarak tutumun ögeleri düşünce, duygu ve davranış olarak üçe ayrılmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1999, s. 103). Aşağıda bu ögelere ait ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

2.1.3.1.1. Bilişsel Tutum

Tutumla ilişkin bilgi, düşünce ve inançlar ögeleri bu tutumu oluşturmaktadır. Kişi bazı kaynaklardan tutum ile ilgili bilgiler almaktadır. Alınan bu bilgiler zihninde bulunan mevcut bilgilerle birleştirilerek zihinde bir inanç sistemi oluşturur. İnançlar ile tutum arasında tutarlı bir bağ vardır (Tavşancıl, 2002, s. 66). İnanç: Bir sav veya olaylar bütünüdür olduğu gibi irdelenmeksizin kabul edilmesidir. Bu inançlar ister doğru ister yanlış olsun kişiye özgüdür ve kişinin geçmişte öğrendiklerini ve edindiklerini özetlemektedir. Bu şekilde inanç tutumların bilişsel ögesinde yer almakta ve tutumları farklılaştırmaktadır (Çöllü ve Öztürk, 2006, s. 379).

2.1.3.1.2. Duygusal Tutum

Tutumun duygusal ögesi bireyin bir tutum nesnesine ilişkin duygu ve değerlendirmelerinden oluşmaktadır. Duygusal öge, kişinin olay ve nesnelere karşı heyecanını oluşturan, tutumunda sürekliliği sağlayan, tutumun şekillendirici yönü olarak da tanımlanmaktadır (Erdoğan, 1999, s. 366). Tutum nesnesi kişinin hoşuna gidip gitmemesi, nesneyi sevip sevmemesi tutumun duygusal ögesini oluşturur. Duygusal öge tutum nesnesi ile ilgili olumlu ya da olumsuz duyguların doğmasına neden olmaktadır (Çöllü ve Öztürk, 2006, s. 380).

Duygusal tutum, kişinin değerler sistemi ile yakın ilişkilidir. Tutumların duygusal yönü tutumu, inanç ve değerlerden ayıran en önemli özelliktir. Duygusal tutum, kişinin tutum nesnesine karşı gözlenebilen duygulardır. Kısaca duygusal tutum, kişiden kişiye değişen, sevip sevmeme yönünü oluşturan duygusal bir durumdur (İnceoğlu, 2000, s. 9). Tutumun duygusal ögesi, zihinsel ögeye oranla daha basittir. Duygusal tutum olumlu ya da olumsuz bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır. Buna ilaveten, duygusal ögesi ağır basan bir tutumun değişmesi oldukça güçtür. Bireyin egosunu ilgilendiren konu ya da olaylara karşı tutumu

yoğun bir şekilde duygu yüklüdür” (İnceoğlu, 2000, s. 9).

2.1.3.1.3. Davranışsal Tutum

Tutumların üçüncü ögesini davranışsal tutum oluşturmaktadır. Davranışsal tutum, duygu ve kaniya bağlı olarak hareket etme eğilimidir. Kişinin belirli bir uyarıcı grubundaki tutum nesnesine davranış eğilimini yansıtmaktadır. Bu davranış eğilimi konuşma esnasında ya da kişinin hareketlerinden anlaşılabilir (Çöllü ve Öztürk, 2006, s. 380).

Tutumlar, davranışların yöneltmesine etki etmektedir. Bireyler tutumu sonradan öğrenmektedir (Kağıtçıbaşı, 2005). Tutumlarının meydana gelmesinde, kişinin kendi deneyimlerinin, ailesinin ve çevresinin etkisi olmaktadır (Sakallı, 2001). Tutumlar, en olumludan en olumsuz, çeşitli derecelerde belirlenebilmektedir. Bir nesne, durum veya fikir hakkında olumsuz düşünme, onu sevmeme, reddetme, ona karşı zıt hareketlerde bulunma şekli olumsuz tutumlar olarak ifade edilebilmektedir. Olumlu tutumlar ise; nesnelere veya fikirler hakkında olumlu düşünmeye sahip olma, onu benimseme ve sevmeye olarak ortaya çıkabilmektedir (Demirhan ve Altay, 2001). Tutum gözle görülebilir bir nesne olmadığından dolayı sadece dolaylı olarak davranış yoluyla ölçülmektedir (Kağıtçıbaşı, 2005, s. 28).

2.1.3.2. Mesleki Tutum

Tutum, bir kimsenin bir konuya, nesneye veya olaya karşı olumlu ya da olumsuz tavrı” şeklinde ifade edilmektedir (İnceoğlu, 2011, s. 22). Tutumlar kişilerin sosyal algılarını ve davranışlarını etkilemektedir (Doğan ve Çoban, 2009). Mesleki tutum ise kişilerin mesleklerine ilişkin duygu ve düşüncelerinin karışımından ortaya çıkmaktadır (Tufan ve Güdek, 2008). Diğer bir tanımla mesleki tutum; kişinin “mesleğine ilişkin, davranışlarının duygularının ve mesleğine bağlılığının” toplamı olarak ifade edilmektedir. Mesleki tutum, mesleğe yönelik davranışların oluşumu ve gelişiminde etkilidir. Aynı zamanda mesleki tutum, kişilerin mesleklerine yönelik performanslarında etkili olmaktadır. Mesleğe ilişkin tutumların bireyler üzerindeki etkisi aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (Eraslan ve Çakıcı, 2011).

- Kişilerin sahip olduğu mesleklerine yönelik istek kazandırılmasında,

- Mesleğe yönelik yeterliliğin artmasında,
- Mesleğe yönelik tatmin olmasını sağlamakta,
- Örgütsel bağlılık ve kararlılık düzeylerinde,
- Ortaya çıkan performans düzeylerinde etkilidir.

Aynı meslek kategorisi içinde bulunan kişilerin de mesleklerine yönelik tutumları farklılık gösterebilmektedir. Bireylerin bu mesleğin gerekliliklerini etkili ve yeterli şekilde yerine getirebilmeleri için mesleğe yönelik tutumlarının olumlu olması sağlanmalıdır. Adaylara meslek tutumu ile ilgili olumlu davranışlar oluşturmak amacıyla da bireylerin gelecekteki davranışlarını belirlemeye yönelik bir eğitim verilmelidir (Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011, s. 98). Nitelikli meslek çalışanlarının yetiştirilmesi için onların kişilik yapılarının ve mesleğe yönelik tutumlarının belirlenmesi gerekir. Bir mesleği özelliklerini tanıyarak seçmek ve mesleğin her yönü hakkında belirli bir düşünce sahibi olmak, kişilerin bu sektöre ilişkin özgüvenlerini, mesleği icra etmeye yönelik isteklerini artırmaktadır. Buna bağlı olarak da mesleğin kalitesi yükselmektedir (Tufan ve Güdek, 2008, s. 27). Bu anlamda, ülkedeki eğitimin kalitesinin artması kişilerin mesleklerine yönelik tutumlarının bilinmesi ve buna ek olarak olumlu tutum geliştirmeleri için önemli olmaktadır (Üstüner, 2006, s. 115).

2.1.3.2.1. Mesleki Tutum Geliştirme Modelleri

Kişiler meslek seçiminde; kendini tanıyıp, olumlu ve gerçekçi bir öz kavramı geliştirmelidir. Yönelmek istedikleri mesleklere karşı olumlu tutum geliştirerek, meslek hakkında doğru ve ayrıntılı bilgi sahibi olmalıdır (Akıntuğ ve Birol, 2011, s. 2). Bireylerin gelecekte yapacakları mesleğe yönelik kararlı şekilde ilerlemesi için meslek hakkındaki tutumlarının geliştirilmesi gerekir. Mesleğe yönelik tutum geliştirmeye yardımcı bazı modeller bulunmaktadır. Bu modeller; rehberli bireysel gelişim modeli, gözlem/değerlendirme modeli, geliştirme ve ilerletme sürecine katılım modeli, kurs ve seminer modeli, araştırma ve inceleme modeli, çalışma grupları modeli olarak sınıflandırılmıştır (Sparks ve Loucks-Horsley, 2007).

2.1.3.2.1.1. Rehberli Bireysel Gelişim Modeli

Gelişimsel rehberlik modeli, kişinin gelişimsel ihtiyaçlarının ön planda olduğu bir modeldir. Bu model, öğrencilerin gelişim dönemlerindeki ihtiyaçlarının

karşılanmasına yönelik bir modeldir (Poyraz, 2006, s. 193). Kişilerin tutum geliştirmede kendilerinin istekli olmalarını temel alan bu model; kişinin tutum geliştirmesi için yöneleceği yolları kendisinin tasarlamasını ön görmektedir. Bireyler gereksinim duydukları konularda bilgi edinme, tutum geliştirme hedeflerini belirleyerek bu hedeflere yönelik yapılan etkinliklere katılmaktadır. Birçok geleneksel mesleki gelişim etkinlikleri genel olarak hizmet içi eğitimler çalıştay, kısa seminer ve kursları içermektedir. Mesleki gelişim sürekli olan bir büyüme ve gelişme süreci olarak anlaşılmasından dolayı çalıştay, seminer ve kurs gibi etkinliklerin diğer mesleki gelişim etkinlikleriyle birlikte kullanıldığında oldukça başarılı olunabilmektedir (Kanadlı, 2012, s. 22). Rehberli bireysel gelişim modeli, kişilere yaşamları boyunca her alanda yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Ayrıca rehberlik modeli, benlik kavramına, benliğin değerlendirilmesine, benliğe yönelik tutumlara odaklanmaktadır.

2.1.3.2.1.2. Gözlem-Değerlendirme Modeli

Gözlem-Değerlendirme modeli, denetim ya da akran koçluğu olarak da adlandırılmaktadır. Bu modelde gözlem yapılarak kişilerin sınıf ortamındaki performanslarına göre nesnel veriler elde edilir ve geri dönütler sağlanır. Gözlem öncesi toplantı, gözlem, gözlem sonrası toplantı ve sürecin değerlendirilmesi aşamalarından oluşmaktadır. Modelde kişiler, etkili bilgilendirme uygulamaları konularında yetiştirilerek sınıflarında gözlemlenmektedir.

Gözlem öncesi toplantı: Bu süreçte gözlemci, dersten önce, uygulanacak ders planını öğretim elemanına göstermektedir. Öğretim elemanına ders planı önceden gösterilerek, adayın derste yapacağı hataların azaltılması ve başarılı bir performans elde etmesi amaçlanmaktadır. Ders öncesinde alınması amaçlanan bu dönütün, meslek ile ilgili karar verme açısından yapılabilecek olası hataların engellenmesine etki etmesi açısından önemlidir (Bulunuz ve Bulunuz, 2016, s. 414).

Gözlem: Bu süreç, öğrencilerin ders esnasında yaptıkları davranışların gözlemciler tarafından ders gözlem formlarına kayıt edildiği bir süreci kapsamaktadır. Gözlemciler bu süreçte, tarafsız bir şekilde derslere müdahale etmeden gözlem yapmaktadır. Ayrıca gözlem yapan kişiler ders esnasında öğrencilerin sorularına verilen cevapları, sınıf içi tartışmalara ve grup çalışmalarına katılımlarını

öğrenmelerle ilgili ortaya çıkan tepkileri gözlemlemektedir. Bu süreç için gözlemciyi iyi seçmek önemlidir. İyi bir gözlemcinin; tarafsız davranabilmesi, kendini belirli bir taraf için koşullanmamış, zeki, duyarlı ve yüksek duyu organlarına sahip olması gerekmektedir (Karasar, 1979). Gözlemci öğrencileri bir bütün olarak gözlemlemeli, öğrencilerin her yönü ayrı ayrı değerlendirilerek her yeni davranış ve özelliğe eşit derecede önem verilmelidir. Gözlemciler tek bir bireyi incelemelidir. Aynı anda birden fazla gözlem yapılması sonucunda sağlıklı bilgiler elde edilebilir (Erol, 2002). Gözlemlerle ilgili bir diğer önemli nokta yapılan gözlemlerin rastgele değil planlı ve sistemli incelemeler yapılmasıdır. Bu işlemde ilk olarak neyin gözleneceğinin saptanması, gözlem amacının belirlenmesi, gözlem esnasında uyulması gereken kuralların incelenmesi ve gözlem sonuçlarının kayıt edilme yöntemi açıklanmalıdır. Yapılan işlemlerin sonunda, bir gözlem formu geliştirilerek uygulamaya geçilmelidir (Yeşilyaprak, 2002). Gözlem tekniğinin en önemli özelliği, gözlemcinin gözlenen kişiyi doğal ortamında incelemesidir. Gözlemci böylece gözlemlediği olaylar hakkında daha objektif ve önyargısız davranabilmektedir (Karasar, 1979).

Gözlem sonrası toplantı: Gözlem sonrası toplantı, kararların uygulanması için bilgi sağlamaktadır. Bu değerlendirmenin amacı; program tasarımında herhangi bir kusur olup olmadığını, varsa bunun nasıl giderileceğini ve programı oluşturan elemanların amaca göre çalışıp çalışmadığını belirlemektir. Buradan elde edilen bilgiler, karar vericilere programla ilgili prosedürel zorlukların tahmin edilmesine ve bunların üstesinden gelinmesine yardımcı olmaktadır (Kanadlı, 2012, s. 33).

Sürecin değerlendirilmesi: Süreç değerlendirme bölümünde beklentiler ile sonuçlar arasında karşılaştırma yapılmaktadır. Bu bilgiler, karar vericilere program ya da etkinliğe devam etme, son verme ya da değiştirme konusunda karar vermelerine yardımcı olmaktadır (Bümen, Ateş, Çakar, Ural ve Acar, 2012, s. 44). Bu model, eğitimcilere hem karar verme sürecinde anlamlı verilerin önemini fark etmelerine hem de onların değerlendirme ile ilgili olarak bakış açılarının genişlemesine ve değerlendirme sürecinin netleştirmelerine yardımcı olmaktadır (Kanadlı, 2012, s. 33).

2.1.3.2.1.3. Geliştirme- İlerletme Sürecine Katılım Modeli

Genişletme ve ilerletme sürecine katılım modeli, kişilerin gelişimini karşılarına çıkan sorunları çözerlerken deneyim kazandıkları görüşüne dayanmaktadır (Öner ve Taştan, 2016, s. 4). Tutum geliştirmenin de bir parçası olarak, konu ile ilgili uzman kişiler program geliştirme, uyarlama, yürütme çalışmaları veya sorunların çözümüne ilişkin komitelerde görev almaktadır. Uzman kişiler gözlem, okuma, eğitim, tartışma ya da deneme yanılma yöntemleri ile kişilerin tutumlarını geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Bümen ve diğerleri, 2012, s. 35).

2.1.3.2.1.4. Kurs-Seminer Modeli

Bir eğitim liderinin, belli bir gruba bilgi, beceri ve farkındalıklarının geliştirilmesi amacıyla anlatım veya öğretim yöntemini kullanarak seminer vermesine dayanan bir modeldir. En çok tercih edilen model biçimidir. Modelin verimli olabilmesi için katılımcılara kurs ve seminer sonunda danışmanlık yapılarak izlenmesi gerekmektedir (Elçiçek, 2016, s. 39). Kurs-seminer modeli öğrencilerin yeterlik algı düzeylerini yükseltecek nitelikte etkilidir. Bu uygulamalara ders esnasında aktif katılım ortamında öğrenme ortamlarının geliştirilmesi, nitelikli öğretim sürecinin yürütülmesi, proje temelli öğrenmenin sağlanması ve üniversitede düzenlenen seminerler örnek verilmektedir.

Bu modelde, yapılandırmacı anlayış düzeninde geliştirilen okul programlarıyla uyumlu olacak şekilde öğrenci yetiştirme çabalarının yeterlik algılarının artmasına, buna bağlı olarak da gelecekte iş başarısına katkı sunacağı düşünülmektedir (Ayra ve Kösterelioğlu, 2016, s. 30).

2.1.3.2.1.5. Araştırma-İnceleme Modeli

Bu model, alanyazında eylem araştırması ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca kişilerin yönelecekleri meslek alanında herhangi bir sorunu belirleyerek, çözüme odaklı plan yapma, veri toplama ve yorumlamaya ilişkin değişiklikler yapmaya olanak sağlamaktadır. Araştırma inceleme modeli ile öğretim stratejisi özellikle öğrenciye uygulama düzeyindeki hedef alanının kazandırılmasında etkilidir (Şahan, Uyangör ve Işıtan, 2012, s. 200). Bu stratejide genellikle problem çözme yöntemi kullanılmaktadır. Buna göre problem çözme yönteminde aşağıdaki

basamaklar izlenilmelidir (Bozkulak, 2010, s. 24):

- Problemi belirleme,
- Problemi tanımlama,
- Problem ile ilgili gerekli bilgi toplanma,
- Problemin çözümü ile ilgili hipotezler kurma,
- Hipotezleri test etme,
- Problemin çözülmesi ve sonuca ulaşılması gerekmektedir.

Öğrenci bu aşamaları tamamlarken düşünmeye yönelir, yol gösterir ve kendine rehberlik yapar (Taymaz, 2010, s. 23). Söz konusu yöntem ile öğrenciler belli konularla ilgili problem çözmenin yanında gelecekte karşılaşacakları problemlerin çözümünü de öğrenir. Danışmanlar bu yöntem ile öğrencilerine problem çözme becerisi de kazandırmaktadır (Karadağ, 2010, s. 66).

2.1.3.2.1.6. Çalışma Grupları Modeli.

Bu model, problemlere çözüm bulmak için tüm okul personelinin katılım göstermesine odaklanan ve çalışma grupları oluşturularak çözüm aranılan bir sistemdir. Çalışma grupları belirlenen problemlerin farklı boyutlarını incelemektedir. Bu sayede, okuldaki çalışmalar işbirliği yapılarak planlanabilir, öğretimle ilgili yenilikler uygulanabilmektedir. Uygulanan bu modelin etki gösterebilmesi için çalışma gruplarının iyi organize olmuş, odaklanılmış yeterli süreye sahip bir çalışma programı içinde olması gerekmektedir (Guskey, 2000, s. 25). Grup lideri düzenli olarak değişecek şekilde çalışılmalıdır. Oluşturulan her grup problemin farklı bir yanı üzerinde çalışmaktadır. Ardından gruplara bulgularını ve tavsiyelerini paylaşmaları için fırsat verilmektedir. Başarılı çalışma gruplarının; meslektaşlardan ya dışarıdan gelen yöneticilerden oluşması ve 6 ile 15 kişiden oluşan küçük gruplar halinde olması gerekmektedir. Grup yöneticisi grubu toplamak, grupla birlikte gündemi belirlemek ve grup üyelerini görevlendirmekle sorumludur (Kanadlı, 2012, s. 24). Katılımcılar, kendi çalışmalarına, öğrenci çalışmalarına ve araştırmalara bakarak bilgi üretmek için bir araya gelmektedir. Çalışmaları sunmak, dinlemek, geri dönüt vermek ve almak, bilgi verme süreci için yapılandırılmış bir tutanak hazırlanmaktadır. Katılımcılar, daha çok betimleyici ve daha az yargılayıcı olacak şekilde kendi anlayışlarını derinleştirmek

amacıyla öğrenmeye odaklanmaktadır (Delice ve Taşova, 2011, s. 71).

2.1.3.2.1.7. Danışmanlık Modeli

Bu model deneyimli kişinin kendisinden daha az deneyimli bir iş arkadaşı ile birlikte çalışmasını içermektedir. Uygulanan model ile mesleki hedeflerin tartışılması, etkili uygulamalar ile ilgili görüş ve önerilerin paylaşılması sağlanmaktadır (Bulunuz ve Bulunuz, 2016, s. 410). Ayrıca güncel yöntemlerle ilgili tartışmalar, gelişim odaklı taktikler, sınıf gözlemleri ile ilgili düzenli çalışmalar yapılmaktadır. Etkili mesleki gelişim uygulamalarının bilinen özellikleri aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (Bümen ve diğerleri, 2012, s. 34):

- a. Programların tüm okul ortamlarında düzenlenmesi,
- b. Danışmanlar ile okul yöneticilerinin, birbirlerine yardımcı olması,
- c. Çeşitlendirilmiş eğitim olanakları kullanılarak bireysel öğretime odaklanılması,
- d. Danışmanların kendilerine hedefler belirlemesi, etkinlikler seçmesi ve sürece aktif katılması,
- e. Danışmanlar eşliğinde, denemelerin yapıldığı, geri dönütler verildiği, somut ve zamana yayılan eğitimlerin düzenlenmesi
- f. İhtiyaç duyulan zamanda yardım ve desteğin sağlanması ile etkili mesleki gelişim modeli başarı ile tamamlanmaktadır.

Okul temelli uygulamalar, planlama, içerik, işleyiş bakımından okuldaki eğitimciler tarafından belirlendiği için daha etkilidir. Gündemdeki konular, örgütsel bağlamla daha çok ilişkilidir. Ayrıca mesleki gelişim programı ile ilgili karar alınırken az kişi ile çalışıldığından dolayı daha rahat uzlaşılabilir.

Model seçiminin meslek tutumuna yönelik hedefleri, içerik ve uygulama yapılacak bağlama göre değişebileceğini ayrıca modellerin birleşiminden oluşan bir mesleki tutum gelişim planı yapılmasının her modelin üstün yönlerinden faydalanarak daha iyi bir sonuç vereceğini ifade etmektedir. Gözlem-değerlendirme modelinin farklı şekilleri olduğu dikkate alınarak klinik danışmanlık, akran koçluğu, danışmanlık gibi etkili uygulamalar yapılabilmektedir. Kurs, seminer ve konferansların yanında akran değerlendirmesi, uzman yardımcılığı, meslek adaylarının yetiştirilmesi ve mesleğe yönelik uygulamalarda yer alma gibi farklı mesleki gelişim etkinliklerine yer verilmesi

gerekmektedir (Saban, 2000; Demirkol, 2010).

2.1.3.3. Tutumun Özellikleri

Tutumlar doğrudan gözlenebilen bir özellik değildir. Tutumlar, kişinin davranışlarından çıkarım yapılarak belirlenen, kişiye ait bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 1999; Sakallı, 2001). Tutumlar, inançlardan, değerlerden ve görüşlerden farklıdır. Tutumlar kişinin, insan topluluklarına ya da olaylar grubuna karşı tepkilerinin etkileri daha geneldir. Tutumları değerlerden ayıran özellik değerin daha geniş ve kapsamlı bir kavram olmasıdır (Odabaşı ve Barış 2002, s. 164-165). Değerlerin doğruluğu, arzulanırlığı ya da ahlaki bir boyutu çağrıştırmaktadır. Bilgilerini, düşüncelerini ve inançlarını açığa vurmaya isteyen kişiler bunu tutumları ve davranışları ile belli etmektedir (Eren, 2000). Kişilerin tutum özellikleri kişiyi görüş, inanç ve diğer değerlerden ayırmaktadır. Tutumun özellikleri; güç derecesi, karmaşıklık, ilişki ve merkezilik, bileşenler arası tutarlılık, tutumlar arası tutarlılık olarak incelenmiştir. Aşağıda bu özelliklere ait bilgiler yer almaktadır.

2.1.3.3.1. Güç Derecesi

Her tutumun bir güç derecesi bulunmaktadır. Güç derecesi; bilişsel, duygusal ve davranışsal şeklinde üç bileşenin toplamıdır (Çöllü ve Öztürk, 2006, s. 380). Tutumlar ve bileşenler güç bakımından farklı olabilirler. Bir kişinin bilişsel ve duygusal ögeleri daha güçlü, davranışsal ögesi daha zayıf olabilmektedir (Aksoy, 2010, s. 197). Yerleşmiş tutumların ve onu bir araya getiren bileşenlerin de gücü yüksektir. Aynı zamanda aşırı tutumlar da güçlüdür. Aşırı tutumlar: En olumsuz tutum, nötr (tarafsız), en olumlu tutum ve güçlü tutumların davranışın tahmininde belirleyicidir. Aşırı ve güçlü tutumların değiştirilmesi, aşırı olmayan ve güçsüz tutumlara göre daha zordur (Korkmaz, 2017, s. 119). Bunun yanında, herhangi bir tutum nesnesi ile ilgili bilgi sahibi olmak o nesneye yönelik tutumları güçlendirmektedir. Bir konu hakkında bilgi sahibi olan kişilerin, bu konuda daha güçlü tutumları bulunmaktadır. Bu kişilerin, bilgi sahibi olmayan ve zayıf tutumları olan kişilere oranla tutumları daha tutarlı olmaktadır (Tufan ve Güdek, 2008, s. 34).

2.1.3.3.2. Karmaşıklık

Tutumlar, bileşenlerinin karmaşıklık derecelerine göre farklı olabilmektedir.

Bir tutumun ya da bileşeninin karmaşıklığı, tutum bileşenlerinin sayı ve çeşidine bağlı olarak değişmektedir (Kanadlı, 2012). Unsurların sayı, çeşit ve derecesi arttıkça karmaşıklık derecesi de artmaktadır. Bir bireyin farklı iki nesneye ilişkin tutumları diğer iki farklı bireyin nesnelere ilişkin tutumlarının bileşenleri karmaşıklık açısından farklılık gösterebilmektedir. Bir tutumun karmaşıklık derecesi büyük ölçüde bileşenlerinin karmaşıklık derecesinden etkilenmektedir. Bileşenleri karmaşık olan bir tutum, yalın bileşenlere sahip bir tutumdan daha karmaşık olacaktır. Karmaşık tutumlar, yalın tutumlardan daha kuvvetlidir (İnceoğlu, 2010, s. 48)

2.1.3.3.3. Diğer Tutumlarla İlişki ve Merkezilik

Kişinin bir tutumu diğer tutumuyla farklılık gösterebilmektedir. Bazı tutumlar kişinin birçok tutumu ile ilişki içinde iken, bazılarının bağlantılı olduğu tutum sayısı azdır. Bir tutumun diğer tutumları etkisi altına alabilmesi de mümkündür. İki kişinin aynı konuya ilişkin tutumları bu kişilerin diğer tutumlarıyla ilişkileri açısından farklı olabilmektedir (İnceoğlu, 2010, s. 61). Bir kişinin politik tutumu farklı konulara ilişkin tutumunu etkileyebilirken, bu konulara ilişkin tutumları bağımsız da olabilmektedir. Bir tutumun ilişkili olduğu tutum sayılarının artış göstermesi, değişime karşı göstereceği direnç derecesini de artırmaktadır (Şahin, 2011, 311).

2.1.3.3.4. Bileşenler Arası Tutarlılık

Tutumların bileşenleri birbirleri ile tutarlı olma özelliği göstermektedir. Bir bileşeni olumlu olan bir tutumun diğer iki bileşeni de olumludur. Bir bileşeni olumsuz olan bir tutumun diğer bileşenleri olumsuz olmaktadır. Bunun yanında tutumlar, bileşenleri arasındaki tutarlılığın derecesi açısından farklılık gösterebilmektedir. Örnek olarak herhangi bir takımı tutan, o takımı başarılı bulan ve o takımın maçlarını izleyen kişinin tutumunun bileşenleri arasında tutarlılık bulunmaktadır. Bilişsel tutarlılık kuramlarına göre, bileşenleri arasında tutarlılık bulunmayan tutumların daha kolay değişebilmeleri mümkündür (İnceoğlu, 2010, s. 284).

2.1.3.3.5. Tutumlar arası Tutarlılık

Kişilerin tutumları genellikle tutarlılık göstermektedir. Fakat kişilerin

tutumlarının var olması için, tutarlı olma eğilimi göstermeleri şart değildir. Tutumların tutarlılık derecesi somut olaylara karşı değişebilmektedir. Bir kişinin farklı konulara ilişkin tutumları diğer tutumlarının yönü açısından farklılık göstermektedir. Tutumlar arası tutarlılık kişinin bir konudaki tutumunun diğer tutumlarıyla tutarlılık göstermesidir. Örneğin yükseköğrenimli bir kişinin sigara alışkanlığının olmaması, yere çöp atmaması tutumlar arası tutarlılığının bulunduğunu göstermektedir (Çöllü ve Öztürk, 2006, s. 381).

2.1.3.4. Tutumun Çeşitleri

Tutumlar kişilerin durum ve olaylar karşısında bilinçli veya bilinç dışı aktarıp anlatabildikleri duygu ve ifadelerdir (Karabulut, 2016, s. 9). Kişilerin küçük yaşlarda tutumlarını meydana getirmesinde; aileleri, akrabaları, arkadaşları ve deneyimleri etkili olmaktadır. Kişilerde küçük yaşlarda şekillenmeye başlayan ve deneyimler ile değişmekte olan bu davranış olgusu tutumların çeşitliliğini ortaya çıkarmaktadır. Tutum çeşitleri otoriter tutum, ilgisiz tutum ve demokratik tutum olmak üzere 3 grupta incelenmektedir. Aşağıda bahsedilen tutum çeşitlerine ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

2.1.3.4.1. Otoriter Tutum

Otoriter tutum; karşısındaki kişilere karşı demokratik olmayan, baskıcı, karşısındaki kişinin isteklerine saygı duymayan ve sert davranış eğilimleri gösteren kişilerin sahip oldukları tutum çeşididir. Otoriter tutumu benimseyen kişiler aşırı kontrollü olmaktadır (Çöllü ve Öztürk, 2006, s. 359). Bu tutuma sahip kişiler sosyal ilişkilerde daha az sıcak ilişkiler kurmaktadır. Başka kişilerin isteklerini, gelişim düzeylerini ve görüşlerini dikkate almadan kendilerinin uygun gördüğü şekilde davranmalarını beklerler. Kişiler etkileşimlerinde katı kuralları uygulamakta ve kendilerine itaat edilmesine önem vermektedir. Kişi istediği davranışlar yerine getirilmediğinde karşısındakileri cezalandırır. Bu tutumdaki kişiler oldukça bağımlı ve zayıf ilişkiler yaşamaktadır. Otoriter tutuma sahip bir ailede yetişen kişiler daha itaatkar ve saldırgan olma eğilimindedirler. Aynı zamanda bu kişilerde, stres, özgüven eksikliği, tedirginlik ve kararsızlık görülebilmektedir (Yıldız, 2004, s.138).

2.1.3.4.2. İlgisiz Tutum

İlgisiz tutum, bireylerin çevrelerindeki kişileri ihmal eder ve onların ilgi ve

gereksinimlerine karşı kayıtsız davranan kişilerin sahip olduğu tutum çeşididir (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012, s. 210). İlgisiz tutumu gösteren kişiler etraftakileri dışlamakta ya da görmezden gelmektedir. Bu tutumların sonucunda kişiler kendilerini yalnız hissetmeye başlamakta ve güven duygusu azalmaktadır. Bu tutumu gösteren bir ailede yetişen kişiler zaman geçtikçe olumsuz davranışlar göstererek dikkat çekmeye başlarlar ve çevreye varlığını ispatlamaya çalışırlar. Bu kişiler özgüveni düşük, saldıran ve iletişim sorunları yaşayan bireyler olabilmektedirler (Karabulut, 2016, s. 9).

2.1.3.4.3. Demokratik Tutum

Demokratik tutum; insanların başkalarının duygu ve düşüncelerine değer verdiği bir tutum çeşididir. Bu tutuma sahip kişiler; yaratıcı, fikirlerini özgür ifade eden, girişimci, kuralları sorgulayan, alternatif çözüm yolları üretebilen, benlik algısı yüksek ve paylaşımcı özelliklere sahip kişilerdir (Pekşen ve Akça, 2012). Kişilere bu tutumu kazandırabilmek için kişiye özgür olabilecekleri bir ortam yaratılmaktadır. Hatalı davranışları hoşgörü ile karşılanmaktadır. Kişi her konuda söz sahibidir. Bu tutuma sahip kişiler bağımsız bireyler olurlar, sosyal açıdan daha fazla sorumluluk alma eğilimi gösterirler. Sosyal gelişim ve özdenetim konusunda sorun yaşamazlar. Doğruyu yanlış ayırt etmede deneyimli bireyler olabilirler (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016, s. 571).

2.2. Tutumların Ölçüm Yöntemleri

Tutumlar, davranış bilimlerinde ölçmeye ve araştırmalara konu olan psikolojik değişkenlerden biridir. Tutumların ölçülebilmesi, tutumların nasıl tanımlandığıyla ilişkili bir durumdur. Tutumlar, belirli bir nesne, durum, kurum, kavram ya da diğer insanlara yönelik olan, öğrenilmiş, olumlu ya da olumsuz tepkide bulunma eğilimidir (Tezbaşaran, 1997, s.1). Tutum, bütünüyle benimsenen veya karşı çıkılan iki boyut arasında yer alan bir derecedir (Silah, 2000). Kişinin herhangi bir görüşe veya nesneye ilişkin hangi konumda olduğu, tutumun ölçülmesi ile belirlenmektedir (Özgüven, 2000, s. 353).

Tutumların ölçülebilmesi, tutumların varlığının araştırılması, öğrenilmesi ve kişinin davranışlarının gözlemlenmesi ile mümkün olmaktadır. Tutum, davranışın gerisinde zihinsel bir hazırlıktır. Tutum gözle görülen somut bir nesne olmadığı

için doğrudan değil dolaylı yoldan bireyin tutum ile ilgili önermelere verdiği cevaplara bakılarak ölçülmektedir (Silah, 2000).

Tutumların çeşitli yönlerinin ölçü ve niceliğe bakılması gerekmektedir. Tutumların bazı boyutları ölçme tekniği açısından daha fazla önem taşımaktadır. Tutumun boyutlarını ölçmek için tutumun "yönü", "derecesi" ve "yoğunluğu" çok önemlidir. Tutumun hoşlanma, hoşlanmama, olumlu, olumsuz gibi duygusal niteliği tutumun yönünü oluşturmaktadır. Bir tutumu kabul etme ya da reddetme boyutlarının duygusal yönünü tutumun derecesi meydana getirmektedir. Tutumun yoğunluğu ise, diğer tutum alanları içindeki güçlü ya da zayıf olma yönündeki durumunu belirtmektedir (Özgüven, 2000, s. 354).

2.2.1. Tutum Ölçekleri

Tutum ölçeği, ölçme araçlarının taşıdığı teknik özelliklere sahip olmalıdır. Tutum ölçeğinin ölçülecek olgunun hedeflendiği gibi sonuçlanması amacıyla yapılan ölçülecek özelliklere başka özellikler karıştırılmaması derecesine "ölçmede geçerlilik" adı verilmektedir. "Ölçmede güvenilirlik" ise; hata ile olumsuz, önermelerin sayısı ile olumlu yönde korelasyon gösteren, hatadan uzak ölçüm yapabilme derecesidir (Çıttır, 2003, s.18-20).

Tüm psikolojik özelliklerde olduğu gibi, tutumların ölçülmesinde de kullanılan ölçek ve ölçülen özellik ile ilgili bazı temel sayıtlar bulunmaktadır. Bu ölçeklerle elde edilen ölçme sonuçlarının, bu sayıtlar karşılanabildiği ölçüde geçerli olabilmektedir. Bu sayıtlar süreklilik, tek boyutluluk ve doğrusallık olarak ele alınmaktadır (Sencer, 1989, s. 259-264).

Süreklilik; psikolojik ölçeklerle ölçülen özellik sürekli bir değişken olarak kabul edilmektedir (Tezbaşaran, 2008, s. 10).

Tek Boyutluluk; psikolojik bir ölçek ile ölçülen herhangi bir özelliğin diğer özelliklerden bağımsız olarak tanımlanabileceğini ve ölçülebileceğini ifade etmektedir (Tezbaşaran, 2008, s. 11).

Doğrusallık: psikolojik bir ölçekle ölçülen psikolojik özelliğin tek bir boyutuyla ilgili ölçümlerin, uzunluk, ağırlık gibi ölçüler üzerinde gösterilebileceği kabul edilmektedir (Tezbaşaran, 1997, s. 3).

2.2.2. Tutum Ölçek Türleri

Tutum ölçekleri beş dereceli: Bogardus ölçeği, Thurstone ölçeği, Likert ölçeği, Gutman ölçeği ve Edward-Kilpatrick ölçeği olarak beş gruba ayrılmaktadır. Bu ölçekler isimlerini kendilerini geliştiren araştırmacılardan almışlardır. Bu bölümde söz konusu ölçeklere dair ayrıntılı bilgi verilmiştir.

2.2.2.1. Bogardus Ölçeği

Bogardus ölçeği, sosyal mesafe ölçeği olarak da bilinmektedir. Bu ölçek kişiler arasındaki ilişkilerde uzaklık, yakınlık, ayırım, düşmanlık ve buna benzer tutumların tek bir boyutu ölçülmektedir. Bu tarz ölçeklerin hazırlanışı ve uygulanışı Likert tipi tutum ölçekleri ile benzerlik göstermektedir. Likert ölçek gibi bu ölçekte de bir tutumun olumlu veya olumsuz yönleri derecelendirilerek katılımcılara sunulmaktadır. Fakat sosyal mesafe ölçeklerinde katılımcılar, herhangi bir düşünce ya da nesneye yönelik tutumları belirlemekten çok sosyal grupların birbirlerine olan yakınlıklarını, uzaklıklarını, tutumlarını ya da üst düzey yöneticiler arasındaki uyum derecelerini belirlemektedir. (Demirci, 2006, s. 36).

Bogardus ölçeği yardımı ile farklı kişilerin aynı milletteki bireylere karşı aynı tutumları ile kişilerin çeşitli uluslara ilişkin tutumları karşılaştırılabilmektedir (Tekarslan, Baysal, Kılıç, Şencan, 1989). Ölçeği geliştiren Bogardus, ölçek sayesinde insanları çeşitli ulusal ve etnik gruplara karşı duydukları sempati-antipati duygularına göre sıralayabilmelerinin mümkün olduğunu ifade etmektedir. Araştırmacının gözlemlerine göre ölçüm yapılan bireylerin tercihleriyle ilgili ifadeleri, belli kişilerle oluşmuş somut deneyimlerden kaynaklanan sempati ya da antipatiden çok, genellenmiş tutumlar ile dile getirilmektedir (Silah, 2000; Çıttır, 2003).

2.2.2.2. Thurstone Ölçeği

Thurstone Ölçeği 1929 yılında Thurstone tarafından geliştirilmiştir. Eşit aralıklar ölçeği olarak da bilinen bu ölçek, Amerikan halkının kiliselere karşı tutumunu belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Zamanla geliştirilen ölçek, 1'den 11'e kadar numaralandırılarak ölçek kartları oluşturulmuştur. "Ölçeğin ana felsefesi, metrenin uzunlukları ölçtüğü gibi, 11 eşit aralığa bölünmüş tutum dizisinin bireylerin görüşleri doğrultusunda sayısal değerler olarak ölçtüğü

varsayımdır” (Silah, 2000). Araştırmacılar eşit aralıklar ölçeğini, insanların; dine, doğum kontrolüne, ölüm cezalarına ve benzer konulara yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla kullanmışlardır (Demirci, 2006, s. 34).

2.2.2.3. Likert Ölçeği

Likert ve arkadaşları tarafından geliştirilen ölçek, Thurstone ölçeğinin uygulama güçlüğünden dolayı geliştirilmiştir. Toplanmış Derecelendirme Tekniği adıyla da bilinen ölçeğin geliştiricisi Likert, ilk ölçeği 1929 ile 1931 yılları arasında üniversite öğrencilerine uygulamıştır. Bu ölçekte, “enternasyonalizme ilişkin (24 yargı cümlesi) ve zencilerin sorunlarına ilişkin (12 yargı cümlesi)” toplam 51 tutum ifadesi yer almıştır. Likert ölçek, hazırlanması ve uygulanması açısından kolay olduğu için diğer ölçeklere göre daha sık kullanılmaktadır. Diğer ölçeklere çeşitlerine göre geçerlik ve güvenilirliği oldukça yüksektir (Çıttır, 2003). Likert ölçeğinin geliştirilme aşamaları:

1. Öncelikle bir tutumla ilgili yarısı olumlu, yarısı olumsuz birçok tutum cümlesi yazılır.
2. Tutum cümleleri bir denek grubu üzerinde denenir.
3. Elde edilen cevaplar önceden hazırlanan cevap anahtarı ile puanlanır. En olumlu cevaplara en yüksek, en olumsuz cevaplara en düşük puan verilir. Olumsuz cümlelerde tersine puanlama yapılır. Bu şekilde her cevaplayıcı için bir toplam puan elde edilir.
4. Cevap kağıtları en yüksek toplam puandan en düşük toplam puana doğru sıralanır. Bu sıranın üstteki dörtte biri (üstten %27’si) üst grup; alttaki dörtte biri (alttan %27’si) alt grup olarak ayrılır.
5. Her bir cümlenin üst ve alt gruplardaki cevap frekansları, ortalama puanları ve varyansları hesaplanır. Her cümle için bir t istatistiği cümlelerin ayırıcılık güçlerini göstermektedir.
6. Elde edilen tüm cümleler t- değerine göre sıralanmaktadır. Cümlelerin t- değeri büyüdükçe yaklaşık olarak yarı yarıya olumlu ve olumsuz cümleler seçilerek tutum ölçeği hazırlanır. Hazırlanan ölçek daha büyük bir gruba uygulanarak tutum dereceleri ölçülür.

“Bu çeşit yöntemlerle ölçeklemeye bağlı veya norm dayanıklı ölçekleme denir. Bu

yöntemlerle güvenilirliği 0.80-0.90 arasında ölçüm araçları hazırlanabilir” (Oruç, 1993).

2.2.2.4. Gutman Ölçeği

Gutman ölçeği, Gutman tarafından 1950 yıllarında geliştirilmiştir. Geliştirilen bu ölçeğin amacı; tutumun tek bir boyutunu ve derecesini ölçmektir. Belirli bir tutum konusuna yönelik bir madde/önermenin onaylanması, o önermeye dayalı diğer önermelerinde onaylandığını ifade etmektedir.

Tutum ölçülen birey için geçerli bir standart yargı bulunmaktadır ve bu yargı kişiye göre önemli olanları ayırmada bir sınır olarak kullanılmaktadır (Silah, 2000). Ancak bu yöntem hem fazla karmaşıktır hem de analiz süreci uzundur. Bu nedenle kullanımı diğer ölçekler kadar yaygın değildir (Tekarslan ve Diğerleri, 1989; Çıttır, 2003).

2.2.2.5. Edward ve Kilpatrick Ölçeği

Ayırıcı Derecelendirme ölçeği olarak da adlandırılan bu ölçek Likert, Gutman ve Thustone ölçeklerinin karışımı ile oluşturulmuştur. Ölçekte hakemlerin derecelendirilmesi istenen çeşitli yargılar yer almaktadır. Derecelendirilen yargılar, Likert ölçeğinde olduğu gibi sayısal değerlere dönüştürülmektedir. Edward ve Kilpatrick ölçeğinin sayısal tutarlılığı, hala tartışma sürecinde olduğundan dolayı diğer ölçeklere göre daha az kullanılmaktadır (Çıttır, 2003).

2.3. Tutum ve Davranış İlişkisi

Tutum, örgütsel davranışların incelenmesinde üzerinde durulan temel konulardan birisidir. Bu sebeple tutum ile davranış ilişki içerisinde. Bir tutumun ortamsal etkenlerle etkileşim halinde olması davranış olgusunu meydana getirmektedir (Kağıtçıbaşı, 1999). Fakat güç derecesi yüksek tutumlar, her durumda aynı davranışa yol açabilmektedir. Davranış ve tutum arasındaki ilişkiyi inceleyen etkileyen bazı faktörler bulunmaktadır. Bunlar; zaman faktörü (davranış ve tutum arasında ölçülen zaman aralığı), güç derecesi (tutumu meydana getiren bilişsel, duyuşsal ve davranışsal öğelerin gücü), tutumun ulaşılabilirliği (tutuma yönelik bir bilginin zihinde canlanma hızı), ve farkındalıktır (Kağıtçıbaşı, 1999). Kişinin bir nesne, obje ya da uyarıcıya karşı tutumunun ne şekilde olduğunun bilinmesi, o kişinin söz konusu uyarıcıya karşı davranışının da ne yönde olacağını

tahmin edilmesine kolaylık sağlamaktadır. Genel olarak ele alındığında tutumların, davranışlara yol açtığını ve davranışların gözlemi sonucunda da tutumların var olduğu söylenebilmektedir (Baysal ve Tekarslan, 1996, s. 260).

2.4. İlgili Araştırmalar

İlgili alan yazında öğrencilerin meslek algı ve tutumunu ölçmeye buna bağlı olarak gelecekte mesleği yapma isteğinin belirlenmesine yönelik çok sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Bunlar genellikle hemşirelere ve öğretmen adaylarına yöneliktir (İnce ve Khorshid, 2015). Turizm alanında yapılan araştırmaların genellikle öğrencilere yönelik olduğu belirlenmiştir (Eser ve Çakıcı, 2017). Turizm alanında öğrencilere yönelik yapılan araştırmalar; (Chen, Chu ve Wu, 2000; Jenkins, 2001; Kozak ve Kızılırmak, 2001; Aksu ve Köksal, 2005; Duman, Tepeci ve Unur, 2006; Ying, Lu ve Adler, 2009; Solmaz ve Erdoğan, 2012; Aymankuy ve Aymankuy, 2013; Güzel, Akdağ, Güler ve Şener, 2014; Yeşiltaş, Akdağ, Çeken ve Gürlek, 2014; Özkan, Taş, Başkan ve Curkan, 2015; Ulama, Batman ve Ulama, 2015; Üzümcü, Alyakut ve Gülsel, 2015; Temeloğlu ve Aksu, 2016) olarak belirlenmiştir. Turist rehberliği mesleği ve öğrencilerin tutumlarını ele alan araştırmalar ise oldukça sınırlıdır. Turist rehberliği mesleği ve öğrenci tutumları ile ilgili çalışmaları; (Avcı, 2011; Yılmaz, 2011; Köroğlu ve Gezen, 2012; Köroğlu, 2014; Tolga, Korkmaz ve Atay, 2015 ve Şahin ve Acun, 2016) yapmıştır. Aşağıda yapılmış ilgili araştırmalar ve elde edilen sonuçlara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.4.1. Turizm Öğrencilerinin Tutumlarını Belirlemeye İlişkin Yapılan Araştırmalar

Chen, Chu, ve Wu (2000), Tayvan'daki üniversitelerde yaptıkları araştırmada öğrencilerin turizm sektöründe çalışmaya yönelik bakış açılarını araştırmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %70,1'lik bir bölümünün sektöre yönelik tutumunun olumlu olduğu ve bu kişilerin turizm sektöründe çalışmak istedikleri ortaya çıkmıştır.

Jenkins (2001), iki ayrı ülkede (İngiltere ve Hollanda) yaşayan turizm öğrencilerinin, uluslararası turizm sektörüne ilişkin algılarını ortaya çıkarmak amacıyla yaptığı araştırmada, öğrencilerin okullarının bitmesine yakın, turizm endüstrisine ilişkin algılarının olumsuzlaştığını belirlemiştir.

Kozak ve Kızılırmak (2001), ön lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik mesleki tutumunu araştırmıştır. Araştırmaya 280 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin, turizm sektöründeki işlerin saygınlık görmemesi sebebiyle olumsuz tutuma sahip olduğu belirlenmiştir.

Aksu ve Köksal (2005), Turizm eğitimi alan öğrencilerinin sektöre ilişkin tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla 689 öğrenci ile araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda turizmde okuyan öğrencilerin, sektörün düzensiz ve uzun çalışma saatlerinden dolayı sektörde çalışmaya olumsuz baktıkları belirlenmiştir.

Duman, Tepeci ve Unur (2006), Mersin Üniversitesinde ön lisans ve lisans düzeyinde turizm eğitimi alan 365 öğrenci ile araştırma yapmıştır. Öğrencilerin eğitim seviyeleri ve cinsiyetlerine göre sektörün çalışma koşullarını algılamaları ve sektörde çalışma isteklerine ilişkin düşüncelerinde farklılıklar ortaya çıkmıştır. Turizm öğrencilerinin turizm sektöründe çalışma isteklerini etkileyen en önemli unsurlar olarak kişi-endüstri uyumu-terfi imkanları ve sektörde çalışmanın sağlayacağı sosyal statü bulunmuştur. Öğrencilerin turizm sektöründeki çalışma şartlarını olumsuz olarak değerlendirmelerine rağmen, %68'lik bir bölümünün geleceğini turizm sektöründe gördüğü belirlenmiştir.

Lu ve Adler (2009), Çin misafirperverliği ve turizm yönetimi lisans öğrencilerinin gelecekteki kariyer ve beklentilerini araştırmak amacıyla Çin'deki dört farklı üniversitede 503 lisans öğrencisi ile ilgili araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda, lisans öğrencilerinin çoğunluğunun konukseverlik ve turizm endüstrisinde yüksek maaş nedeniyle kariyer yapmaya olumlu baktığı belirlenmiştir.

Solmaz ve Erdoğan (2012), turizm eğitimi alan ön lisans ve lisans eğitim alan öğrencilerin sektöre bağlılık düzeylerini belirlemek amacıyla 334 öğrenci ile araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin sektörde çalışmaya olumsuz baktıkları ve turizm bölümünü tavsiye etmedikleri ortaya çıkmıştır.

Aymankuy ve Aymankuy (2013), Balıkesir Üniversitesi'nde lisans düzeyinde eğitim gören öğrencilerin turizm sektöründeki istihdam ile ilgili görüşlerini ve turizm sektörüne yönelik kariyer beklentilerini belirlemek amacıyla araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda ise öğrencilerin sektörde çalışmaya olumlu

baktıkları; fakat uzun yıllar boyunca çalışmaya uygun bir meslek olarak görmedikleri belirlenmiştir.

Güzel, Akdağ, Güler ve Şener (2014), lisans eğitimi alan turizm öğrencilerin turizm sektörüne ilişkin kariyer algılarını araştırmayı amaçlamıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin turizmde kariyer yapma konusunda kararsız bir tutuma sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Yeşiltaş, Akdağ, Çeken ve Gürlek (2014), lisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerin kariyer ve uyum yeteneklerinin sektöre bağlılığını etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırma sonucunda turizm sektörünün öğrenciler tarafından çok uzun vadeli bir sektör olarak görülmediğini, bireylerin kaygı düzeylerinin artmasının turizm sektörüne olan bağlılığı azalttığını belirlemiştir.

Özkan, Taş, Başkan ve Curkan (2015), Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu'nda turizm eğitimi alan öğrencilerin sektör hakkındaki görüş ve beklentilerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda, öğrencilerin büyük bir kısmının sektörde çalışmaya olumsuz baktıklarını ortaya koymuştur.

Ulama, Batman ve Ulama (2015), lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm endüstrisine yönelik algılarını tespit etmek üzere Sakarya Üniversitesi'nde turizm eğitimi alan öğrenciler üzerinde bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin turizm sektörüne ilişkin algılarının olumlu yönde olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler turizm sektöründe bulunan tüm olumsuzluklara rağmen sektörde çalışmaya olumlu baktıkları belirlenmiştir.

Üzümcü, Alyakut ve Gülsel (2015), turizm öğrencilerinin, turizm eğitimi alma nedenleri ile mesleğin geleceğine ilişkin bakış açılarını belirlemeye yönelik yaptıkları araştırmada mesleği deneyim etmiş turizm öğrencilerin, sektörün geleceğine olumlu baktığını ve sektörde çalışmanın zevkli olduğunu düşüncesinde olduklarını belirlemiştir.

Temeloğlu ve Aksu (2016), turizm eğitimi alan öğrencilerin kişilik özelliklerine bağlı olarak turizmde kariyer yapma isteklerini belirlemek amacıyla lisans düzeyinde eğitim gören 239, önlisans düzeyinde eğitim gören 182 kişi

olmak üzere toplamda 421 öğrenci üzerinde araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda son sınıfta okuyan öğrencilerin turizmde kariyer yapma hedeflerinin daha az olduğu belirlenmiştir.

2.4.2. Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Tutumlarını Belirlemeye İlişkin Yapılan Araştırmalar

Avcı (2011), Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu'nda eğitim gören öğrencilerin iş değerlerini belirlemek amacıyla 435 öğrenci ile bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda, turist rehberliği öğrencilerinin sektörde çalışmaya olumlu baktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2011), lisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla yaptığı araştırma sonucunda rehberlik öğrencilerinin mesleğin zorluklarından yakındıklarını fakat bölümü isteyerek tercih ettiklerini ve bölümden memnun olduklarını belirlemiştir.

Köroğlu ve Gezen (2012), turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin sosyal becerileri ile stres yönetimi becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik yaptıkları araştırmada, turist rehberliği öğrencilerinin rehberlik bölümüne sevak geldiklerini ve turist rehberliği mesleğine olumlu baktıklarını belirlemiştir.

Köroğlu (2014), meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla turist rehberliği öğrencileri üzerinde bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda turist rehberliği öğrencilerinin seçtikleri meslekten memnun olduğu ve mezuniyet sonrası turist rehberliği mesleğini icra etmek istedikleri sonucuna ulaşmıştır.

Tolga, Korkmaz ve Atay (2015), lisans düzeyindeki turist rehberliği öğrencilerinin mesleki tutumlarına yönelik yaptığı araştırmada, “Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği” bölümünde okuyan öğrencilerin, “Turist Rehberliği” bölümü öğrencileri ile karşılaştırıldığında seyahat ve turist rehberliği bölümü öğrencilerinin sektörde kariyer yapmaya daha fazla istekli olduğu belirlemiştir.

Şahin ve Acun (2016), turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumlarını incelemiştir. Araştırma sonucunda, rehber adaylarının çoğunluğunun turizm bölümünü isteyerek seçmesine rağmen mezuniyet

sonrasında, turist rehberliği sektöründe çalışmaya olumsuz baktıkları belirlenmiştir.

İlgili alanyazın tarandığında öğrencilerin meslek tutumlarına ve kariyer hedeflerine yönelik birçok araştırma yapıldığı saptanmıştır (Eser ve akıcı, 2017; Solmaz ve Erdoğan, 2012). Fakat bu araştırmaların çoğunluğunun turizm lisans ğrencilerinin mesleki tutumlarına yönelik olduğu görülmektedir (zmc, Alyakut ve Gsel, 2015). Turist rehberliği öğrencileri ile ilgili rastlanan araştırma sayısı sınırlıdır. Benzer araştırmaların sonuçlarına bakıldığında yerli ve yabancı alanyazında genel olarak öğrencilerin sektörde çalışmaya olumsuz baktıkları ortaya çıkmıştır (Köroğlu, 2014). Mesleğe olumsuz bakmalarının sebepleri arasında; iş garantisi olmaması, düzensiz ve uzun çalışma saatleri, iş saygınlığının olmaması gibi nedenler bulunmaktadır. Turist rehberliği ğrencilerinin mesleki tutumlarına yönelik sınırlı çalışmaya rastlandığından dolayı, bundan sonra yapılacak çalışmalar ile rehberlik ğrencilerinin tutumlarına yönelik çalışmalar çoğaltılabilir.

3. YÖNTEM

Turist rehberliği ülke imajı için olduğu kadar ülke ekonomisi için de oldukça önemli bir sektördür. Rehberlik mesleğinin devamının kaliteli bir biçimde yerine getirilmesi için alt yapıyı sağlamlaştırmak gereklidir. Bu yüzden de sektörde rehberlik mesleğini icra etmeye hazırlanan turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğine yönelik tutumlarının önceden belirlenmesi, adayların rehberlik sektöründe yer alıp almayacaklarına karar vermeleri ve kariyer planlamalarını daha gerçekçi yapmalarını sağlamak açısından önemlidir. Buna bağlı olarak bu araştırmanın amacı, turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi ve mezuniyet sonrası bu mesleği icra edip etmeyeceklerinin belirlenmesidir. Ayrıca turist rehberi adaylarının demografik özellikleri ve bölümü isteyerek seçip seçmeme durumuna göre mesleki tutumlarının incelenmesi de araştırmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır. Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilen araştırmaya ilişkin bilgiler açıklanmaktadır. İlk aşamada araştırmanın modeli oluşturulmuş ve araştırmanın hipotezleri ortaya konulmaktadır. Ardından araştırmanın evren ve örnekleme yer verilmiştir. Daha sonra bu aşamaları sırasıyla veri toplama aracı, verilerin analizi takip etmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Araştırma modeli, araştırmanın amacına uygun şekilde, verilerin bir araya getirilmesi ve çözümlenmesi için gerekli şartların sağlanmasıdır (Coşkun, Altunışık, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2015, s. 126). Gerekli şartların düzenlenmesinde deneme ve tarama modelleri kullanılmaktadır. En sık karşılaşılan ve en çok tercih edilen model olan tarama modeli, var olan bir durumu birebir aktarmayı esas almaktadır (Karasar, 1998, s. 34). Araştırmada, turist rehberliği bölümünde, lisans düzeyinde eğitim gören turist rehberi adaylarının rehberlik meslek tutumlarının, mezun olduktan sonra çalışma isteklerine etkisini belirlemek amacıyla tarama modeli kullanılmıştır. Turist rehberliği bölümünde eğitim gören kişilerin demografik özelliklerinin ve bölümü isteyerek seçme düzeylerinin farklılık yaratıp yaratmadığına da ilişkisel tarama modeli ile bakılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasında değişimin varlığı veya derecesinin belirlenmesidir (Karasar, 2008, s. 77).

Oluşturulan anket formu aracılığıyla Balıkesir Üniversitesi turist rehberliği bölümünde eğitim almakta olan turist rehberi adaylarının görüşleri Şubat-Mayıs 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan ankette ordinal, nominal ve aralıklı ölçme düzeylerinden yararlanılmıştır. Konu ile ilgili yapılmış araştırmalar incelendiğinde demografik özellikleri ve bölümü isteyerek seçip seçmeme durumunun, mezuniyet sonrası rehberlik mesleğinde çalışma istekleri ile ilişkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Adayların cinsiyet ve mesleki tutumları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (Terzi ve Tezci, 2007; Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Doğan ve Çoban, 2009; Aksoy, 2010). Öztürk, Doğan ve Koç (2005) mezun olunan okul ile mesleki tutum arasında, Avcı (2011) yaş değişkeni ile mesleki tutumu arasında, Şahin ve Acun (2016) sınıf düzeyleri ve bölümü isteyerek seçip seçmeme durumu ile mesleki tutumu arasında anlamlı bir fark olduğunu belirlemiştir. Ayrıca turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile mezuniyet sonrası rehberlik mesleğini yapma isteği arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya konulmuştur (Aksoy, 2010; Olcay ve Düzgün, 2015). Bu doğrultuda alanyazından esinlenerek oluşturulan hipotezler aşağıda yer almaktadır:

H1: Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile mezuniyet sonrası rehberlik mesleğini yapma isteği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile turist rehberliği bölümünü isteyerek seçip seçmeme durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

H4: Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

H5: Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

H6: Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları mezun oldukları okula göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

3.2. Evren ve Örneklem

Turist rehberleri, ziyaretçilere ülke kültürünü, tarihini, yaşayış biçimini en iyi

şekilde tanıtılarak, ülkenin popülerliğini, turizm potansiyelini ve ekonomisini artırmaları açısından ülke için önemli meslek çalışanlarıdır. Bu bağlamda araştırmanın evrenini 2018-2019 yılı Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde eğitim görmekte olan turist rehberi adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi turizm rehberliği bölümünde eğitim gören turist rehberi adayları ile yapılmasının nedeni, Balıkesir Üniversitesi'nin 1998 yılında kurulmuş, Türkiye genelinde 4 yıllık program kapsamında eğitim veren köklü okullardan biri olmasıdır (<http>-25). Bu nedenlere ek olarak araştırmacının bu okulun öğrencisi olması ve hem ulaşım hem de maddi açıdan ulaşım kolaylığı gibi faktörler çalışma alanının Balıkesir Üniversitesi olarak belirlenmesinde etkili olmuştur. 158'i erkek 142'sini kadınların oluşturduğu toplam 300 kişiden anket aracılığı ile veriler toplanmıştır. Balıkesir Üniversitesinde turizm rehberliği bölümünde toplam 790 turist rehberi adayı eğitim görmektedir. Buna bağlı olarak bu araştırma için örneklem büyüklüğü bakımından 300 turist rehberi adayının yeterli olduğu belirlenmiştir (Coşkun ve diğerleri, 2015, s. 137). Araştırmada kullanılan anket formu kısa süre içinde örnek kitleye ulaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla kolayda örnekleme yöntemi ile yüz yüze görüşülerek yapılmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı ve Teknikleri

Yapılan araştırmada ilk olarak turist rehberi adaylarının rehberlik meslek tutumları ile ilgili alanyazın taraması yapılmıştır. Alanyazın taraması yapıldıktan sonra likert ölçeğin kullanılmasının doğru olduğuna karar verilmiştir. Rehberlik mesleği tutum ölçeği için Üstüner (2006)'in çalışmasında kullandığı tutum ölçeğinden yararlanılmıştır. Üstüner (2006)'in ölçeğinin faktör analizi sonucunda faktör tek boyutlu bulunmuştur. Ölçek geçerliliği 0,89 ve güvenirlik katsayısı 0.72 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda da ölçeğin sonucu tek boyutlu çıkmıştır. Elde edilen tutum ölçeğini geliştiren ve uyarlayan Erkuş, Şanlı, Türkan, Bağlı ve Güven (2000), ölçeğin güvenirliğini 0.95 olarak belirlemiştir.

Oluşturulan anket aracılığı ile veriler toplanmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik sorular, bölümü isteyerek seçme ve mezuniyet sonrası mesleği yapma isteği durumu ile ilgili soru sorulmuştur. İkinci bölümde rehberlik meslek tutumlarını belirlemeye yönelik 30 ifadeye yer verilmiştir. Meslek tutumu için Ölçek 5'li likert tipinde; 1- Kesinlikle

katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3-Kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum, 4- Katılıyorum ve 5-Kesinlikle katılıyorum şeklinde hazırlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Yapılan araştırmada anket aracılığı ile elde edilen veriler, bilgisayar ortamında istatistik programında incelenmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerinin, bölümü isteyerek seçip seçmeme ve mezuniyet sonrası turist rehberliği mesleğini yapmak isteyip istememe durumuna ilişkin veriler yüzde ve frekans dağılımları verilerek değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığının belirlenmesi için Kolmogorov–Smirnov analizi yapılmıştır. “Analiz sonucunda çarpıklık ve basıklık değeri -2 ve +2 sınırları arasında kalıyorsa verilerin, normal dağılım özelliğine sahip olduğu söylenmektedir” (Coşkun ve diğerleri, 2015, s. 208). Bu çalışmada, Kolmogorov–Smirnov analizi sonucunda çarpıklık ve basıklık katsayılarının -,505 ile ,107 arasında olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç verilerin normal dağıldığını göstermektedir. Araştırmada veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testler kullanılmıştır. Kullanılan ölçeklerin güvenirlik boyutlarının belirlenmesinde Cronbach Alpha katsayısına bakılmıştır. Ardından ifadelerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları incelenmiştir. Cronbach Alpha değeri; 0,96, genel aritmetik ortalama değeri; 3,43 ve genel standart sapma değeri; 1,14 olarak belirlenmiştir.

Rehberlik meslek tutum ölçeğinin aritmetik ortalamasının yorumlanmasında aşağıdaki aralıklar ölçüt olarak ele alınmıştır.

- 1.00-1.79= Kesinlikle Katılmıyorum;
- 1.80-2.59= Katılmıyorum;
- 2.60-3.39= Kısmen Katılmıyorum Kısmen Katılıyorum;
- 3.40-4.19= Katılıyorum;
- 4.20-5.00= Kesinlikle Katılıyorum

Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için t testi uygulanmıştır. Araştırmaya katılan turist rehberi adaylarının yaş, sınıf düzeyi, mezun olunan okul, bölümü isteyerek seçip seçmeme durumu ve mezuniyet sonrası rehberlik mesleğini yapmak isteme durumları ile ilgili farklılıkları belirlemek amacıyla One-way

Anova testine başvurulmuştur. Bu değişkenlerde ortaya konulan anlamlı farklılığın belirlenebilmesi için Tukey Testi uygulanmıştır. Turist rehberi adaylarının bölümü isteyerek seçip seçmeme durumu ile meslek tutumu ve meslek tutumları ile mezuniyet sonrası mesleği icra etme isteği arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizi ilişki dereceleri “0,00-0,25 çok zayıf, 0,26-0,49 zayıf, 0,50-0,69 orta, 0,70-0,89 yüksek, 0,90-1,00 çok yüksek” şeklinde yorumlanmaktadır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmaya katılan turist rehberi adaylarına ait demografik özellikler, bölümü isteyerek seçip seçmeme durumu ve mezuniyet sonrası çalışma isteği sorularına verdikleri cevaplara yönelik yüzde frekans değerleri bulunmaktadır. Bu bölümde faktör analizi, t testi ve anova testlerine yönelik bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Turist Rehberi Adaylarının Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımları

Balıkesir Üniversitesi turist rehberliği bölümünde eğitim gören turist rehberi adaylarının demografik özellikleri bu bölümde yer almaktadır. Araştırmaya katılanların cinsiyetleri, yaşları, sınıfları ve liseden mezun olduğu bölümlere ait bulgular Çizelge 1’de görülmektedir.

Çizelge 1. Turist Rehberi Adaylarının Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Demografik Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	142	47,3
Erkek	158	52,7
Toplam	300	100,0
Yaş		
17-19 yaş arası	45	15,0
20-22 yaş arası	205	68,3
23-25 yaş arası	42	14,0
26 yaş ve üzeri	8	2,7
Toplam	300	100,0
Sınıf		
1. Sınıf	23	7,7
2. Sınıf	95	31,7
3. Sınıf	99	33,0
4. Sınıf	83	27,7
Toplam	300	100,0
Mezun olduğu okul		
Anadolu lisesi	207	69,0
Düz lise	47	15,7
Turizm meslek lisesi	16	5,3
Diğer	30	10,0
Toplam	300	100,0

Çizelge 1 incelendiğinde araştırmaya katılan turist rehberi adaylarının 158'sinin (%52,7) erkek, 142'sinin (%47,3) kadın olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda turist rehberi adaylarının 205 tanesinin (%68,3) 20-22 yaş aralığında, 45 tanesinin (%15,0) 17-19 yaş aralığında, 42 tanesinin (%14,0) 23-25 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının 8'i (%2,7) 26 yaş ve üzerindedir. Adaylarının 23'ü (% 7,7) birinci sınıf, 95'i (%31,7) ikinci sınıf, 99'u (%33,0) üçüncü sınıf, 83'ü (%27,7) dördüncü sınıf öğrencisidir. Anketi yanıtlayan adayların 207'si (% 69,0) Anadolu lisesi, 47'i (%15,7) düz lise, 16'i (% 5,3) turizm meslek lisesi, 30'u da (% 10, 0) diğer liselerden mezun olmuştur.

4.2. Turist Rehberi Adaylarının Bölümü İsteyerek Seçme Durumlarına İlişkin Dağılımları

Bu bölümde turist rehberi adaylarının bölümü isteyerek seçip seçmedikleri belirlenmek istemiştir. Bu sorunun amacı, turist rehberi adaylarının bölümü isteyerek seçip seçmeme durumunun meslek tutumu ile ilişkisi olup olmadığını belirlemektir. Çizelge 2'de turist rehberi adaylarının bölümü isteyerek seçme durumlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 2. Turist Rehberi Adaylarının Bölümü İsteyerek Seçme Durumları

<i>Bölümü isteyerek seçme</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Kesinlikle katılmıyorum	23	7,7
Katılmıyorum	24	8,0
Kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum	78	26,0
Katılıyorum	118	39,3
Kesinlikle Katılıyorum	57	19,0
Toplam	300	100,0
Genel S. Sapma: 1,11		
Genel Art. Ortalama: 3,54		

Çizelge 2'de araştırmaya katılan turist rehberi adaylarından 23 tanesi (%7,7) kesinlikle katılmıyorum, 24 tanesi (%8,0) katılmıyorum, 78 tanesi (%26,0) kararsız olduğunu, 118 tanesi (%39,3) katılıyorum ve 57 tanesi (%19,0) kesinlikle katılıyorum şeklinde cevaplandırmıştır. Elde edilen verilerin sonuçlarına bakıldığında turist rehberi adayları çoğunlukla katılıyorum ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Buna göre; turist rehberi adaylarının çoğunluğunun rehberlik bölümünü isteyerek seçtiği ve bu bölüme ilişkin bakış açılarının olumlu olduğu

söylenbilir. Bu sonuç, Kabakulak'ın (2019) araştırma sonucu ile benzerdir.

4.3. Turist Rehberi Adaylarının Mezuniyet Sonrası Rehberlik Mesleğini İcra Etme İsteklerine İlişkin Dağılımları

Bu bölümde turist rehberi adaylarının mezun olduktan sonra rehberlik mesleğini icra edip etmeyeceklerini belirlemek amacıyla sorulan soruya verdikleri cevapların dağılımına yer verilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin bulgular Çizelge 3'de verilmiştir.

Çizelge 3. Turist Rehberi Adaylarının Mezun Olduktan Sonra Mesleği İcra Etme Dağılımları

<i>Mezun olduktan sonra mesleği icra etme isteği</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Kesinlikle katılmıyorum	27	9,0
Katılmıyorum	39	13,0
Kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum	103	34,3
Katılıyorum	95	31,7
Kesinlikle katılıyorum	36	12,0
Toplam	300	100,0
Genel S. Sapma: 1,10 Genel Art. Ortalama: 3,24		

Çizelge 3'de araştırmaya katılan turist rehberi adayları mezun olduktan sonra mesleği icra etme isteğine 27 tanesi (%9,0) kesinlikle katılmadığını, 39 tanesi (%13,0) katılmadığını 103 tanesi (%34,3) kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum, 95 tanesi (%31,7) katıldığını, 36 tanesi ise (%12,0) kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Sonuçlara göre adayların çoğunluğunun rehberlik mesleğini icra etme konusunda kararsız kaldıkları belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının bu konudaki kararsızlıkları, mesleğin zor çalışma şartları, gelecek kaygısının varlığı ve iş garantisinin olmayışından kaynaklanıyor olabilir. Bu sonuç, Çınar ve Yenipınar (2013); Çatı ve Bilgin'in 2013 yılında yaptıkları çalışma da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre rehber adaylarının sektörde çalışıp çalışmama konusunda kararsız kaldıkları tespit edilmiştir.

4.4. Turist Rehberi Adaylarının Rehberlik Meslek Tutumu Sorularına Verdiği Cevaplara Göre Yüzde Frekans Dağılımı, Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama Değerleri

Turist rehberi adaylarından, rehberlik ile ilgili tutumlarını belirleyen 30 ifadeyi (1)

Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kısmen Katılmıyorum kısmen katılıyorum, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle Katılıyorum şeklinde derecelendirmeleri istenmiştir. Araştırmaya katılan turist rehberi adaylarının meslek tutumu ölçeğinde bulunan ifadelere verdikleri yanıt dereceleri Çizelge 4’de yer almaktadır.

Çizelge 4. Rehberlik Mesleği Tutumların Yüzde Frekans Dağılımı, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İfadeler	1		2		3		4		5		$\bar{x}$	s.s
	N	%	N	%	N	%	N	%	n	%		
1.Rehber olma düşüncesi bana cazip geliyor	25	8,3	26	8,7	68	22,7	117	39,0	64	21,3	3,56	1,16
2.Rehber olmayı kendime yakıştırıyorum.	20	6,7	22	7,3	55	18,3	128	42,7	75	25,0	3,72	1,11
3. Rehberlik mesleği bana eğlenceli geliyor	19	6,3	22	7,3	47	15,7	130	43,3	82	27,3	3,78	1,11
4.Tekrar bir bölüm tercihte bulunmam gerekse rehberliği tercih ederim.	46	15,3	50	16,7	98	32,7	66	22,0	40	13,3	3,01	1,24
5.Rehberliğin bana göre bir meslek olduğunu düşünüyorum.	25	8,3	41	13,7	82	27,3	104	34,7	48	16,0	3,36	1,15
6.*Rehberliğin yaşam tarzıma uygun olmadığını düşünüyorum.*	34	11,3	56	18,7	68	22,7	85	28,3	57	19,0	3,25	1,27
7.Rehberliğin kişiliğime uygun olduğunu düşünüyorum.	24	8,0	43	14,3	60	20,0	123	41,0	50	16,7	3,44	1,16
8.*Rehberlik bölümünü seçtiğim için pişmanım.*	24	8,0	22	7,3	79	26,3	89	29,7	86	28,7	3,63	1,19
9.Rehberlikte başarılı olacağıma inanıyorum.	19	6,3	33	11,0	82	27,3	117	39,0	49	16,3	3,48	1,08
10.Rehberlik mesleği ile ilgili olan bu bölümü seçmiş olmaktan hoşnudum.	19	6,3	34	11,3	64	21,3	128	42,7	55	18,3	3,55	1,10
11.Rehberlik mesleğinde karşılaşılabileceğim zorlukları aşabileceğime inanıyorum.	20	6,7	27	9,0	71	23,7	140	46,7	42	14,0	3,52	1,05
12.Zor şartlar altında dahi rehberlik yapmak isterim.	33	11,0	66	22,0	92	30,7	79	26,3	30	10,0	3,02	1,15
13.Rehberlik mesleğinin gereklilikleri konusunda kendime güveniyorum	19	6,3	33	11,0	83	27,7	124	41,3	41	13,7	3,45	1,06
14.Rehberliğe karşı özel bir yeteneğim olduğu kanısındayım.	22	7,3	50	16,7	111	37,0	88	29,3	29	9,7	3,17	1,05

15.*Rehberliğin bana uygun bir meslek olmadığını düşünüyorum.*	26	8,7	51	17,0	68	22,7	79	26,3	76	25,3	3,42	1,27
16.Rehberliğin bir şeyler üretip yaratmam için bana fırsatlar vereceğini düşünüyorum.	17	6,7	38	12,7	66	22,0	131	43,7	48	16,0	3,51	1,08
17.Rehberliği profesyonel bir şekilde yürütebileceğime inanıyorum.	18	6,0	42	14,0	65	21,7	126	42,0	49	16,3	3,48	1,10
18.İnsanlara gezdikleri bölgeyi tanıttıkları olma düşüncesi beni mutlu ediyor.	20	6,7	36	12,0	37	12,3	142	47,3	65	21,7	3,65	1,14
19.Rehberlik yapan insanlara sempati duyarım.	15	5,0	28	9,3	44	14,7	141	47,0	72	24,0	3,75	1,07
20.Rehber olacağımı düşünmek beni mutlu ediyor.	21	7,0	42	14,0	72	24,0	103	34,3	62	20,7	3,47	1,16
21.Arkadaşlarıma rehberlik bölümünü seçmeleri için tavsiyede bulunurum.	31	10,3	47	15,7	81	27,0	101	33,7	40	13,3	3,24	1,17
22.Rehberliğin çalışma koşulları bana çekici geliyor.	33	11,0	45	15,0	79	26,3	105	35,0	38	12,7	3,23	1,18
23.Rehberlik yapan kişilerle sohbet etmekten hoşlanırım.	16	5,3	16	5,3	36	12,0	160	53,3	72	24,0	3,85	1,01
24.Bilgili ve yeterli bir rehber olacağımı düşünüyorum	19	6,3	30	10,0	69	23,0	129	43,0	53	17,7	3,55	1,08
25.Rehberliğin toplumda bana saygınlık kazandıracağına inanıyorum.	22	7,3	26	8,7	59	19,7	139	46,3	54	18,0	3,59	1,10
26.*Rehberlik mesleğinin bana sıkıntılar yaşatmasından endişe duyuyorum.*	34	11,3	72	24,0	98	32,7	56	18,7	40	13,3	2,98	1,19
27.Rehberlik mesleğinin devamlılığı bana güven veriyor.	29	9,7	45	15,0	93	31,0	107	35,7	26	8,7	3,18	1,09
28.Rehberlik bölümünde olmaktan mutluluk duyuyorum.	20	6,7	31	10,3	65	21,7	132	44,0	52	17,3	3,55	1,09
29.*Rehberlik mesleğine ilişkin bakış açım olumsuz yönde değişti.*	26	8,7	48	16,0	81	27,0	69	23,0	76	25,3	3,40	1,26

30. *Rehberlik mesleğinin aile ilişkilerimi olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum.*	33	11,0	59	19,7	56	18,7	71	23,7	81	27,0	3,36	1,35
Genel S. Sapma: 1,14 Genel Art. Ortalama: 3,43												

*İfadeler ters kodlanmıştır.

Çizelge 4 incelendiğinde; “Rehber olma düşüncesi bana cazip geliyor” ifadesine %8,3 ile 25 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %8,7 ile 26 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %22,7 ile 68 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum” diyerek kararsız kaldığı, %39,0 ile 117 adayın “katılıyorum”, %21,3 ile 64 adayın “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdiği görülmektedir. Ayrıca ifade 1’in aritmetik ortalamasının 3,56, standart sapmasının 1,16 olduğu belirlenmiştir. Bu değerlere göre turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmekte ve rehberlik mesleğinin turist rehberi adaylarına cazip geldiği söylenebilmektedir.

“Rehber olmayı kendime yakıştırıyorum” ifadesine % 6,7 ile 20 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %7,3 ile 22 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %18,3 ile 55 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %42,7 ile 128 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %25,0 ile 75 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdiği görülmektedir. İfade 2’nin genel aritmetik ortalamasının 3,72 ve standart sapmasının 1,11 olduğu belirlenmiştir. Bu değerlere göre turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettikleri ve rehber olmayı kendilerine yakıştırdıkları belirtilebilir.

“Rehberlik mesleği bana eğlenceli geliyor” ifadesine %6,3 ile 19 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %7,3 ile 22 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %15,7 ile 47 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %43,3 ile 130 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %27,3 ile 82 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdiği görülmektedir. Buna ek olarak ifade 3’ün genel aritmetik ortalamasının 3,78 ve standart sapmasının 1,11 olduğu belirlenmiştir. Adayların ifade 3’te çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre rehberlik

mesleğinin turist rehberi adaylarına eğlenceli geldiği belirtilebilir.

“Tekrar bir bölüm tercihinde bulunmam gerekse rehberliği tercih ederim” ifadesine %15,3 ile 46 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %16,7 ile 50 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %32,7 ile 98 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %22,0 ile 66 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %13,3 ile 40 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdiği görülmektedir. İfade4’ün aritmetik ortalamasının 3,01 ve standart sapmasının 1,24 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adayının ifadeye göre çoğunlukla “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum” ifadesini tercih ederek kararsız oldukları belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adayının çoğunluğunun tekrar bir bölüm tercihinde bulunmaları gerekse rehberlik mesleğini tercih edip etmeme isteğinde kararsız oldukları söylenebilir.

“Rehberliğin bana göre bir meslek olduğunu düşünüyorum” ifadesine %8,3 ile 25 turist rehberi adayının kesinlikle katılmıyorum, %13,7 ile 41 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %27,3 ile 82 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %34,7 ile 104 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %16,0 ile 48 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdiği görülmektedir. İfade5’in aritmetik ortalamasının 3,36 ve standart sapmasının 1,15 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının bu ifadeye çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğini kendilerine uygun bir meslek olarak gördükleri söylenebilir.

“Rehberliğin yaşam tarzıma uygun olmadığını düşünüyorum” ifadesine %11,3 ile 34 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %18,7 ile 56 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %22,7 ile 68 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %28,3 ile 85 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %19,0 ile 57 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade6’nın aritmetik ortalamasının 3,25 ve standart sapmasının 1,27 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini işaretledikleri görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğini yaşam tarzlarına uygun olarak

görme dikleri söylenebilir.

“Rehberliğin kişiliğime uygun olduğunu düşünüyorum” ifadesine %8,0 ile 24 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %14,3 ile 43 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %20,0 ile 60 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %41,0 ile 123 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %16,7 ile 50 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade7’nin aritmetik ortalamasının 3,44 ve standart sapmasının 1,16 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının rehberliği kişiliklerine uygun bir meslek olarak algıladıkları belirtilebilir.

“Rehberlik bölümünü seçtiğim için pişmanım” ifadesine % 8,0 ile 24 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %7,3 ile 22 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %26,3 ile 79 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %29,7 ile 89 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %28,7 ile 86 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade8’in aritmetik ortalamasının 3,63 ve standart sapmasının 1,19 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının buna göre çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettikleri ve rehberlik bölümünü seçtikleri için pişman oldukları söylenebilir.

“Rehberlikte başarılı olacağıma inanıyorum” ifadesine % 6,3 ile 19 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %11,0 ile 33 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %27,3 ile 82 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %39,0 ile 117 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %16,3 ile 49 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 9’un aritmetik ortalamasının 3,48 ve standart sapmasının 1,08 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının bu ifadeye çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini işaretledikleri görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğinde başarılı olacaklarına inandıkları belirtilebilir.

“Rehberlik mesleği ile ilgili olan bu bölümü seçmiş olmaktan hoşnudum”

ifadesine % 6,3 ile 19 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %11,3 ile 34 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %21,3 ile 64 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %42,7 ile 128 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %18,3 ile 55 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 10’un aritmetik ortalamasının 3,55 ve standart sapmasının 1,10 olduğu belirlenmiştir.

Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının rehberlik bölümünü seçmiş olmaktan hoşnut oldukları belirtilebilir.

“Rehberlik mesleğinde karşılaştığım zorlukları aşabileceğime inanıyorum” ifadesine % 6,7 ile 20 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %9,0 ile 27 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %23,7 ile 71 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %46,7 ile 140 turist rehberi adayının “katılıyorum”, 14,0 ile 42 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 11’in aritmetik ortalamasının 3,52 ve standart sapmasının 1,05 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğini icra ederken karşılaştıkları zorlukları aşabileceklerine inandığı söylenebilir.

“Zor şartlar altında dahi rehberlik yapmak isterim.” ifadesine %11,0 ile 33 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %22,0 ile 66 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %30,7 ile 92 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %26,3 ile 79 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %10,0 ile 30 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 12’nin aritmetik ortalamasının 3,02 ve standart sapmasının 1,15 olduğu belirlenmiştir.

Turist rehberi adaylarının buna göre çoğunlukla “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının zor şartlara rağmen rehberlik mesleğini yapma konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir.

“Rehberlik mesleğinin gereklilikleri konusunda kendime güveniyorum.”

ifadesine %6,3 ile 19 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %11,0 ile 33 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %27,7 ile 83 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %41,3 ile 124 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %13,7 ile 41 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 13’ün aritmetik ortalamasının 3,45 ve standart sapmasının 1,06 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğinin gereklilikleri konusunda kendilerine güvendikleri belirtilebilir.

“Rehberliğe karşı özel bir yeteneğim olduğu kanısındayım” ifadesine %7,3 ile 22 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %16,7 ile 50 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %37,0 ile 111 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %29,3 ile 88 turist rehberi adayının “katılıyorum” ,% 9,7 ile 29 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 14’ün aritmetik ortalamasının 3,17ve standart sapmasının1,05 olduğu belirlenmiştir. Buna göre turist rehberi adaylarının çoğunlukla “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum” ifadesini tercih ettiği ve rehberliğe karşı özel bir yeteneği olduğu konusunda kararsız oldukları söylenebilir.

“Rehberliğin bana uygun bir meslek olmadığını düşünüyorum.” ifadesine %8,7 ile 26 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %17,0 ile 51 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %22,7 ile 68 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %26,3 ile 79 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %25,3 ile 76 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 15’in aritmetik ortalamasının 3,42 ve standart sapmasının 1,27 olduğu belirlenmiştir. Buna göre turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği ve rehberliğin onlara uygun bir meslek olmadığı düşüncesine sahip oldukları söylenebilir.

“Rehberliğin bir şeyler üretip yaratmam için bana fırsatlar vereceğini düşünüyorum.” ifadesine %6,7 ile 17 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %12,7 ile 38 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %22,0 ile 66 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %43,7 ile 131 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %16,0 ile 48 turist rehberi adayının

“kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir.

İfade 16’nın aritmetik ortalamasının 3,51 ve standart sapmasının 1,08 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının, rehberliğin onlara bir şeyler üretip yaratmaları için fırsat vereceği görüşünde oldukları belirtilebilir.

“Rehberliği profesyonel bir şekilde yürütebileceğime inanıyorum” ifadesine %6,0 ile 18 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %14,0 ile 42 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %21,7 ile 6 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %42,0 ile 126 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %16,3 ile 49 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 17’nin aritmetik ortalamasını 3,48 ve standart sapmasının 1,10 olduğu belirlenmiştir.

Turist rehberi adaylarının, çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğini profesyonel bir şekilde yürütebileceklerine inandığı belirtilebilir.

“İnsanlara gezdikleri bölgeyi tanıttıkları olma düşüncesi beni mutlu ediyor” ifadesine %6,7 ile 20 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %12,0 ile 36 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %12,3 ile 37 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %47,3 ile 142 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %21,7 ile 65 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 18’in aritmetik ortalamasının 3,65 ve standart sapmasının 1,14 olduğu belirlenmiştir.

Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre insanlara gezdikleri bölgeyi tanıttıkları olma düşüncesinin turist rehberi adaylarını mutlu ettiği belirtilebilir.

“Rehberlik yapan insanlara sempati duyarım” ifadesine %5,0 ile 15 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %9,3 ile 28 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %14,7 ile 44 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %47,0 ile 141 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %24,0 ile 72 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri

görülmektedir. İfade 19'un aritmetik ortalamasının 3,75 ve standart sapmasının 1,07 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının çoğunlukla "katılıyorum" ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının rehberlik yapan insanlara sempati duyduğu söylenebilir.

"Rehber olacağımı düşünmek beni mutlu ediyor" ifadesine %7,0 ile 21 turist rehberi adayının "kesinlikle katılmıyorum", %14,0 ile 42 turist rehberi adayının "katılmıyorum", %24,0 ile 72 turist rehberi adayının "kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum", %34,3 ile 103 turist rehberi adayının "katılıyorum", %20,7 ile 62 turist rehberi adayının "kesinlikle katılıyorum" yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 20'nin aritmetik ortalamasının 3,47 ve standart sapmasının 1,16 olduğu belirlenmiştir.

Turist rehberi adaylarının çoğunlukla "katılıyorum" ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre rehber olma düşüncesinin turist rehberi adaylarını mutlu ettiği belirtilebilir.

"Arkadaşlarıma rehberlik bölümünü seçmeleri için tavsiyede bulunurum" ifadesine %10,3 ile 31 turist rehberi adayının "kesinlikle katılmıyorum", %15,7 ile 47 turist rehberi adayının "katılmıyorum", %27,0 ile 81 turist rehberi adayının "kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum", %33,7 ile 101 turist rehberi adayının "katılıyorum", %13,3 ile 40 turist rehberi adayının "kesinlikle katılıyorum" yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 21'in aritmetik ortalamasının 3,24 ve standart sapmasının 1,17 olduğu belirlenmiştir.

Turist rehberi adaylarının çoğunlukla "katılıyorum" ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının, arkadaşlarına rehberlik bölümünü tercih etmeleri için tavsiyede bulunacağı söylenebilir.

"Rehberliğin çalışma koşulları bana çekici geliyor" ifadesine %11,0 ile 33 turist rehberi adayının "kesinlikle katılmıyorum", %15,0 ile 45 turist rehberi adayının "katılmıyorum", %26,3 ile 79 turist rehberi adayının "kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum", %35,0 ile 105 turist rehberi adayının "katılıyorum", %12,7 ile 38 turist rehberi adayının "kesinlikle katılıyorum" yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 22'in aritmetik ortalamasının 3,23 ve

standart sapmasının 1,18 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre rehberlik mesleği çalışma koşullarının turist rehberi adaylarına çekici geldiği belirtilebilir.

“Rehberlik yapan kişilerle sohbet etmekten hoşlanırım.” ifadesine %5,3 ile 16 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %5,3 ile 16 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %12,0 ile 36 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %53,3 ile 160 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %24,0 ile 72 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 23’ün aritmetik ortalamasının 3,85 ve standart sapmasının 1,01 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının rehberlik yapan kişilerle sohbet etmekten hoşlandıkları söylenebilir.

“Bilgili ve yeterli bir rehber olacağımı düşünüyorum” ifadesine %6,3 ile 19 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %10,0 ile 30 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %23,0 ile 69 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %43,0 ile 129 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %17,7 ile 53 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 24’ün aritmetik ortalamasının 3,55 ve standart sapmasının 1,08 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının bilgili ve yeterli bir rehber olma düşüncesine sahip olduğu söylenebilir.

“Rehberliğin toplumda bana saygınlık kazandıracığına inanıyorum” ifadesine %7,3 ile 22 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %8,7 ile 26 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %19,7 ile 59 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %46,3 ile 139 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %18,0 ile 54 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 25’in aritmetik ortalamasının 3,59 ve standart sapmasının 1,10 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre

turist rehberi adaylarının çoğunun, rehberliğin toplumda saygınlık kazandıracak bir meslek olduğuna inandıkları belirtilebilir.

“Rehberlik mesleğinin bana sıkıntılar yaşatmasından endişe duyuyorum” ifadesine %11,3 ile 34 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %24,0 ile 72 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %32,7 ile 98 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %18,7 ile 56 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %13,3 ile 40 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 26’nın aritmetik ortalamasının 2,98 ve standart sapmasının 1,19 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğinin onlara sıkıntı yaşatmasından dolayı endişe duyup duymamaları açısından kararsız oldukları söylenebilir.

“Rehberlik mesleğinin devamlılığı bana güven veriyor” ifadesine %9,7 ile 29 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %15,0 ile 45 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %31,0 ile 93 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %35,7 ile 107 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %8,7 ile 26 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 27’nin aritmetik ortalamasının 3,18 ve standart sapmasının 1,09 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre rehberlik mesleğinin devamlılığının adaylara güven verdiği söylenebilir.

“Rehberlik bölümünde olmaktan mutluluk duyuyorum” ifadesine %6,7 ile 20 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %10,3 ile 31 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %21,7 ile 65 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %44,0 ile 132 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %17,3 ile 52 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 28’in aritmetik ortalamasının 3,55 ve standart sapmasının 1,09 olduğu belirlenmiştir. Turist rehberi adaylarının çoğunlukla “katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının rehberlik bölümünde olmaktan dolayı mutlu oldukları

belirtilebilir.

“Rehberlik mesleğine ilişkin bakış açım olumsuz yönde değişti” ifadesine %8,7 ile 2 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %16,0 ile 48 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %27,0 ile 81 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %23,0 ile 69 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %25,3 ile 76 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 29’un aritmetik ortalamasının 3,40 ve standart sapmasının 1,26 olduğu belirlenmiştir. Adayların çoğunlukla “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum” ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğine ilişkin bakış açılarının ne olumlu ne de olumsuz yönde değişip değişmediği belirtilebilir.

“Rehberlik mesleğinin aile ilişkilerimi olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum” ifadesine %11,0 ile 33 turist rehberi adayının “kesinlikle katılmıyorum”, %19,7 ile 59 turist rehberi adayının “katılmıyorum”, %18,7 ile 56 turist rehberi adayının “kısmen katılmıyorum kısmen katılıyorum”, %23,7 ile 71 turist rehberi adayının “katılıyorum”, %27,0 ile 81 turist rehberi adayının “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. İfade 30’un aritmetik ortalaması 3,36 ve standart sapması 1,35 olarak belirlenmiştir. Turist rehberi adayları çoğunlukla “kesinlikle katılıyorum” ifadesini tercih etmiştir. Bu sonuçlara göre adayların rehberlik mesleğinin aile ilişkilerini kesinlikle olumsuz etkileyeceğini düşündükleri belirtilebilir.

4.5. Rehberlik Mesleği Tutum Ölçeğine İlişkin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Güvenilirlik, ölçek ya da testin “ölçülmek istenilen şeyi istikrarlı ve tutarlı bir biçimde ölçme derecesi” olarak tanımlanmaktadır. “Güvenirlik katsayısı 0 ile 1 arasında değerler alır” (Kurtuluş, 2010, s. 184). Bu değer 1’e yaklaştıkça güvenilirlik artmaktadır (Ural ve Kılıç, 2013, s. 280). Güvenilirlik analizinin sonucu Çizelge 5’de yer almaktadır.

Çizelge 5. Rehberlik Meslek Tutumu Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi Sonuçları (n=300)

İfadeler	$\bar{x}$	s.s.	Soru Silindiğinde Cronbach's Alpha
İfade1	3,56	1,16	0,957
İfade2	3,72	1,11	0,957
İfade3	3,78	1,11	0,958
İfade4	3,01	1,24	0,958
İfade5	3,36	1,15	0,958
İfade6	3,25	1,27	0,962
İfade7	3,44	1,16	0,958
İfade8	3,63	1,19	0,960
İfade9	3,48	1,08	0,958
İfade10	3,55	1,10	0,957
İfade11	3,52	1,05	0,958
İfade12	3,02	1,15	0,958
İfade13	3,45	1,06	0,958
İfade14	3,17	1,05	0,959
İfade15	3,42	1,27	0,959
İfade16	3,51	1,08	0,958
İfade17	3,48	1,10	0,958
İfade18	3,65	1,14	0,958
İfade19	3,75	1,07	0,958
İfade20	3,47	1,16	0,957
İfade21	3,24	1,17	0,958
İfade22	3,23	1,18	0,958
İfade23	3,85	1,01	0,959
İfade24	3,55	1,08	0,958
İfade25	3,59	1,10	0,959
İfade26	2,98	1,19	0,962
İfade27	3,18	1,09	0,958
İfade28	3,55	1,09	0,957
İfade29	3,40	1,26	0,959
İfade30	3,36	1,35	0,962
Genel Std. Sapma: 1,14 Genel Art. Ortalama: 3,43 Cronbach's Alpha: 0,96			

Yukarıda Çizelge 5’de her bir ifadenin aritmetik ortalaması, standart sapması ve ilgili soru silindiğinde ölçeğin güvenirlik katsayısı yer almaktadır. İfadelerin genel standart sapması 1,14, genel aritmetik ortalaması ise 3,43 olarak belirlenmiştir. Güvenirlik analizi sonucunda, 30 ifadeden oluşan rehberlik mesleği tutum ölçeğinin Cronbach’s Alpha katsayısı 0,96 olarak bulunmuştur. Rehberlik mesleği tutum ölçeği için ortaya çıkan sonuç ölçeğin yüksek derecede güvenilir

olduğunu göstermektedir.

4.6. Faktör Analizi

“Faktör analizi (FA), birbiriyle ilişkili çok sayıda değişkeni bir araya getirerek az sayıda kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) bulmayı, keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistik olarak tanımlanmaktadır” (Büyüköztürk, 2002, s. 472). Verilerin faktör analizine uygunluğu üç yöntem ile belirlenir. Bunlar; Barlett testi, korelasyon matrisinin oluşturulması ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testleridir. Bu bölümde KMO-Barlett küresellik testi ve faktör analizi bulguları yer almaktadır.

4.6.1. KMO ve Barlett’s Küresellik Testi

Verilerin, faktör analizine uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett küresellik testi ile incelenmektedir. KMO katsayısı, veri matrisinin faktör analizi için uygunluğunu ifade eder ve genellikle araştırmacılarca yeterli olarak düşünülen KMO değeri 0,7’dir. KMO testi değerlerinin ölçüt aralıkları aşağıda yer almaktadır.

$1 \leq \text{KMO} \leq 0,90$ Mükemmel
$0,90 < \text{KMO} \leq 0,80$ İyi
$0,80 < \text{KMO} \leq 0,70$ Orta düzey
$0,70 < \text{KMO} \leq 0,60$ Zayıf
$0,60 < \text{KMO}$ Kötü

Barlett testi ile evrende bulunan değişkenler arasında ilişkinin olmadığı test edilmektedir (Coşkun ve diğerleri, 2015, s. 267-268). Çizelge 6’da rehberlik meslek tutumu ölçeğine ilişkin KMO ve Bartlett küresellik testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 6. Rehberlik Meslek Tutumu Ölçeği KMO ve Bartlett’s Testi Sonuçları

Kasiyer-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0,966
Bartlett’s Test of Sphericity	Approx. Chi-Square (Yaklaşık Ki Kare)	6299,643
	df (sd)	351
	Sig. (Anlamlılık)	0,000

Yapılan analiz sonucunda sonucunda rehberlik mesleği tutum ölçeği için KMO değeri ,966 olarak tespit edilmiştir. Oraya çıkarılan değer örneklem büyüklüğünün mükemmel olduğunu ifade etmektedir (Kalaycı, 2009, s. 321-322). Barlett küresellik testi sonucu; 6299,643 $p<0,000$ olarak bulunmuştur. Dolayısıyla örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğu belirlenmiştir.

4.6.2. Faktör Analizi Bulguları

“Faktör analizi, çok sayıdaki değişken içerisinde gruplandırılmış temel değişkenler ya da faktörler tanımlanarak değişken sayısını azaltabilmek amacı ile yapılır” (Ural ve Kılıç, 2013, s. 275). Birçok değişkenin birkaç boyut ya da kümeye indirgenmesi mümkün olabilmektedir.

Faktör analizi sonucunda elde edilen bu boyutlara faktör denmektedir (Balcı, 2006, s. 243). Bu çalışmada faktör analizi sonucunda örtüşmeyen 3 madde belirlenmiştir. Yüklendiği faktörlerle örtüşmeyen ifadeler “İfade 6- Rehberliğin yaşam tarzıma uygun olmadığını düşünüyorum”, “İfade26- Rehberlik mesleğinin bana sıkıntılar yaşatmasından endişe duyuyorum” ve “İfade30- Rehberlik mesleğinin aile ilişkilerimi olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum” ifadeleri elenmiştir. Aşağıdaki Çizelge 7’de Rehberlik Meslek Tutum Ölçeği’ne ilişkin faktör analizi sonucuna yer verilmiştir.

Çizelge 7. Rehberlik Meslek Tutum Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları (n=300)

İfadeler	Rehberlik Meslek Boyutu
İfade 20	0,860
İfade 1	0,844
İfade 2	0,839
İfade 28	0,838

Çizelge 7 devamı →

İfade 10	0,828
İfade 18	0,787
İfade 17	0,784
İfade 16	0,784
İfade 5	0,780
İfade24	0,780
İfade 3	0,776
İfade 9	0,769
İfade 13	0,747
İfade 4	0,731
İfade 11	0,729
İfade 7	0,723
İfade 21	0,722
İfade 22	0,716
İfade 19	0,716
İfade 12	0,707
İfade 27	0,700
İfade 25	0,694
İfade 23	0,691
İfade 14	0,637
İfade 15	0,633
İfade 29	0,513
İfade 8	0,493
Varyans	% 54,66

Çizelge 7'ye göre Rehberlik Meslek Tutumu Ölçeği'nin alt boyutlarını belirlemek amacıyla yapılan faktör analizinin sonucunda, ölçek ifadelerinin tek boyutta toplandığı görülmüştür.

Yüklendiği faktörle örtüşmeyen maddeler (6, 26, 30) elenmiştir. Ayrıca bu faktörlerin, toplam varyansın % 54,66 olduğu tespit edilmiştir.

4.7. Rehberlik Mesleği Tutum Ölçeğinin Faktör Boyutuna İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Faktör Yüğü ve Güvenilirlik Analizi

Bu bölümde tek boyut altında toplanan ifadeler incelenmiştir. Boyuta ilişkin standart sapma, aritmetik ortalama, faktör yüğü ve güvenilirlik katsayısı Çizelge 8'de verilmiştir.

Çizelge 8. Boyuta İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Faktör Yüğü ve Güvenilirlik Katsayısı

İfadeler	$\bar{x}$	s.s.	Soru Silindiğinde Cronbach's Alpha
İfade1	3,56	1,16	0,957
İfade2	3,72	1,11	0,957
İfade3	3,78	1,11	0,958
İfade4	3,01	1,24	0,958
İfade5	3,36	1,15	0,958
İfade6	3,25	1,27	0,962
İfade7	3,44	1,16	0,958
İfade8	3,63	1,19	0,960
İfade9	3,48	1,08	0,958
İfade10	3,55	1,10	0,957
İfade11	3,52	1,05	0,958
İfade12	3,02	1,15	0,958
İfade13	3,45	1,06	0,958
İfade14	3,17	1,05	0,959
İfade15	3,42	1,27	0,959
İfade16	3,51	1,08	0,958
İfade17	3,48	1,10	0,958
İfade18	3,65	1,14	0,958
İfade19	3,75	1,07	0,958
İfade20	3,47	1,16	0,957
İfade21	3,24	1,17	0,958
İfade22	3,23	1,18	0,958
İfade23	3,85	1,01	0,959
İfade24	3,55	1,08	0,958
İfade25	3,59	1,10	0,959
İfade26	2,98	1,19	0,962
İfade27	3,18	1,09	0,958
İfade28	3,55	1,09	0,957
İfade29	3,40	1,26	0,959
İfade30	3,36	1,35	0,962
Genel Std. Sapma: 1,14 Genel Art. Ortalama: 3,43 Cronbach's Alpha: 0,96			

Çizelge 8'e göre faktör analizinin sonucunda, tek boyut (rehberlik meslek boyutu) olarak belirlenmiştir. Örtüşmeyen 3 madde çıkarıldığından dolayı boyut 27 ifadeden oluşmaktadır. Ayrıca toplam varyans 54,663 faktörün öz değeri 14,912 olarak açıklanmıştır. Rehberlik meslek boyutunun aritmetik ortalaması 3,48, standart sapması ise 1,126 olarak belirlenmiştir.

4.8. T Testi Analizi ve Sonuçlar

T testi, karşılaştırılan iki ortalamanın birbirlerinden farklı olup olmadığını göstermektedir (Kurtuluş, 2010, s. 184). Bir diğer ifade ile iki grup arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığının tespit edilmesinde kullanılmaktadır (Coşkun ve diğerleri, 2015, s. 183). Rehberlik mesleki tutum ölçeğine göre turist rehberi adaylarının cinsiyetleri bakımından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını incelemek için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. T testi sonuçları Çizelge 9'da görülmektedir.

Çizelge 9. Rehberlik Mesleği Tutum Ölçeği İçin Bağımsız Örneklem T Testi

Kriter		n	$\bar{x}$	s.s	T	P
Cinsiyet	Kadın	142	3,43	0,779	-,158	0,875
	Erkek	158	3,44	0,783		

Cinsiyet ile rehberlik mesleki tutumu arasındaki ilişki incelendiğinde; kadınların ortalaması (3,43) ile erkeklerin ortalaması (3,44) birbirine yakın olarak belirlenmiş ve aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t = -158$, $p = ,875$). Bu durumda "Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir." şeklindeki Hipotez3 reddedilmiştir. Buna göre turist rehberi adaylarının cinsiyetlerine göre rehberlik mesleğine yönelik tutumları değişmemektedir. Bu sonuç, Kozak ve Kızılırmak (2001), Aksu ve Köksal (2005), Korkmaz, Gürol ve Avcıkurt (2012), Şahin ve Acun'un (2016) çalışması ile paralellik göstermektedir.

4.9. Tek Yönlü Varyans Analizi ve Sonuçları (Anova)

Tek yönlü varyans analizi, ikiden fazla grup ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılan bir analiz yöntemidir (Kurtuluş, 2010, s. 186).

Yapılan araştırmanın bu bölümünde ikiden fazla grubu karşılaştırmak amacı ile varyans analizi yapılmıştır. Anketi cevaplayan turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile mezuniyet sonrası rehberlik mesleğini yapma isteği hakkında anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığını ortaya çıkarmak amacıyla varyans analizinden yararlanılmıştır. Analize yönelik bulgular Çizelge 10’da yer almaktadır.

Çizelge 10. Turist Rehberi Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumları ile Mezuniyet Sonrası Rehberlik Mesleğini Yapma İsteği Hakkında Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi

	No	Mezuniyet sonrası rehberlik yapma isteği	N	$\bar{x}$	s.s	F	Sig.	Farklılık olan grup
Mesleki Tutum	1	Kesinlikle katılmıyorum	27	2,26	0,789	98,249	0,000	4>2>1
	2	Katılmıyorum	39	2,81	0,551			4>3>1
	3	Kararsızım	103	3,27	0,499			5>1-2-3-4
	4	Katılıyorum	95	3,85	0,465			
	5	Kesinlikle katılıyorum	36	4,38	0,358			

Çizelge 10’a göre turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile mezuniyet sonrası rehberlik mesleğini yapma isteği arasında anlamlı düzeyde farklılık belirlenmiştir. (F değeri=98,249; p=,000). Yapılan Tukey testi sonucuna göre “Katılıyorum” ifadesi ile ”Katılmıyorum ve “Kesinlikle katılmıyorum” ifadeleri ve 5 numaralı “Kesinlikle katılıyorum” ifadesini işaretleyenler ile diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. 5 numaralı “Kesinlikle katılıyorum” ifadesini işaretleyen adayların “Kesinlikle katılmıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ifadelerine göre meslek tutumu daha yüksek çıkmıştır.

Bu sonuçlara göre “Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile mezuniyet sonrası rehberlik mesleğini yapma isteği arasında anlamlı farklılık vardır” olarak ortaya konulan Hipotez1 kabul edilmiştir. Buna göre meslek tutumları daha olumlu olan adayların mezuniyet sonrası mesleği icra etme konusunda daha kararlı oldukları söylenebilir. Bu sonuç Olcay ve Düzgün’ün

(2015) çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

Çizelge 11. Turist Rehberi Adaylarının Bölümü İsteyerek Seçmeleri ile Meslek Tutumlarına Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi

Mesleki Tutum	No	Bölümü İsteyerek Seçme	N	$\bar{x}$	s.s	F	Sig.	Farklılık olan grup
	1	Kesinlikle katılmıyorum	23	2,36	,763	60,291	,000	4>3>1
	2	Katılmıyorum	24	2,82	,661			4>2>1
	3	Kararsızım	78	3,05	,572			5>1-2-3-4
	4	Katılıyorum	118	3,69	,539			
5	Kesinlikle katılıyorum	57	4,12	567				

Çizelge 11'e göre turist rehberi adaylarının bölümü isteyerek seçmeleri ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı düzeyde farklılık belirlenmiştir. (F değeri=60,291; p=,000). Farklılığı ortaya çıkarmak için Tukey testi yapılmış ve sonucunda, "Katılıyorum" ifadesi ile "Kararsızım ve "Kesinlikle katılmıyorum" ifadesi ve "Katılıyorum" ifadesi ile "katılmıyorum" ve "kesinlikle katılmıyorum" ifadeleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

5 numaralı "Kesinlikle katılıyorum" ifadesini işaretleyen turist rehberi adayları ile diğer grupların tamamı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Buna göre "Turist rehberi adaylarının bölümü isteyerek seçmeleri ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı farklılık vardır" şeklinde ortaya konulan Hipotez2 kabul edilmiştir. Buna göre adayların mesleki tutumlarının daha olumlu olduğu söylenebilir. Araştırma sonucu, Şahin ve Acun' nun (2016) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Çizelge 12. Turist Rehberi Adaylarının Yaşları ile Meslek Tutumlarına Yönelik Görüşlerinin Kararlaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi

Mesleki Tutum	No	Yaş	N	$\bar{x}$	s.s	F	Sig.	Farklılık olan grup
	1	17-19	45	3,78	0,746	4,270	0,006	1>2
	2	20-22	205	3,34	0,808			
	3	23-25	42	3,48	0,599			
	4	26 üstü	8	3,62	0,542			

Çizelge 12’ye göre turist rehberi adaylarının yaşları ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı düzeyde farklılık belirlenmiştir. (F değeri=4,270; p=,006). Sonuçlara göre “17-19” yaş aralığındaki turist rehberi adayları ile “20-22” yaş aralığında olan adaylar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. “17-19” yaş aralığındaki rehber adaylarının, “20-22” yaş aralığındaki adaylara göre meslek tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Buna göre “Yaş değişkeni ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı farklılık vardır” şeklindeki Hipotez4 kabul edilmiştir. Araştırma sonucunda turist rehberi adaylarının yaşlarına göre mesleki tutumları değişiklik göstermektedir. Bu sonuç Avcı’nın (2011) araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Çizelge 13. Turist Rehberi Adaylarının Sınıf Düzeyleri ile Meslek Tutumlarına Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi

Mesleki Tutum	No	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{x}$	s.s	F	Sig.	Farklılık olan grup
	1	1.sınıf	23	3,86	0,816	5,951	0,001	1>3
	2	2.sınıf	95	3,60	0,696			1>4
	3	3.sınıf	99	3,32	0,827			2>4
	4	4.sınıf	83	3,27	0,735			

Çizelge 13’e göre turist rehberi adaylarının sınıf düzeyleri ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. (F değeri=5,951; p=,001). Tukey testi sonucuna göre “1.Sınıf” turist rehberi adayları ile “3.Sınıf” adayları arasında , “1.Sınıf” adayları ile “4.Sınıf”, “2.Sınıf”, ile “4.Sınıf” adayları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1. Sınıf turist rehberi adaylarının 3. Sınıf adaylarına, “1.Sınıf” adayların “4. Sınıf” adaylarına ve “2.Sınıf” adayların “4. Sınıf” adaylarına göre mesleğe yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Buna göre “Turist rehberi adaylarının sınıf düzeyleri ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı farklılık vardır” şeklinde ortaya konulan Hipotez5 kabul edilmiştir. Araştırmaya yönelik sonuçlar Şahin ve Acun (2016) sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Çizelge 14. Turist Rehberi Adaylarının Mezun Olduğu Okul ile Meslek Tutumlarına Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Varyans Analizi

Mesleki Tutum	Grup No	Mezun Olunan Okul	N	$\bar{x}$	s.s.	F	Sig.
	1	Anadolu lisesi	207	3,42	0,785	0,682	0,563
	2	Düz lise	47	3,35	0,806		
	3	Turizm meslek lisesi	16	3,55	0,650		
	4	Diğer	30	3,59	0,776		

Çizelge 14'e göre turist rehberi adaylarının mezun olduğu okul ile mesleğe yönelik tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık belirlenmemiştir. (F değeri =,682; p=,563). Buna göre "Turist rehberi adaylarının mezun olduğu okul ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı farklılık vardır" şeklindeki Hipotez6 reddedilmiştir. Buna göre turist rehberi adaylarının mezun oldukları okula göre mesleki tutumları değişiklik göstermemektedir. Bu sonuç, Kozak ve Kızılırmak (2001), Baltacı, Üngüren, Avsallı ve Demirel (2012), Aymankuy ve Aymankuy (2013), Şahin ve Acun'un (2016), yaptığı çalışma sonucuyla paralellik göstermektedir.

4.10. Korelasyon Analizi ve Sonuçları

"Korelasyon analizi, iki değişken arasındaki ilişkinin şiddet oranını belirlemek amacıyla yapılmaktadır (Kurtuluş, 2010, s. 181). Korelasyon analizi sonucunda ölçülen veya belirlenen söz konusu değişkenlerin arasındaki doğrusal ilişki belirlenmektedir. Korelasyon katsayısı, değişkenler arasındaki ilişkinin seviyesini ve yönünü açıklayan bir sayıdır (Büyüköztürk, 2018, s. 36). Korelasyon katsayısı -1 ve +1 arasında değer alır ve ilişkinin düzeyini rakamların mutlak büyüklüğü verirken; ilişkinin yönünü ise rakamların işareti belirlemektedir (Ural ve Kılıç, 2013, s. 243). Değişkenler arasındaki ilişkinin kuvvetine ilişkin yorumlamalar aşağıda bulunan ilişki derecelerine göre yapılmıştır (Kalaycı, 2009, s. 116).

Korelasyon Katsayısı ve İlişki Dereceleri

- 0,00-0,25: Çok zayıf
- 0,26-0,49: Zayıf
- 0,50-0,69: Orta
- 0,70-0,89: Yüksek
- 0,90-1,00: Çok yüksek

Turist rehberliği bölümünde eğitim gören turist rehberi adaylarının bölümü

isteyerek seçip seçmeme durumu ile meslek tutumu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Turist rehberliği bölümünde eğitim gören rehber adaylarının rehberlik meslek tutumları ile bölümü isteyerek seçme durumu arasındaki ilişkiye yönelik bulgular Çizelge 15’ de yer almaktadır.

Çizelge 15. Turist Rehberi Adaylarının Rehberlik Meslek Tutumları İle Bölümü İsteyerek Seçme Durumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

	Bölümü İsteyerek Seçme	Rehberlik Meslek Tutumu
Bölümü İsteyerek Seçme	1	0,662**
Rehberlik Meslek Tutumu	0,662**	1

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlı (2-tailed)

Çizelge 15’e göre rehberlik meslek tutumu ile bölümü isteyerek seçme durumu arasında anlamlı ve pozitif yönlü ($r=,662$, $p>0,01$) bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre turist rehberi adaylarının bölümü isteyerek seçme durumları artıkça, mesleğe ilişkin tutumlarının da olumlu yönde arttığı söylenebilir. Saatçi, Demirbulat ve Avcıkurt (2018)’un yaptığı çalışma sonucu bu araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Çizelge 16. Turist Rehberi Adaylarının Rehberlik Meslek Tutumları İle Mezuniyet Sonrası Mesleği İcra Etme İsteği Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

	Mezuniyet sonrası mesleği icra etme isteği	Rehberlik Meslek Tutumu
Mezuniyet Sonrası Mesleği İcra Etme İsteği	1	0,755**
Rehberlik Meslek Tutumu	0,755**	1

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlı (2-tailed)

Çizelge 16’ya göre rehberlik meslek tutumu ile mezuniyet sonrası mesleği icra etme isteği arasında anlamlı ve pozitif yönlü ($r=,755$, $p>0,01$) bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre turist rehberi adaylarının rehberlik meslek tutum düzeyleri arttıkça mesleği icra etme isteklerinin de arttığı söylenebilir. Bu sonuç Çınar ve Yenipınar (2019)’ın çalışmalarının sonuçlarıyla benzerdir.

Araştırma hipotezlerinin sonuçları Çizelge 17’ de verilmiştir.

Çizelge 17. Hipotez Sonuçları

H	HİPOTEZLER	SONUÇ
H1	Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları mezuniyet sonrası rehberlik mesleğini yapma isteğine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.	H1 Kabul
H2	Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları turist rehberliği bölümünü isteyerek seçip seçmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.	H2 Kabul
H3	Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.	H3 Ret
H4	Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.	H4 Kabul
H5	Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.	H5 Kabul
H6	Turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları mezun oldukları okula göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.	H6 Ret

Bu sonuçlar incelendiğinde: Hipotez1, Hipotez2, Hipotez4 ve Hipotez5 kabul edilmiş, Hipotez3 ve Hipotez6 reddedildiği sonucu ortaya çıkmıştır. Elde edilen sonuçlarda H1'e göre turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları mezuniyet sonrası rehberlik mesleğini yapma isteğine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu durum turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının olumlu olmasının, mesleğe ilgi duyması, özenmesi ya da mesleğin kazancının iyi olmasından kaynaklanıyor olabilir. Tutumları olumlu yönde olan adayların, bu sebeplere bağlı olarak mesleği yapmak istedikleri ifade edilebilir. Mesleğe yönelik tutumları olumsuz olan adayların mesleği yapmak istememelerinin nedenleri arasında, mesleğin iş güvencesinin olmaması, çalışma saatlerinin düzensizliği, mevsimlik olması ya da aile hayatını olumsuz etkilemesi sayılabilir. H2'nin sonucuna bakıldığında, turist rehberi adaylarının bölümü isteyerek seçmeleri ile meslek tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum, bölümü isteyerek seçen adayların bölümü isteyerek seçmeyen adaylara göre baskı altında ya da mecburiyetten dolayı değil, araştırıp bu mesleği yapmaya hevesli olarak bölümü seçmiş olmalarından kaynaklanıyor olabilir. H3'ün sonucuna göre turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık bulunamamıştır. Araştırmaya katılan kadın ve erkek

turist rehberleri adaylarının mesleğe yönelik tutumları benzerlik göstermektedir.

H4'ün sonuçlarına göre araştırmaya katılan turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Araştırmaya katılan turist rehberi adaylarından yaşı daha genç olanların mesleki tutumları daha yaşlı olanlara göre daha olumludur. Bu durum eğitim hayatına yeni başlamış daha genç yaşta olan adayların motivasyonlarının daha yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bunun yanında üst sınıflarda bulunan yaşı daha yüksek adayların iş bulma kaygısı, düzensiz aile yaşamından dolayı endişe duymalarından kaynaklanıyor olabilir.

H5'in sonucuna göre turist rehberi adaylarının sınıf düzeyleri ile meslek tutumları arasında anlamlı farklılık belirlenmiş, 1.sınıftaki rehber adaylarının mesleki tutumlarının diğer sınıftaki adayların tutumlarına göre daha olumludur. Bu durum üst sınıfları mezuniyet sonrası iş bulma kaygılarının yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir.

H.6. turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumları mezun oldukları okula göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir hipotezi reddedilmiştir. Araştırma sonucuna göre adayların mesleğe yönelik tutumlarının mezun oldukları okul ile bir ilgisi olmadığı belirlenmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Turist rehberliği, yoğun-emek içeren bir meslektir. Rehberlik mesleğinde insan gücü, turizme kolaylık ve etkinlik sağlarken, yetiştirilmiş kaliteli adaylara olan talebi artırmaktadır. Rehberlik mesleğinde ihtiyaç duyulan insan gücü, verilen hizmetin kalitesini, niteliğini ve devamlılığını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Mezun olan rehber adaylarının mesleğe yönelik tutumları sadece performanslarını değil aynı zamanda turizm sektörünün başarısını da etkilemektedir. Buna ek olarak rehber adaylarının tutumlarının önceden incelenmesi, adayların sektörde çalışıp çalışmayacaklarına karar vererek geleceğe yönelik kariyer planlamalarını yapmalarını sağlamak açısından önemlidir. Bu nedenle bu araştırma, turist rehberliği bölümü lisans dönemindeki turist rehberi adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada turist rehberi adaylarının meslek tutumu ve mezuniyet sonrası isteği ile ilişkisi araştırılmıştır. Bu kapsamda ilgili alanyazın incelenmiş, oluşturulan anket formu aracılığıyla adayların görüşleri belirlenmiştir. Balıkesir Üniversitesi turist rehberliği bölümünde eğitim alan 300 turist rehberi adayının görüşleri aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda turist rehberi adaylarının rehberlik bölümünü isteyerek seçtikleri ve mesleğe yönelik olumlu tutuma sahip oldukları; fakat mezuniyet sonrası bu mesleği yapip yapmamakta kararsız kaldıkları belirlenmiştir. Adayların mesleği icra edip etmeme konusunda kararsız kalmalarının nedeni dil barajını aşamamaları olabilir. Bir başka neden olarak, mesleğin çalışma saatlerinin uzun, yorucu olması ve ücretlerin geç ödenmesi, nitelikli rehber adaylarının sektöre olan bakış açısını olumsuz etkileyebilmektedir. Bir Bu noktadan hareketle turizm sektöründe çalışma koşullarının düzeltilmesi ve hafifletilmesinin işgörenlerin sektöre olan bakış açısını olumlu yönde etkileyeceği düşünülebilir.

Turist rehberliği adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının belirlendiği araştırma sonucuna göre; kadın ve erkek rehber adaylarının rehberlik mesleğine yönelik düşünceleri benzerlik göstermektedir.

Turist rehberi adaylarının mesleki tutumları yaşlarına göre farklılık göstermektedir. “17-19” yaş aralığındaki rehber adaylarının mesleki tutumları, “20-22” yaş aralığındaki adaylara göre daha olumludur. Araştırmaya katılan turist

rehberi adaylarından yaşı daha genç olanların mesleki tutumları daha yaşlı olanlara göre daha olumludur. Bu durum eğitim hayatına yeni başlamış daha genç yaşta olan adayların motivasyonlarının daha yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir. Diğer yandan daha üst sınıflarda bulunan yaşı daha yüksek adayların mezuniyet, iş bulma kaygısı gibi sebeplerden dolayı kaygı düzeyleri daha yüksek olabilir.

Turist rehberi adaylarının mesleki tutumları sınıf düzeylerine göre farklılık göstermektedir. 1.sınıftaki rehber adaylarının mesleki tutumlarının diğer sınıftaki adayların tutumlarına göre daha olumludur. Bu durum üst sınıfların mezuniyet sonrası iş bulma kaygılarının yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Turist rehberi adaylarının mesleki tutumları mezun oldukları ortaöğretim kurumuna göre farklılık göstermemektedir.

Bölümü isteyerek seçen turist rehberi adaylarının mesleki tutumları daha olumlu düzeydedir. Bu durum, bölümü isteyerek seçen adayların, bölümü isteyerek seçmeyen adaylara göre mesleğin eğlenceli yönlerine ve yüksek maddi kazanç olanağına ilgi duymalarından kaynaklanıyor olabilir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bir diğer önemli sonuç; meslek tutumları daha olumlu olan adayların mezuniyet sonrası mesleği yapma konusunda daha istekli olmalarıdır. Bir başka ifadeyle; adayların mesleğe yönelik tutumları olumlu düzeyde arttıkça, mesleği yapma istekleri de olumlu yönde artmaktadır. Bu durum, mesleki tutumları olumlu yönde olan adayların mesleğe ilgi duymaları ve mesleği karakteristik yapılarına uygun görmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Bu sonuçlara göre rehber adaylarının mesleki tutumlarının mezuniyet sonrası çalışma isteklerinde etkili olduğu söylenebilir.

Turist rehberliği bölümünde eğitim gören rehber adaylarının mesleğe ve geleceğe yönelik bakış açılarının olumlu yönde değiştirilmesi için birtakım öneriler geliştirilebilir.

-Turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğine yönelik gelecek, düzenli yaşam, aile içinde huzur, iş garantisi, maddi durum hakkındaki kaygılarının giderilmesi için üniversiteler, TUREB, TÜRSAB ve Kültür ve Turizm Bakanlığı iş birliği içerisinde çözümler üretebilir. Örneğin iş garantisinin sağlanması ve maaş

kaygılarının yok edilmesi için rehber ihtiyacı olan acentaların rehber aramalarını TUREB üzerinden yapılabilir. Bu uygulamayla aynı zamanda maaşların geç veya eksik yatırılması ihtimalinin önüne geçilebilir.

-Rehber adaylarının mezuniyet sonrası farklı sektörlere yönelmesinin önlenmesi için onların haklarının korunması için yasa dışı yapılan rehberlik faaliyetlerinin denetimlerinin artırılması, gerekli yaptırımların TUREB ve bütün birimler ile daha koordineli yürütülerek etkinliği artırılmalıdır.

-Sektörde nitelikli personel devamlılığının sağlanması, buna bağlı olarak da rehber adaylarının mesleğe teşvik edilmesi için, haklarını koruyacak meslekî standardizasyonları sağlayacak yasal düzenlemeler gözden geçirilmelidir. Rehberlik Meslek Kanunu ile rehberlik mesleğinin çalışma koşulları iyileştirilebilir.

-Rehberlik meslek kanununda bulunan madde-3'de bahsedildiği gibi ruhsatnamenin sertifika programlarında başarılı olan adaylara verilmesi yerine sadece 4 yıllık turist rehberliği lisans programlarında eğitim gören lisans diplomasına sahip kişilere ruhsatname alması hakkının verilmesi önerilebilir. Bu hem eğitim adaletsizliğinin önlenmesi hem de farklı sürelerle, farklı kademelerde eğitim alan rehberlerin aynı sektörde istihdam edilmesi adaletsizliğinin de önüne geçilmesi açısından son derece önemlidir.

-Özellikle son sınıf rehber adaylarının iş bulma kaygılarını azaltmak amacıyla fakültelerde istihdam ve kariyer günleri düzenlenebilir ya da akademik danışmanlar tarafından teşvik edilerek rehber adaylarının sektörde uygun yönlendirilmesi ile ilgili destek sağlanabilir.İlgili fakültelerde mesleğe yönelik çeşitli seminer ve tanıtım faaliyetleri yürütülebilir.

-Sektörde tanınmış rehberler üniversitelere davet edilerek rehber adaylarına mesleğin olumsuz ve olumlu yönlerinin anlatılması mesleğe ısınmaları açısından iyi olabilir.

-Üniversitelerde yabancı dil dersi ön şartlı olabilir. Örneğin 1. sınıf İngilizce dersinde başarısız olan öğrencilerin 2. sınıfa başlamaları için dersin sınavından geçme şartı konulabilir.

-Üniversiteye yeni başlayan öğrencilere oryantasyon sürecinde ruhsatname alınması için sınavdan 75 alma zorunluluğun bulunduğu anlatılarak, mezun olmadan önce sınav problemini erken halletmelerine yardımcı olunabilir.

-Seyahat acentalarında rehber adaylarının staj yapma zorunluluğu getirilerek, personel istihdamında stajer rehber kontenjanına yer verilmesi sağlanabilir.

-Turist rehberliği gerekli düzenlemelerle kariyer mesleği haline getirilebilir.

-Farklı öğretim düzeylerinde (ortaöğretim, önlisans, lisansüstü) benzer araştırmalar yapılabilir, Bundan sonra yapılacak çalışmalarda farklı üniversiteler de çalışmaya dahil edilerek hem örneklem grubu genişletilebilir hem de çeşitli karşılaştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, V. (2014). *Profesyonel turist rehberlerinin liderlik yönelimleri: Aydın turist rehberleri odasına kayıtlı olan profesyonel turist rehberleri örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ahipaşaoğlu, S. (1997). *Seyahat işletmelerinde tur planlaması yönetimi ve rehberliğin meslek olarak seçilmesinin nedenleri üzerine bir uygulama*. Ankara: Varol Matbaası.
- Ahipaşaoğlu, S. (2001). *Turizmde rehberlik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ahipaşaoğlu, S. (2006). *Turizmde rehberlik*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Akdu, U., Akdu, S. ve Kamber Taş, S.S. (2018). *Turizm rehberliği eğitim sürecinde uzmanlaşma: gastrorehberlik. turist rehberliği üzerine güncel araştırmalar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akıntı, Y. ve Birol, C. (2011). Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve karar verme stratejilerine yönelik karşılaştırmalı analiz. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 1-12.
- Aksoy, M.E. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 197-21.
- Aksu, A. ve Köksal, C. (2005). Perceptions and attitudes of tourism students in Turkey. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 17 (5), 436-447.
- Aksu, M. ve Bucak, T. (2012). Mesleki turizm eğitimi. *İİBF Dergisi*, 4(2), 7-18.
- Ar, H. ve Uğuz, Ç. S. (2015). Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında turist rehberlerinin rollerine yönelik turist algıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8 (41), 1406- 1418.
- Arslantürk, Y. (2016). Mesleki bağlılık: turist rehberleri üzerine bir inceleme. *İşletme Araştırmaları Dergisi*. 8 (1), 186- 207.
- Asmadili, M., Asmadili, V.U. ve Yüksek, G. (2018). Turist rehberlerinin liderlik rollerine ilişkin bakış açılarının belirlenmesi: Eskişehir örneği. *I. Turizm Rehberliği Kongresi*, Etkinlik Tarihi: 27.04.2018 - 28.04.2018
- Aşçı, Y. ve Türkmen B. (2015) Dünyada ve Türkiye'de mesleki eğitim ve önemi, Yalova Üniversitesi, <https://www.researchgate.net/publication/328837571>(25.02.2020)
- Ataklı, A. (1992). *Eğitim ve mesleki başarı, verimlilik dergisi*, Ankara: MPM Yayını.
- Atay L. ve Yıldırım H.M. (2008). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin memnuniyetlerine yönelik bir araştırma. *SOİD*, 5, 6-14.
- Avcı, N. (2011). Turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin iş değerleri: Çeşme

- turizm ve otelcilik yüksekokulu örneği. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22 (1), s. 7-18.
- Avcıkurt, C. ve GÜDÜ Demirpulat, Ö. (2016). Tourist guides' attitude towards sustainable tourism. *Journal of Tourism Theory and Research*, 2 (2), 173-191
- Avcıkurt, C. ve Karaman, S. (2002). Lisans eğitimi veren turizm okullarının ders programları karşılaştırması. *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 11-13 Aralık, 53-65.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569-585.
- Aymankuy, Y. ve Aymankuy, Ş. (2013). Turizm işletmeciliği eğitimi alan öğrencilerin turizm sektöründeki istihdamla ilgili görüşleri ve sektördeki kariyer beklentileri. *Akademik Bakış Dergisi*, 35, 1-21.
- Ayra, M. ve Kösterelioğlu, İ. (2016). Öğretmenlerin mesleki öz yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 7(17), 81-101.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Baltacı, F., Üngüren, E., Avsallı, H. ve Demirel, O. N. (2012). Turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin ve geleceğe yönelik bakış açıların belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 17-25.
- Batman, O. (2003). Türkiye'deki profesyonel turist rehberlerinin mesleki sorunlarına yönelik bir araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 117-134.
- Batman, O., Yıldırğan, R. ve Demirtaş, N. (2001). *Turizm rehberliği*. Adapazarı: Değişim Yayınları.
- Baykara Pehlivan, K. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 151-168.
- Baysal, A. C. ve Tekarslan, E. (1996). *Davranış bilimleri*. (2. Baskı). İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Bozkulak, P. B. (2010). *Okul yöneticilerinin problem çözme becerileri ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulunuz, N. ve M. Bulunuz (2016). Öğretmen adaylarının mesleki gelişimi için iyi öğretmenlik uygulamaları: klinik danışmanlık modeli. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (2) 401-1.
- Bümen, N. T., Ateş, A., Çakar, E., Ural, G. ve Acar, V. (2012). Türkiye bağlamında öğretmenlerin mesleki gelişimi: sorunlar ve öneriler. *Milli Eğitim Dergisi*,

41(194), 31-50.

- Büyükkuru, M. (2015). *Turist rehberlerinin iletişim becerilerinin turistlerin tur deneyimi üzerine etkisi: Nevşehir ilinde bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi elkitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Chang, J.C. (2006). Customer satisfaction with tour leaders' performance: a study of Taiwan's package tours. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 11, 97-116.
- Chen, S. J., Chu, H.-L and Wu, W.C. (2000). Tourism students' perceptions of workvalues: a case of Taiwanese universities. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 12(6), 360-365.
- Chilembwe, J. M. and Mweiwa, V. (2014). "Tour guides: are they tourism promoters and developers? case study of malawi". *International Journal of Research in Business Management*, 2(9), 29-46.
- Coşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri spss uygulamalı*. (8. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Çapri, E. ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 33-53.
- Çatı, K. ve Bilgin, Y. (2013). Turizm lisans öğrencilerinin turizm sektöründe çalışma eğilimleri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14, 1.
- Çetin, G. ve Kızılırmak, İ. (2012). Türk turizmde kokartlı turist rehberlerin mevcut durumunun analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14 (2), 307-318.
- Çınar, B. (2018). *Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinde genel özyeterlilik algısı, mesleki kaygı ve mesleği yapma niyeti ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çınar, B. ve Yenipınar, U. (2019). Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinde genel öz yeterlilik algısı, mesleki kaygı ve mesleği yapma niyeti ilişkisi, *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30, 3.
- Çıttır, T. (2003). *Gazi üniversitesi mesleki eğitim fakültesi el sanatları eğitimi bölümü öğrencilerinin devam ettikleri öğretmenlik programlarına ilişkin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişki*, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çiçek, G. Ö. (2006). *Türkiye'ye gelen yabancı turistlerdeki Türkiye imajı: Antalya ilinde bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çolakoğlu O., Epik F. ve Efendi, E. (2014). *Tur yönetimi ve turist rehberliği*. (3.

- Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çolakoğlu, O. E., Epik, F. ve Efendi, E. (2010). *Tur yönetimi ve turist rehberliği* (2. baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çorman, G. (2018). *Turist rehberliğinde foodie özelliğinin önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çöllü, E.F. ve Öztürk, Y.E. (2006). Örgütlerde inançlar-tutumlar tutumların ölçüm yöntemleri ve uygulama örnekleri bu yöntemlerin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 9, 1-2.
- Dahles, H. (2002). The politics of tour guiding image management in Indonesia, *Annals of Tourism Research*, 29 (3), 783-800.
- Değirmencioğlu, A. Ö. (2001). Türkiye’de turizm rehberliği eğitimi üzerine bir araştırma. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12, 189-196.
- Delice, A. ve Taşova, H.İ. (2011). Bireysel ve grup çalışmasının modelleme etkinliklerindeki sürece ve performansa etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 34, 71-97.
- Demirbulat, G. Ö. (2012). Turizmin sosyal ve kültürel etkilerinin turist rehberleri tarafından algılanması üzerine bir araştırma: Trabzon ili örneği. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 53- 75.
- Demirci, H.G.(2006). *Ticaret meslek ve anadolu ticaret meslek liseleri bilgisayar programcılığı bölümü öğrencilerinin internete yönelik tutumları ile “internet ve ağ sistemleri” dersindeki akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirci, S. F. (2011). Eğitim ve verimlilik. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 141, 14-21.
- Demirhan, G. ve Altay, F. (2001). Lise birinci sınıf öğrencilerinin beden eğitim ve spora ilişkin tutum ölçeği ıı. *Spor Bilimleri Dergisi*, 12, (2).
- Demirkol, M. (2010). İlköğretim okullarında öğretmenlere yönelik okul- temelli hizmet içi eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 188, 158–173.
- Demirkol, Ş. ve Elbeyi, P. (2002). Türkiye’deki turizm eğitim sistemi ve Avrupa Birliği sürecindeki olası gelişmeler. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 125-146.
- Demirtaş, H., Cömert, M., ve Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 36(159), 96-111.
- Doğan, M. (2003). Sanayileşme ve çevre sorunları. <http,s://yunus.hacettepe.edu.tr/doğan/4.html>.
- Doğan, T. ve Çoban, A. E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik

mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 34, 153.

- Duman, T., Tepeci, M. ve Unur, K. (2006). Mersin’de yükseköğretim ve orta öğretim düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin sektörün çalışma koşullarını algılamaları ve sektörde çalışma isteklerinin karşılaştırmalı analizi. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17(1), 51- 69.
- Elçiçek, Z. (2016). *Öğretmenlerin mesleki gelişimine ilişkin bir model geliştirme çalışması*. Doktora Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Eraslan, L. ve Çakıcı, D. (2011). Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 427-438.
- Erdoğan, İ. (1999). *İşletmelerde davranış*. (10. Baskı). İstanbul: Evrim Basımevi.
- Eren, E. (2000). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Erol, B. (2002). *Okul rehber öğretmenlerine rehberlik el kitabı*. İstanbul: Lebib Yayınları.
- Eser, S. Şahin, S. ve Çakıcı, C. (2018). *Turist rehberliği*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Gorenak, M. ve Gorenak, I. (2012). “Challenges in education of tour guides and tour managers”. *University of Maribor Faculty of Logistics*, (45),s.287-296
- Gömlüksiz, N. (2003). İngilizce duyuşsal alana ilişkin bir tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), 215-226.
- Guskey, T. R. (2000). Evaluating professional development. *Corwin Press*, California.
- Gül, T. (2012). *Türkiye’deki turizm rehberliği öğretim programlarının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güllü M. ve Güçlü M. (2009). Ortaöğretim öğrencileri için beden eğitimi dersi tutum ölçeği geliştirmesi, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3, 2.
- Gürsoy, H. ve Karaman, S. (2019). Profesyonel turist rehberlerinin kişisel gelişimi ve mesleki donanımı üzerine bir araştırma, *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 2, 2.
- Güven, M. (2005). *Davranış düzlemi sosyal statü ve roller, örgütsel davranış boyutlarından seçmeler*. (Ed: M. Tikici), Ankara: Nobel Yayın.
- Güven, Ö. Z. ve Ceylan, U. (2014). Lisans ve ön lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren okullardaki müfredatların turizm rehberliği meslek yönetmeliğine uygunluğunun incelenmesi. 15. *Ulusal Turizm Kongresi “Engelsiz Turizm”*,

Ankara, 186-19.

- Güzel, Ö. (2007). *Türkiye imajının geliştirilmesinde profesyonel turist rehberlerinin rolü (alman turistler üzerine bir araştırma)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzel, Ö., Altıntaş, V. ve Şahin, İ. (2017). *Turist rehberliği araştırmaları öngörüler ve uygulamalar*. Ankara: Detay Yayıncılık. (Meslek odalarından Güncellenmiştir)
- Güzel, Ö., Türker, A. ve Şahin, İ. (2014). Profesyonel turist rehberlerinin algıladıkları mesleki engelleri belirlemeye yönelik bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 2 (2014), 173-190.
- Güzel, T., Akdağ, G., Güler, O. ve Şener, S. (2014). Turizm eğitimi alan öğrencilerin turizmde kariyer algılamaları: Çanakkale, Mersin ve Kıbrıs'ta bir araştırma. *3.Doğu Akdeniz Sempozyumu*, 176-187, Mersin: Mersin Üniversitesi, ISBN, 978- 605-4940-06-6.
- Hacıoğlu N., Kaşlı M., Şahin ve Tetik N. (2008). *Türkiye'de turizm eğitimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hacıoğlu, N. (1988). *Turizm eğitimi*. İstanbul: Turizm Geliş ve Eğitim Vakfı.
- Hazar, A. (2002). Anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi ile anadolu aşçılık okulu meslek lisesi öğretmeni yetiştiren eğitim fakültelerinin öğretmen ihtiyaçları açısından geliştirilmesi. *Turizm Eğitimi Konferans Workshop*, Ankara, 67-74.
- Hotaman, D. (1995). *Gülhane askeri tıp akademisi sağlık meslek yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnceoğlu, M. (2000). *Tutum-algı-iletişim*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum, algı ve iletişim*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.
- İnceoğlu, M. (2011). *Tutum, algı ve iletişim*. (6. Baskı). Ankara: Ekinoks Yayın Dağıtım.
- İşçeli, Z. ve Kılıç, G. (2018). Lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren fakültelerin müfredatlarının incelenmesi. *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(1), 41-56.
- İşseveroğlu, G. ve Gençoğlu, Ü. (2011). *Türkiye'de meslek yüksekokullarının bölge ihtiyaçlarına uygunluğu üzerine bir araştırma*. T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı, Mesleki Eğitimin Yeniden Yapılandırılması Çalışma Grubu Raporu, 24-36.
- Jenkins, K. A. (2001). Making a career of it? hospitality students' future perspectives: an anglo-dutch study, *International Journal of Contemporary*

Hospitality Management, (13), 13-20.

Kabakulaki A. (2019). Turizm rehberliği öğrencilerinin iletişim becerileri üzerine bir araştırma: Afyon Kocatepe Üniversitesi örneği, *Turist Rehberliği Dergisi* 2, 1, 18-30.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*. (10. Baskı). İstanbul: Evrim Yayıncılık.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). *Yeni insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Basım Yayım.

Kalaycı Ş. (2009). *Spss uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. (4.Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kanadlı, S. (2012). *Öğretmenlere yönelik hazırlanan bir mesleki gelişim programının etkililiğinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Karabulut, N. (2016). *Anne - Babaların duygusal sosyalleştirme davranışları ile okul öncesi çocukların akran ilişkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karacaoğlu, S. ve Sert, A. N. (2018). Turist rehberlerinin mesleki sorunları üzerine bir araştırma: Kapadokya örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(3), 81- 99.

Karadağ, E. (2010). Eğitim bilimleri doktora tezlerinde kullanılan araştırma modelleri: nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice], 16(1), 49-71.

Karamustafa, K. ve Çeşmeci, N. (2006). Paket tur operasyonunda turist rehberlerinin karşılaştıkları yönetsel sorunlar üzerine bir araştırma. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, (1), 70-86.

Karasar, N. (1979). *Bilimsel araştırma teknikleri*. Ankara: Nobel Yayınları

Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (8. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.

Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Kasapçopur, A., Çakır, M., Akgül, K., Tunçer, M., Kiraz, M., Norşenli, F. ve Halay, D. (2010). Türk milli eğitim sistemi içerisinde ortaöğretim kademesi, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı.

Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.

Kaya, E. (2008). *İstanbul'da bulunan beş yıldızlı konaklama işletmelerinde getiri yönetimi ve elektronik dağıtım kanalları ile etkileşimi*. Yüksek Lisans Tezi.

İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kaya, Ş., Şimşek, G. ve Okul, T. (2020). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimi ve bilgi teknolojileri yeterliliği ilişkisi: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi örneği. *Turizm ve Gastronomi Çalışmaları Dergisi*, 2147-8775.
- Kaya, U. ve Özhan, K. Ç. (2012). Duygusal emek ve tükenmişlik ilişkisi: turist rehberleri üzerine bir araştırma. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3 (2), 109-130.
- Kenar, N. (2011). Genç istihdamı. *Gündem Dergisi*, 39.
- Korkmaz, H., Gürol, N. ve Avcıkurt, C. (2012), Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin sektöre yönelik görüşleri ve kariyer beklentileri arasındaki ilişki, *Turizm Eğitimi Konferans-Tebliğleri*. Ankara: Ekim 17-19.
- Korkmaz, L. (2017). Tutumlarımızın ne kadar farkındayız? örtük tutumlar ve örtük ölçüm yöntemleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(40), 109-127.
- Korkmaz, S., Temizkan, S. P. ve Temizkan, R. (2011). Hizmet içi eğitim seminerlerinin profesyonel turist rehberlerinin turizm pazarlamasındaki rolüne etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 17-36.
- Korkmaz, S., Temizkan, S. P., Temizkan, R. (2010). Profesyonel turist rehberlerinin turizm pazarlamasındaki rolü ve hizmet içi eğitim seminerlerinin pazarlama açısından içerik analizi. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 133-149.
- Kozak, M. A. ve Kızılırmak, İ. (2001). Türkiye’de meslek yüksekokulu turizm-otelcilik programı öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik tutumlarının demografik değişkenlere göre değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz teknik üniversitesi öğrencileri üzerine bir uygulama. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 9-16.
- Kozak, N. (2010). *Turizm pazarlaması*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Köroğlu, Ö. (2011). *İş doyumunu ve motivasyon düzeylerini etkileyen faktörlerin performansla ilişkisi: turist rehberleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köroğlu, Ö. (2014). Meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi: turizm rehberliği öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 137-157.
- Köroğlu, Ö. ve Gezen, T. (2012). Turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin sosyal becerileri ile stres yönetimi becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *13. Ulusal Turizm Kongresi*, Antalya.
- Kurtuluş, K. (2010). *Araştırma yöntemleri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Kürkcü, M. (2016). Turist rehberliği eğitimi konusunda değerlendirmeler. *17. Ulusal*

Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı. Muğla, 1098-118.

- Leclerc, D. and Martin, J. N. (2004). Tour guide communication competence: French, German and American tourists' perceptions. *International Journal of Intercultural Relations*, 28, 3-4.
- Lin, Y.-C., Lin, M-L. and Chen, C-Y. (2018). Examining the impact of tour guides' professional competences on service quality, tourist satisfaction and repurchase intentions towards package tour products. *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 6 (2), 26-38.
- Mak, A. H., Wong, K. K., & Chang, R. C. (2011). Critical issues affecting the service quality and professionalism of the tour guides in Hong Kong and Macau. *Tourism Management*, 32(6), 1442-1452.
- Odabaşı, Y. ve Gülfidan, B. (2002) *Tüketici davranışı*. İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Olçay, A. ve Düzgün, M. (2016). Turizm eğitimi gören öğrencilerin meslek seçimlerinin kariyer çapaları ile uygunluğunun değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1127-1148.
- Oruç, M. (1993). *İlköğretim okulu 11. kademe öğrencilerinin fen tutumları ile fen başarıları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Öter, Z. ve Sarıbaş, Ö. (2018). Turist rehberliği. S. Eser, S. Şahin ve C. Çakıcı (Editörler) *Turist rehberlerinin görevleri ve rolleri içinde* (01-116). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Psikolojik testler*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özkalp, E. (2004). *Toplum ve toplumsal yapı”, davranış bilimlerine giriş*. (3.Baskı) E. Özkalp (Edt.) 41-57. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Özkan, E., Taş, S., Başkan, K. ve Curkan, S. C. (2015). Turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörü hakkındaki görüşleri ve beklentileri: Çeşme turizm ve otelcilik yüksekokulu örneği. *16 Ulusal Turizm Kongresi*, Çanakkale.
- Öztürk B., Doğan, O. ve Koç, G. (2005). Eğitim fakültesi öğrencileri ile fen-edebiyat fakültesi mezunlarının öğretmenlik mesleğine yönelik algılarının karşılaştırılması (Gazi Üniversitesi örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-19.
- Pauze, E.E. (1993). Time for a new mission in hospitality education. *Hospitality Tourism Educators*, 5(3), 61-62.
- Pehlivan, H. (1997). Tutumların doğası ve öğretimi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 233, 46-48
- Pekşen Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 29, 1-13.
- Pelit, E. ve Güçer, E. (2006). Turizm alanında öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerin turizm işletmelerinde yaptıkları stajları değerlendirmeleri üzerine bir araştırma.

- Poyraz, C. (2006). Türkiye'deki rehberlik hizmetlerinin tarihsel gelişimi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, s.2 (2006), 187-209.
- Randall, C ve Rollins, R. (2009). Visitor perceptions of the role of tour guides in natural areas. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(3), 357-374.
- Saatci, G. GÜdü Demirbulat, Ö. ve Avcıkurt, C. (2018). Turizm öğrencilerinin meslek seçimini belirleyen faktörlerin belirlenmesi: Ezine meslek yüksekokulu örneği. *VII. Ulusal III. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, İskenderun, 331-343.
- Saban, A. (2000). Hizmetçi eğitimde yeni yaklaşımlar. *Milli Eğitim Dergisi*, 145, 25-30.
- Sakallı, N. (2001). *Sosyal etkiler*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Sencer, M. (1989), *Toplumbilimlerinde yöntem*. (3. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Silah, M. (2000). *Sosyal psikoloji (davranış bilimi)*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Solmaz, A. S. ve Erdoğan, Ç. (2012). Turizm eğitimi alan ön lisans ve lisans öğrencilerinin turizm endüstrisine bağlılık düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *14. Ulusal Turizm Kongresi*, Kayseri.
- Solmaz, C. (2011). “*Turizm politikalarının oluşturulmasında turist rehberlerinin rolü*”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sparks, D. ve Loucks-horsley, S. (2007). Five models of staff development for teachers. içinde: Ornstein, A.C., Pajak, E.J. ve Ornstein, S.B. *Contemporary Issues in Curriculum*, 303-326.
- Spencer, L. M. ve Spencer, S. M. (1993), *Competence at work: models for superior performance*, New York, John Wiley and Sons.
- Şahan, H.H., Uyangör, N. ve Işıtan, S. (2012). *Öğretim stratejileri. B. Oral içinde, öğrenme öğretim kuram ve yaklaşımları*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şahin, A. (2011). *Değişim yönetimi ve yenilikçilik*. (Ed. Tuncay T. Turaboğlu), *İşletmecilikte Güncel Konular* içinde, Bursa: Ekin Yayınları.
- Şahin, S. (2012). *Turist rehberlerinin kültürlerarası iletişim yeterlilikleri: Alman, İngiliz ve Rus turistlerin algılamaları*. Doktora Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, S. ve Acun, A. (2016). Turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 563-580.
- Şahin, S. ve Avcıkurt, C. (2013). Turist rehberlerinin iletişim yeterlilikleri: turistlerin görüşlerinin chaid analizi ile değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (29), 303-327.

- Şahin, S., Tezcan, A.E. ve Bekçi, M. (2018). Yerli turistlerin Türkiye, İstanbul, turizm ve turist rehberi ile ilgili metaforları. *Turizm Akademik Dergisi*, 01, 251-264.
- Tangüler, A. (2002). *Profesyonel turist rehberliği ve turist rehber rehberlerinin seyahat acentası ve müşteri ilişkileri Kapadokya örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tanrısever, C., Bektaş, İ. ve Koç, D.E. (2019). Dünyada turist rehberliği eğitimi. *Turist Rehberliği Dergisi*, 2, 1.
- Taştan, H. ve Genç, E. (2017). Turist rehberlerinin yaşadıkları mesleki zorlukların cinsiyete ve yıllara göre incelenmesi. *The First International Congress on Future of Tourism*, Mersin: Mersin Üniversitesi, 857-867.
- Taştan, N. (2006). *Çatışma çözme eğitimi ve akran arabuluculuğu* (U. Öner, Ed.). Ankara: Nobel Yayın.
- Tavşancıl, E. (2002), *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Taymaz, A.Haydar (2010). *Eğitim sisteminde teftiş (kavramlar, ilkeler, yöntemler)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tekarşan, E. C., Baysal, T. ve Kılıç, H. (1989), *Sosyal psikoloji*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Tekeoğlu, N. (2015). Turizm sektöründe pazarlama stratejilerindeki değişimin araştırılması, *International Journal of Social Science Studies*, 35, 271-285.
- Temeloğlu, E. ve Aksu, M. (2016). Turizm eğitimi alan öğrencilerin kişilik özelliklerinin turizmde kariyer yapma istekleri üzerindeki etkisi. Çanakkale Onsekiz Mart üniversitesi örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43).
- Temizkan, S. P. (2010). *Profesyonel turist rehberlerinin turizm pazarlamasındaki rolüne etkisi açısından hizmetiçi eğitim seminerleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Terzi, A. R. ve Tezci, E. (2007). Necatibey eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Educational Administration, Theory and Practice*, 52, 593- 614.
- Tetik, N. (2006). *Türkiye’de profesyonel turist rehberliği ve müşterilerin turist rehberlerinden beklentilerinin analizi (Kuşadası örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tezbaşaran A. (2008) Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu. [Elektronik sürüm]. URL:http://www.academia.edu/1288035/Likert_Tipi_Ölçek_Hazırlama_Kılavuz. Ankara.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. (2. Baskı). Ankara: Türk

Psikologlar Derneği Yayınları.

- Tezcan, M. (1996). Küreselleşmenin eğitimsel boyutu. *Türkiye 2. Eğitim Felsefesi Kongresi (23-26 Ekim)*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 187-195.
- Timur, A. (1993). Türkiye’de turizm eğitiminin yapısı, uygulanan politikalar ve sonuçları. *Turizm Eğitimi. Konferans-Workshop*, Ankara, 9-11, 47-54.
- Tokay, S. (2015). *Profesyonel turist rehberlerinin türkiye imajını algılamalarındaki değişim*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Toker, A. (2011). *Kültür turizminin sürdürülebilirliğinde profesyonel turist rehberlerinin rolü: Ankara örneği*. Yüksek lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tolga, Ö., Korkmaz, H. ve Atay, L. (2015). Lisans düzeyindeki turist rehberliği öğrencilerinin mesleki tutumlarına yönelik bir araştırma. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12 (2), 26-41.
- Tracy (Ying), L. and Howard, A. (2009). Career goals and expectations of hospitality and tourism students in China, *Journal of Teaching in Travel and Tourism*, 9,1-2, 63-80, DOI: 10.1080/15313220903041972
- Tsaur, S.H. ve Lin, W.R. (2014). Hassles of tour leaders. *tourism management*, (45), 28-38.
- Tufan, E. ve Güdek, B (2008). Müzik öğretmenliği mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6(1), 25-40.
- Tuna, M. (2002). Turizm işletmeciliği ve otelcilik alanında eğitim veren meslek yüksekokullarının sorunlarına ilişkin bir araştırma, *Turizm Eğitimi Konferansı/Workshop*, Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü Yayını, 43-52.
- Ulama, Ş., Batman, O. ve Ulama, H. (2015). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer algılamalarına yönelik bir araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(12), 338-366.
- Ural Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 45, 109-127.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel araştırma süreci ve spss ile veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Usal, A. ve Kuşluvan Z. (2002). *Davranış bilimleri: sosyal psikoloji*. (4.Basım) İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitap Evi.
- Ünlüönen, K ve Boylu, Y. (2005). Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimindeki gelişmelerin değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler*

Dergisi, 3(12), 11-32.

Üzümcü, T.P., Alyakut, Ö. ve Günsel, A. (2015). Turizm eğitimi alan öğrencilerin mesleğin geleceğine ilişkin bakış açıları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(33), 179-199.

Yarcan, Ş. (2007). Profesyonel turist rehberliğinde mesleki etik üzerine kavramsal bir değerlendirme. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(1).

Yazıcı H., Türkmen B. ve Aydemir Y. (2015). Dünyada ve Türkiye’de mesleki eğitim ve önemi, *4th International Vocational Schools Symposium*, Yalova.

Yenipınar, U. ve Yılmaz, L. (2020). Turist rehberliğinde uzmanlaşma, Ö. Güzel ve Ö.Köroğlu, *turist rehberliğinde uzmanlaşma- özel ilgi turlarından özel konulara içinde*, (s. 1- 35), NOBEL Akademik Yayıncılık.

Yenipınar, U. ve Zorkirişçi, A. (2013). Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinde turist rehberliği eğitimi. *Çağ University Journal of Social Sciences*, 10(2).

Yenipınar, U., Bak, E., ve Çapar, G. (2014). Turist rehberliği meslek kanununun, meslek örgütleri ve öğretim elemanlarının bakış açısı ile değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 86-114.

Yeşiltaş, M., Akdağ, G., Çeken, H. ve Gürlek, M. (2014). Kariyer uyum yetenekleri turizm sektörüne bağlılığı etkiler mi? lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilere yönelik bir uygulama. *15. Ulusal Turizm Kongresi*, 1286-1300, Ankara.

Yeşilyaprak, B. (2002). *Eğitimde rehberlik hizmetleri, Beşinci Baskı*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yetgin, D. ve Yolal. M. (2018). *Turist rehberinin tur yönetim*, Editör: ISBN: Bölüm Sayfaları: 137 – 60. Detay Yayıncılık.

Yıldız, R., Kuşluvan S. ve Şenyurt S.Y. (1997). Turist rehberliği öğretiminde yeni bir model: neşehir turist rehberliği bölümü programı ve değerlendirilmesi, hafta sonu semineri iv, neşehir: neşehir turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksekokulu, 7-36.

Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131- 150.

Yıldız, S. B. (2016). Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin iletişim ve problem çözme becerilerinin belirlenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 4084-4099.

Yılmaz, G. Ö. (2011). Lisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin mesleğe bakış açılarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (26), 281-298.

Zengin, B. ve Eker, N. (2016). Sakarya ili termal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*

Dergisi, 1(13), 166-176.

Zhang, H. and Chow, Q. I. (2004). Application of importance-performance model in tour guides' performance: evidence from mainland Chinese outbound visitors in Hong Kong. *Tourism Management*, 25(1), 81-91.

http-1: <http://www.tureb.org.tr/tr/Page/Detail/75> (Erişim tarihi: 19.02.2020)

http-2: <http://www.meb.gov.tr/earged/AOTMLMevcutDurumlari.pdf> (Erişim tarihi: 01.02.2019)

http-3: <https://İstanbul.ktb.gov.tr/TR-191069/mesleki-turizm-egitimivebasvurusu.html> (Erişim tarihi: 04.06.2020)

http-4: <https://www.tursab.org.tr/duyurular/ticketing-ve-amadeus-sistem-egitimi-hakkinda-duyuru> (Erişim tarihi: 04.06.2020)

http-5: <http://uzaktan.selcuk.edu.tr/galileo/tanitim.htm> (Erişim tarihi: 04.06.2020)

http-6: <https://www.resmigazete.gov.tr> (Erişim tarihi: 01.01.2019)

http-7: <http://www.wftga.org/tourist-guiding/whattourist-guide> Erişim tarihi: 19.09.2018)

http-8: <http://www.feg-touristguides.com/about-feg.html> (Erişim tarihi: 17.02.2019)

http-9: <http://www.aro.org.tr/rehberin-rehberi-detay.asp?id=46> (Erişim tarihi: 01.03.2019)

http-10: <https://iro.org.tr/tr/38-page-turist-rehberligi-meslek-yonetmeligi.aspx> (Erişim tarihi: 02.01.2019)

http-11: <http://www.tureb.org.tr/tr/Page/Detail/64> (Erişim tarihi: 02.05.2020)

http12: https://www.tursab.org.tr/haberler/seyahatacentalarininturveyapaketturlardahzmet-aldiklari-rehberlerin-calisma-sekilleri-ve-sigortalanmasina-iliskinduyuru_11898 (Erişim tarihi: 10.12.2018)

http-13: <http://tureb.org.tr/tr/RehberIstatistik/> (Erişim tarihi: 14.04.2020)

http-14: https://www.turofed.org.tr/_files/_pdf/RAPOR/turofed-turizm-raporu-2019.pdf (Erişim tarihi: 03.06.2020)

http-15: <http://www.wftga.org/tourist-guiding/education-tourist-guides-worldwide> (Erişim tarihi: 01.01.2020)

http-16: <https://www.itg.org.uk/examinations/blue-badge-tourist-guide-candidates/> (Erişim tarihi: 15.10.2018)

http-17: <https://italianconcierge.com/testimonials> (Erişim tarihi: 10.12.2018)

http-

18:<http://www.wftga.org/touristguiding/educationtouristguidesworldwide/greek-educational-system> (Erişim tarihi:10.11.2019)

http-19:

http://www.wftga.org/tourist-guiding/education-tourist-guides_worldwide/scottish-educational-system (Erişim tarihi: 09.09.2019)

http-20:

<http://www.wftga.org/tourist-guiding/education-tourist-guides-worldwiderussian-educational-system> (Erişim tarihi: 12.01.2019)

http-21-:<http://iro.org.tr/tr/312-page-rehberlikte-uzmanlasma-egitim-programlari-ve-tamamlayan-rehberler.aspx> (Erişim tarihi: 08.15.2019).

http-22:

<https://yokatlas.yok.gov.tr/onlisans-program.php?b=39025>(Erişim tarihi: 01.01.2020)

http-23: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=11413> (Erişim tarihi: 05.01.2020)

http-24: <https://yokatlas.yok.gov.tr> (Erişim tarihi: 10.12.2018)

http-25: <http://btioyo.balikesir.edu.tr/tarihce.html#>: (Erişim tarihi:06.06.2019)

Ek-1: Turizm Rehberliği Önlisans Programı Bulunan Üniversiteler

BATMAN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
HARRAN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
MARMARA ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
SİNOP ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
SİNOP ÜNİVERSİTESİ (İÖ)	DEVLET
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ (BURSLU)	VAKIF
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ (%75 İNDİRİMLİ)	VAKIF
YAŞAR ÜNİVERSİTESİ (ÜCRETLİ)	VAKIF
YAŞAR ÜNİVERSİTESİ (BURSLU)	VAKIF
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
YAŞAR ÜNİVERSİTESİ (%50 İNDİRİMLİ)	VAKIF
YAŞAR ÜNİVERSİTESİ (%25 İNDİRİMLİ)	VAKIF
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ	ÖZEL
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ	ÖZEL
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ (AYVACIK MESLEK YÜKSEKOKULU)	DEVLET
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
VAN YÜZÜNCÜYIL ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
ANKARA ÜNİVERSİTESİ (BEYPAZARI MYO)	DEVLET

Kaynak: (http-22)

EK-2: Turist Rehberliği Lisans Eğitimi Veren Üniversiteler (Fakülteler)

ADYAMAN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ (İÖ)	DEVLET
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ (İÖ)	DEVLET
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ (MANAVGAT TURİZM FAKÜLTESİ)	DEVLET
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ (KKTC)	DEVLET
ANKARA GAZİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ (İÖ)	DEVLET
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ (İÖ)	DEVLET
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
BATMAN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
EGE ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
ESKİŞEHİR OSMAN GAZİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
ISPARTA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ (%50 indirimli)	VAKIF
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ (%75 indirimli)	VAKIF
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ (Burslu)	VAKIF
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ	VAKIF
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
MERSİN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (İÖ)	DEVLET
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ (İÖ)	DEVLET
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ (BEYŞEHİR ALİ AKKANAT FAKÜLTESİ)	DEVLET
SİNOP ÜNİVERSİTESİ	DEVLET
YAŞAR ÜNİVERSİTESİ	VAKIF
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ	DEVLET

Kaynak: (http-23)

Ek-3: Turizm Rehberliği Tezli ve Tezsiz Yüksek Lisans Programı Bulunan niversiteler

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ (İ)	DEVLET	TEZSİZ
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TEZLİ
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TEZLİ
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TEZLİ
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TEZSİZ
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TEZSİZ
EGE ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TEZLİ
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TEZSİZ
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	TEZLİ
İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ	VAKIF	TEZSİZ
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TEZSİZ
MERSİN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TEZLİ
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TEZLİ
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TEZSİZ
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TEZSİZ
ŐIRNAK ÜNİVERSİTESİ	DEVLET	TEZLİ

Kaynak: (<http-24;niversitelerin Sosyal Bilimler Enstitülerinden alınmıştır>)

Ek -4: Anket Formu

ARAŞTIRMA ANKETİ	
<p>Değerli katılımcı, Aşağıda yer alan anket formundaki bilgilerden Doç. Dr. Seda ŞAHİN danışmanlığında gerçekleştirilecek olan ‘Turist Rehberi Adaylarının Turist Rehberliği Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi’ adlı yüksek lisans tez çalışmasında yararlanılacaktır. Anketin amacı, Balıkesir Üniversitesi turist rehberliği bölümünde eğitim gören turist rehberi adaylarının rehberlik mesleğine yönelik mesleki tutumlarını araştırmaktır. Ankete içtenlikle cevap vereceğiniz düşünülerek araştırmaya katkı sağladığınız için teşekkür ederim.</p>	
<p>SİMGE ERDOĞAN Turizm Rehberliği Yüksek Lisans Öğrencisi</p>	

1. Cinsiyet ( ) Kadın ( ) Erkek
2. Yaş ( ) 17-19 ( ) 20-22 ( ) 23-25 ( ) 26 ve üstü
3. Sınıfınız ( ) 1.sınıf ( ) 2.sınıf ( ) 3.sınıf ( ) 4.sınıf
4. Mezun olduğunuz okul ( ) Anadolu Lisesi ( ) Düz lise ( ) Turizm Meslek Lisesi ( ) Diğer (.....)

5. Bölümü isteyerek seçme durumu ( ) Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kısmen Katılmıyorum kısmen katılıyorum ( ) Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum
6. Mezun olduktan sonra rehberlik mesleğini yapmayı düşünüyorum. ( ) Kesinlikle katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kısmen Katılmıyorum kısmen katılıyorum ( ) Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum

Aşağıda yer alan sorularda 1. ile 30. sorular arasını cevaplandırırken sağ tarafta yer alan **(1) Kesinlikle katılmıyorum (2) Katılmıyorum (3) Kararsızım (4) Katılıyorum (5) Kesinlikle Katılıyorum** seçeneklerinden size uyan yalnız bir tanesini işaretleyiniz.

Anket Soruları	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Rehber olma düşüncesi bana cazip geliyor					
2. Rehber olmayı kendime yakıştırıyorum.					

3. Rehberlik mesleği bana eğlenceli geliyor					
4. Tekrar bir bölüm tercihte bulunmam gerekse rehberliği tercih ederim.					
5. Rehberliğin bana göre bir meslek olduğunu düşünüyorum.					
6. Rehberliğin yaşam tarzıma uygun olmadığını düşünüyorum.					
7. Rehberliğin kişiliğime uygun olduğunu düşünüyorum.					
8. Rehberlik bölümünü seçtiğim için pişmanım.					
9. Rehberlikte başarılı olacağıma inanıyorum.					
10. Rehberlik mesleği ile ilgili olan bu bölümü seçmiş olmaktan hoşnudum.					
11. Rehberlik mesleğinde karşılaşacağım zorlukları aşabileceğime inanıyorum.					
12. Zor şartlar altında dahi rehberlik yapmak isterim.					
13. Rehberlik mesleğinin gereklilikleri konusunda kendime güveniyorum					
14. Rehberliğe karşı özel bir yeteneğim olduğu kanısındayım.					
15. Rehberliğin bana uygun bir meslek olmadığını düşünüyorum.					
16. Rehberliğin bir şeyler üretip yaratmam için bana fırsatlar vereceğini düşünüyorum.					
17. Rehberliği profesyonel bir şekilde yürütebileceğime inanıyorum.					
18. İnsanlara gezdikleri bölgeyi tanıttıkları olma düşüncesi beni mutlu ediyor.					
19. Rehberlik yapan insanlara sempati duyarım.					
20. Rehber olacağımı düşünmek beni mutlu ediyor.					
21. Arkadaşlarıma rehberlik bölümünü seçmeleri için tavsiyede bulunurum.					
22. Rehberliğin çalışma koşulları bana çekici geliyor.					
23. Rehberlik yapan kişilerle sohbet etmekten hoşlanırım.					
24. Bilgili ve yeterli bir rehber olacağımı düşünüyorum					
25. Rehberliğin toplumda bana saygınlık kazandıracağına inanıyorum.					
26. Rehberlik mesleğinin bana sıkıntılar yaşatmasından endişe duyuyorum.					
27. Rehberlik mesleğinin devamlılığı bana güven veriyor.					
28. Rehberlik bölümünde olmaktan mutluluk duyuyorum.					
29. Rehberlik mesleğine ilişkin bakış açım olumsuz yönde değişti.					
30. Rehberlik mesleğinin aile ilişkilerimi olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum					

